

2021

JAARVERSLAG

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

2021

JAARVERSLAG

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Heerlen, 2 juni 2022

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	7
Kerncijfers	13
Verslag van het bestuur	17
1. Profiel en governance	19
1.1 Mission statement	19
1.2 Pensioenregelingen	19
1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen	21
1.4 Uitvoering	24
1.5 Governance beleid	25
2. Beleggings-, Pensioen-, en Communicatiebeleid	30
2.1 Beleggingsbeleid	30
2.2 Premiebeleid	36
2.3 Toeslagenbeleid	37
2.4 Kortingsbeleid	40
2.5 Communicatiebeleid	41
2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen	45
3. Interne ontwikkelingen	46
3.1 Financiële positie	46
3.2 Uitvoeringskosten	48
3.3 Bestuursbesluiten 2021	53
4. Externe ontwikkelingen	57
4.1 Financiële markten in 2021	57
4.2 Wet- en regelgeving	57
4.3 Extern Toezicht in 2021	59
5. Risicomanagement	61
5.1 Risicobeleid	61
5.2 Risicomanagementmodel	61
5.3 Eigen Risicobeoordeling	64
5.4 Risk & Control Assessment	65
5.5 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen	67
6. Vooruitblik	68

INHOUDSOPGAVE

7.	Jaarrekening	73
7.1	Balans per 31 December	75
7.2	Staat van Baten en Lasten	76
7.3	Kasstroomoverzicht	77
7.4	Toelichting op de jaarrekening	78
7.5	Gebeurtenissen na balansdatum	100
7.6	Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur	100
7.7	Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht	100
8.	Overige gegevens	103
8.1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	105
9.	Duurzaamheidsverslag	115
10.	Overige informatie	141
10.1	Verslag van de raad van toezicht	143
10.2	Verslag van het verantwoordingsorgaan	151
10.3	Actuariële verklaring	158
10.4	Rapportage Compliance Officer	160
10.5	Personalia	161
11.	Summary in English	167
12.	Bijlagen	175
A.	Afkorting en begrippen	177
B.	Aangesloten ondernemingen	181
C.	Checklist code Pensioenfondsen	182

VOORWOORD

The background of the page is a solid dark blue. In the lower-left corner, there is a light blue geometric shape that looks like a stylized arrow or a folded piece of paper pointing towards the center. To its right, there is a white geometric shape that resembles a stylized mountain peak or a chevron pointing upwards. The word 'VOORWOORD' is written in a bold, orange, sans-serif font, centered within a white rectangular box that is positioned in the upper-right area of the page.

VOORWOORD

Het jaar 2021 was voor het Pensioenfonds DSM Nederland (PDN) een jaar van bestendiging en verdieping. Het beleid, waartoe in 2020 besluitvorming had plaatsgevonden, is concreet geïmplementeerd. We zijn hiermee druk bezig geweest, zowel in het bestuur als bij de pensioenuitvoeringsorganisatie DSM Pension Services (DPS). Veelal intern en dus niet direct zichtbaar voor de deelnemers.

2021 was het tweede jaar van de COVID-19 pandemie. Wellicht voor iedereen een nog zwaarder jaar dan het eerste jaar. Gelukkig is het fonds er wederom goed in geslaagd, vooral ook dankzij de flexibiliteit en inzet van alle medewerkers, om elke maand de pensioenen uit te keren, de pensioenpremies voor de actieve deelnemers te innen en de aan PDN toevertrouwde gelden goed te beleggen.

Net als voor veel andere pensioenfondsden, zijn het moeilijke tijden, ook voor PDN. De financiële positie van PDN begon in 2021 zwak, maar is gedurende het jaar gelukkig behoorlijk verbeterd. De dekkingsgraad bleef wel lager dan vereist, waardoor de pensioenen niet zijn geïndexeerd.

2021 was ook het jaar waarin door het bestuur initiatieven zijn gestart over de toekomst van PDN. Deze initiatieven volgen op in het verleden al gedane strategie-studies en hebben hernieuwde aandacht gekregen door externe ontwikkelingen, met name de Wet Toekomst Pensioenen.

In dit voorwoord lichten we deze vier hoofdlijnen kort toe. In het jaarverslag is meer uitgebreide achtergrondinformatie te vinden.

Financiële positie en ambitie

De financiële positie van PDN was begin 2021 zwak. Dat is al langere tijd het geval ondanks goede beleggingsresultaten, grotendeels door de uiterst lage rente. Dat de rente zo ver kon wegzakken, zelfs tot onder nul, was voor het fonds iets wat weinig reëel leek en toch gebeurde. Het bestuur heeft meermaals aandacht besteed aan de nadelige effecten die hieruit volgen en het verbeteren van de financiële positie van het fonds waar dit mogelijk is. Mede daardoor haalde het fonds met de beleggingen in 2021 een goed resultaat. PDN heeft, juist door het laag houden van de afdekking van het renterisico, gedurende 2021 volop kunnen profiteren van de omslag in de rentebeweging die in 2021 in de financiële markten heeft plaatsgevonden en eindigde het jaar veel beter dan het was gestart.

Eén van de belangrijkste doelstellingen van PDN is een pensioen organiseren dat zo veel als mogelijk welvaartsvast is voor de actieve deelnemers en de koopkracht op peil houdt van de gepensioneerde deelnemers. Deze doelstelling is helaas wederom niet gehaald: het bestuur heeft moeten besluiten dat de pensioenen in 2021 niet geïndexeerd werden. Dat geldt zowel voor de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden als voor de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers. PDN heeft in 2021 dus de eigen indexatie-ambities niet kunnen waarmaken. Indexeren is weliswaar geen belofte en geen harde toezegging, maar wel een ambitie. Indexeren is voorwaardelijk en het bestuur kan hier alleen toe besluiten indien de financiële positie van het fonds aan het einde van het voorafgaande kalenderjaar (2020) voldoende sterk is en voor zover indexatie is toegestaan binnen de wettelijke regels en past binnen een evenwichtige belangenafweging.

Het bestuur heeft de pensioenopbouw over 2021 voor de actieve deelnemers vastgesteld op 1,4%. Dat is lager dan in voorafgaande jaren. Dit volgt uit de nieuwe pensioenregeling die op 1 januari 2021 is ingegaan en die door de sociale partners met elkaar is afgesproken.

Uitrollen van beleid

We hebben in 2021 met name het beleid geïmplementeerd, waartoe in het voorafgaande jaar was besloten. Vooral het duurzaamheidsbeleid van het fonds is versterkt. Het beleggen in milieu-, sociale en maatschappelijk activa is beter ingebed in PDN.

Zo is ambitieniveau van het PDN-duurzaamheidsbeleid vastgesteld, bijvoorbeeld op welke doelen PDN zich richt en hoe daadwerkelijk impact kan worden gerealiseerd en gemeten. Met betrekking tot de transparantie en communicatie over duurzaamheid is de Europese wetgeving geïmplementeerd in het fonds. De kosten zijn inzichtelijk gemaakt en de mensen en middelen zijn beschikbaar gekomen om de activiteiten uit te voeren.

Op het bredere beleggingsterrein is daarnaast veel aandacht uitgegaan naar het periodiek, gestructureerd evalueren van alle beleggingscategorieën en fijn slijpen waar nodig.

Een nieuw communicatiebeleidsplan is vastgesteld en het Verantwoordingsorgaan (VO) is nauw aangesloten op de totstandkoming van het communicatieplan voor het duurzaamheidsbeleid en het transitietraject Wet Toekomst Pensioenen. Ook is afgesproken dat de grondhouding in het communicatiebeleid meer open moet zijn, nieuwe media meer worden gebruikt en meer proactieve communicatie over indexatie, beleggings-performance en -risico's plaatsvindt.

Een derde terrein waar het beleid verder is geïmplementeerd en verdiept, is het risicobeheer. In 2021 heeft de driejaarlijkse uitgebreide risk- en control assessment (RCA) plaatsgevonden, die voortaan ook in de dagelijkse praktijk wordt gehanteerd als leidraad. En de nieuw-verplichte, uitgebreide eigen risicobeoordeling (ERB), met een toekomstgerichte centrale vraag, heeft voor het eerst plaatsgevonden.

Wet Toekomst Pensioen

In 2021 is in het bestuur natuurlijk veel aandacht uitgegaan naar de Wet Toekomst Pensioenen. Deze beoogde nieuwe wetgeving, waarvan de behandeling in het Parlement plaatsvindt in 2022, is een van de uitvloeisels van het pensioenakkoord dat de sociale partners en de overheid in 2020 hebben gesloten. De wet introduceert een nieuw soort pensioenregeling en biedt regelgeving en richtlijnen voor het omzetten (transitie) van de huidige pensioenregeling naar deze nieuwe regeling.

Om tijdig de voorbereidingen te kunnen starten, heeft het bestuur besloten tot het opzetten van en deelnemen aan een overlegstructuur met de sociale partners. In het kader van de regievoering door het fonds is meer (inhoudelijk) inzicht en kennis aan de sociale partners en het VO verzorgd en is een periodieke informele Rondetafel met de DSM-belanghebbenden-verenigingen voor de jongeren en actieve werknemers respectievelijk pensioengerechtigden geïnitieerd.

In 2021 zijn concrete activiteiten opgestart ter voorbereiding op de transitie. Het bestuur heeft gewerkt aan een beleidskader voor datakwaliteit. De pensioengegevens van alle deelnemers moeten immers volledig en correct zijn, zodat de transitie goed kan plaatsvinden. Ter versterking van de toekomstbestendigheid van DPS is begin 2021 goedkeuring gegeven aan een meerjarige investering in de IT-beleggingsinfrastructuur van DPS. Op deze wijze is een goede uitvoering voor de komende jaren geborgd en tegelijkertijd is de flexibiliteit met het oog op het pensioenakkoord verruimd. DPS heeft daarnaast een eigen robuustheidsonderzoek gedaan en PDN hierin meegenomen. Dit onderzoek inventariseert wat er moet gebeuren om de nieuwe regeling te kunnen beheren, de daarvoor benodigde kosten en de bijbehorende tijds-kritische paden.

Toekomstvisie

Het fonds heeft in het afgelopen decennium al meerdere interne strategie-studies verricht. De verwachte Wet Toekomst Pensioenen heeft geleid tot hernieuwde aandacht voor een strategische heroriëntatie. Hoe kunnen de belangen van de deelnemers (actieven, slapers en pensioengerechtigden) het best gediend blijven en welke rol kan het pensioenfonds hierin vervullen? De PDN-initiatieven kregen eind 2021 een nieuwe dimensie toen DSM, als grootste aangesloten onderneming van PDN en eigenaar van DPS, het fonds informeerde dat een strategische heroriëntatie in gang was gezet en aan het fonds de vraag werd gesteld of eventueel samenwerking daarin (op onderdelen) mogelijk is.

Het fonds heeft een interne werkgroep opgericht om de strategische opties voor PDN in kaart te brengen, de samenwerking met behoud van ieders verantwoordelijkheden vorm te geven en het bestuur daarin de juiste informatie op het juiste moment te geven, opdat zo nodig door het gehele bestuur kan worden besloten.

Over ons

Als laatste deel van dit voorwoord, sta ik als voorzitter graag even stil bij het bestuur zelf. In 2021 is een aantal nieuwe leden van de fondsorganen benoemd naar aanleiding van het reguliere aftreden van zittende leden. Rein Pikaart is namens de pensioengerechtigden begin 2021 aangetreden en begin 2022 als vice-voorzitter benoemd. Piet Rennen is eind 2021 benoemd, eveneens namens de pensioengerechtigden. Hij is begin 2022 Ton de Boer opgevolgd, die de maximale zittingsduur als bestuurslid had bereikt. Medio 2021 zijn in het VO twee nieuwe leden benoemd. Het betreft Albert Noteborn (namens de pensioengerechtigden) en Peter Coomans (namens de werkgever). In de Raad van Toezicht (RvT) is Rajesh Grobde aangetreden per 1 januari 2022. Tenslotte is Philip Stork als extern beleggingsadviseur aangetreden per 1 januari 2022.

In het laatste kwartaal van 2021 hebben we enkele aanpassingen in de PDN governancestructuur geïnitieerd. Het bestuur wordt voor wat betreft het dagelijks beheer van de stichting ontlast door twee operationeel bestuurders die extra tijd vrijmaken om de operationele en tactische zaken te behartigen namens het bestuur, op basis van een eenduidige mandatering en taakverdeling. Door deze nieuwe, efficiëntere werkwijze, kan het bestuur zich concentreren op het besturen van het fonds, het maken van integrale afwegingen, beleidsbepaling en de strategische heroriëntatie.

Afsluiting

Naar verwachting zal in 2022 veel aandacht en prioriteit uitgaan naar de toekomstvisie van PDN, naast de aandacht voor het Wet Toekomst Pensioenen transitie-traject. We zullen als bestuur de diverse belanghebbenden goed aangesloten houden en via uiteenlopende overleg- en communicatiekanalen informeren.

Graag wil ik tot slot de medewerkers van DPS bedanken voor hun enorme inzet. Van hen wordt veel gevraagd en zij leveren met passie en enthousiasme, ook als de omstandigheden niet optimaal zijn. In het afgelopen jaar hebben we allen het onderlinge sociale contact gemist en elkaar voornamelijk via MS-teams gesproken. Daarvan is in de output niets te merken. Ik hoop dat we het komende jaar 2022 elkaar weer vaker fysiek kunnen ontmoeten.

Edith Schippers
Voorzitter PDN
Mei 2022

KERNCIJFERS

KERNCIJFERS

(Uitimo jaar in € mln, tenzij anders aangegeven)

	2021	2020	2019	2018	2017
PENSIOENEN					
Totaal aantal deelnemers	27.275	27.462	27.792	28.011	28.081
Actieven (incl. postactieven en arbeidsongeschikten)	5.670	6.132	6.284	6.384	6.393
Pensioengerechtigden	12.913	12.982	13.100	13.184	13.329
Gewezen deelnemers	8.692	8.348	8.408	8.443	8.359
Aantal werkgevers	17	17	18	18	18
Toeslagverlening					
Toeslagverlening Actieven	-	-	-	-	-
Toeslagverlening Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers	-	-	-	-	-
Cumulatieve achterstand toeslagverlening Actieven **	24,93%	22,48%	17,73%	14,31%	10,98%
Cumulatieve achterstand toeslagverlening Pensioengerechtigden / Gewezen deelnemers **	22,63%	18,74%	17,42%	15,43%	13,52%
Premie en uitkeringen					
Feitelijke premie	105	105	103	99	98
Ongedempte kostendekkende premie	147	154	124	117	125
Gedempte kostendekkende premie	91	98	84	80	82
Uitkeringen	231	228	229	233	240
Uitvoeringskosten Pensioenbeheer per deelnemer (in €)	270	251	216	223	219
FINANCIELE POSITIE					
Pensioenfondsvermogen	8.215	7.718	7.541	6.818	7.086
Pensioenfondsverplichtingen	7.111	7.741	7.253	6.494	6.435
Pensioenfondsreserve	1.104	-23	288	324	651
Dekkingsgraad PDN	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%	110,1%
Beleidsdekkingsgraad	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%	107,8%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad	119,1%	118,4%	118,1%	119,3%	119,7%
Gehanteerde rekenrente	0,5%	0,1%	0,7%	1,3%	1,5%
BELEGGINGEN					
Totaal belegd vermogen (IBM)	8.215	7.725	7.560	6.835	7.102
Matchingportefeuille	3.578	4.409	4.131	3.857	3.842
Rendementsportefeuille	4.622	3.360	3.501	2.841	3.315
Overige beleggingen	-4	0	0	0	-4
Liquiditeiten	19	-44	-72	137	-51
Beleggingsrendement (netto*) 1 jaars	8,3%	4,0%	12,7%	-1,8%	5,6%
Benchmarkrendement (1 jaars)	6,8%	4,5%	11,6%	-1,6%	4,8%
Kosten Vermogensbeheer (in basispunten / gem bel verm)	36,0	41,0	38,0	35,0	32,0
Transactiekosten (in basispunten / gem bel verm)	6,0	6,0	5,0	7,0	8,0

* Het rendement na aftrek van alle beheerkosten (exclusief DPS beheerkosten) die gedurende de periode zijn gemaakt.

** Cumulatief maximale achterstand %: geldt voor pensioengerechtigden/gewezen deelnemers alleen voor zover zij reeds vanaf 2007 die status hadden, en geldt voor actieven alleen voor de opbouwjaren t/m 2011.

VERSLAG VAN HET BESTUUR

The background of the page is a solid dark blue. In the upper right, there is a white rectangular area containing the title. Below this, the page is mostly blue, with some abstract geometric shapes in a lighter blue and white at the bottom left and bottom center, creating a modern, architectural feel.

1 PROFIEL EN GOUVERNANCE

1.1 Mission statement

Mission statement

PDN verzorgt voor de Nederlandse ondernemingen van Koninklijke DSM N.V. (DSM) en de daaraan (voormalige) verbonden ondernemingen de pensioenen wegens ouderdom en arbeidsongeschiktheid voor werknemers en gewezen werknemers in Nederland, alsmede de pensioenen voor de nabestaanden van overleden werknemers en gewezen werknemers.

Het fonds tracht een maximale uitvoering van de missie te waarborgen door de volgende doelen na te streven. De middelen van PDN worden op een verantwoorde wijze belegd teneinde zo veel als mogelijk de verplichtingen na te komen en de door sociale partners afgesproken toeslagambitie te realiseren tegen een door PDN als acceptabel bepaald risiconiveau. De financiering vindt plaats conform de met de werkgever overeengekomen uitvoeringsovereenkomst.

PDN wil een betrouwbare partner voor deelnemers en pensioengerechtigden zijn. Daartoe heeft PDN de intentie om de deelnemers en de pensioengerechtigden zo goed mogelijk te informeren. PDN streeft ernaar dat de deelnemers en pensioengerechtigden de regeling kennen, een helder beeld hebben van de risicohouding van PDN en realistische verwachtingen kunnen koesteren ten aanzien van de uitvoering van de regeling.

1.2 Pensioenregelingen

PDN voert drie pensioenregelingen uit. De pensioenregelingen worden hieronder kort toegelicht.

Basispensioenregeling

De deelnemers van PDN bouwen pensioen op in een uitkeringsovereenkomst (middelloon) met voorwaardelijke toeslagverlening en een 'Collective Defined Contribution' (CDC)-financiering. De pensioenregeling van PDN in 2021 houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Opbouw van ouderdomspensioen met 1,4% (niveau 2021) per jaar over de pensioengrondslag, gedefinieerd als het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€112.189 - niveau 2021) verminderd met de franchise;
- De franchise is vastgesteld op €14.544 (niveau 2021). De aanspraken op ouderdomspensioen kennen een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar;
- De pensioenregeling (uitkeringsovereenkomst) voorziet naast ouderdomspensioen in (tijdelijk) partnerpensioen en wezenpensioen op opbouwbasis en arbeidsongeschiktheidspensioen en aanvullend partnerpensioen op risicobasis.

Prepensioenspaarregeling

Een aantal (gewezen) deelnemers heeft bij PDN een prepensioen (PPS)-saldo (voorheen prepensioenkapitaal) opgebouwd. Met dit PPS-saldo kunnen (gewezen) deelnemers een PPS-uitkering inkopen. De PPS-regeling is een

Nettopensioenregeling

PDN voert een vrijwillige nettopensioenregeling (NPR) uit voor werknemers met een vast jaarsalaris dat uitgaat boven het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€112.189 - niveau 2021). De nettopensioenregeling houdt op hoofdlijnen het volgende in:

- Een vrijwillige premieovereenkomst waarin inleg plaatsvindt op basis van een fiscale, leeftijdsafhankelijke staffel en het (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- De deelnemer kan daarbij kiezen om alleen over het vaste (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag pensioen op te bouwen of ook over het variabele (pensioengevend) jaarsalaris boven het bovengenoemde grensbedrag;
- Het nettopensioenkapitaal, zijnde de ingelegde nettopensioenpremies verrekend met de voor beheer- en transactiekosten gecorrigeerde maandelijksse rendementen, wordt belegd conform een leeftijdsafhankelijke beleggingsmix. De leeftijdsafhankelijke beleggingsmix is gebaseerd op de matching- en rendementsportefeuille van de basisregeling van PDN;
- Op pensioendatum dient de (gewezen) deelnemer een keuze te maken tussen een stabiele of een variabele uitkering. Als de (gewezen) deelnemer geen keuze maakt, wordt er standaard een stabiele uitkering ingekocht;
- Gedurende het deelnemerschap biedt de nettopensioenregeling een nettopartnerpensioen, nettowezenpensioen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid op risicobasis. Voor deze risicoverzekeringen betaalt de deelnemer risicopremies. De deelnemer kan ervoor kiezen om af te zien van het nettopartnerpensioen op risicobasis. Hierdoor komt er meer premie beschikbaar voor de deelnemer voor pensioenopbouw.

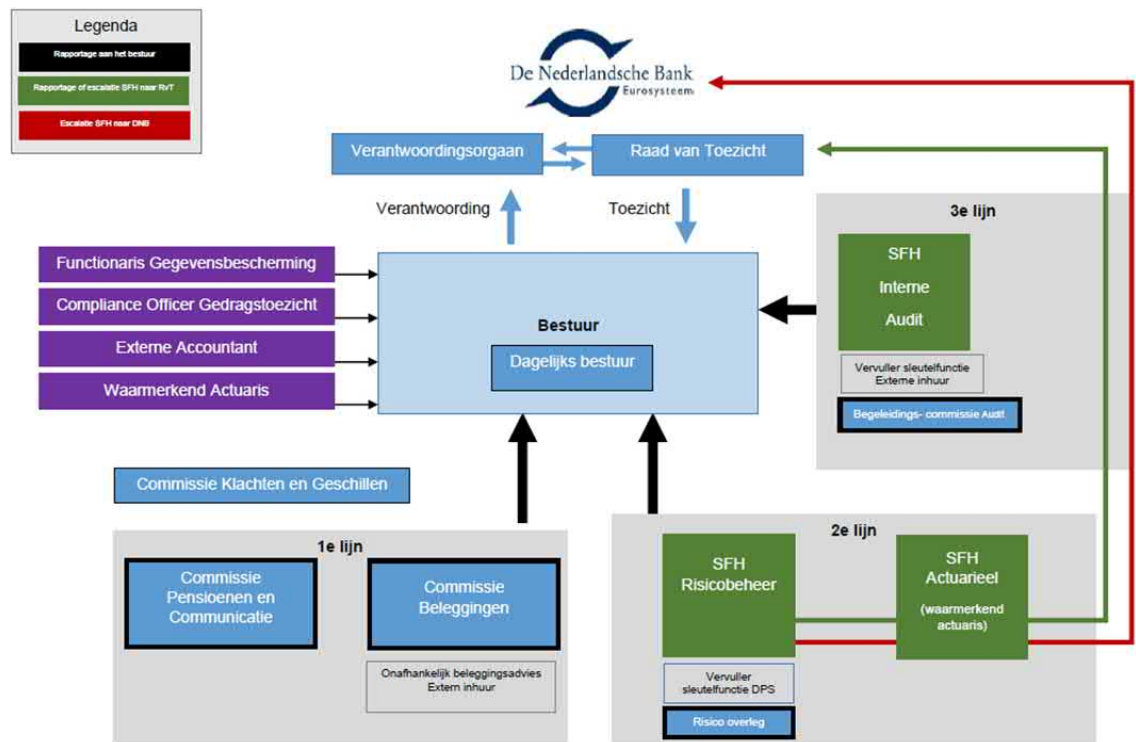
Toeslagverlening

De basispensioenregeling, de prepensioenspaarregeling en de stabiele nettopensioenuitkering kennen een voorwaardelijk recht op toeslagverlening. PDN streeft ernaar om op de opgebouwde pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de ingegane pensioenen van de pensioengerechtigden jaarlijks een toeslag te verlenen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. Een eventuele toeslagverlening wordt uit het beleggingsrendement gefinancierd.

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op beleggingsrendement, sterfteresultaat en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar uitgesmeerd in de uitkering.

1.3 Organisatiestructuur en fondsorganen

De onderstaande figuur illustreert de organisatiestructuur van PDN en de fondsorganen die onderdeel uitmaken van deze structuur.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het strategische beleid van PDN en het beheer van het pensioenfonds zoals vastgelegd in de Pensioenwet en uitgewerkt in de statuten, de uitvoeringsovereenkomst, de Actuariële Bedrijfstechnische Nota en het bestuursreglement.

Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit de (sub)geledingen werkgever, werknemers en pensioengerechtigden. Het bestuur bestaat uit acht leden:

- vier bestuursleden worden voorgedragen door DSM Nederland B.V.;
- twee leden worden voorgedragen door de centrale ondernemingsraad (COR) van DSM Nederland B.V.;
- en
- twee leden worden benoemd na verkiezing uit en door de pensioengerechtigden.

De voorzitter wordt door het bestuur gekozen uit de door de werkgever voorgedragen bestuursleden.

De leden worden door het bestuur voor een periode van vier jaar benoemd. De zittingsduur van de bestuursleden is gemaximeerd op een aaneengesloten periode van twaalf jaar. Maximaal 50% van de bestuurszetels binnen een

geleding kan worden ingevuld door externen. Deze externe bestuursleden hoeven geen deelnemer te zijn (geweest) dan wel pensioengerechtigde te zijn van PDN.

Met het oog op succession-planning kan het bestuur werken met aspirant-bestuurders en toehoorderschap.

In januari 2021 is een nieuw bestuurslid benoemd in de geleding pensioengerechtigden. Een aspirant-bestuurder is benoemd in verband met het beoogd aftreden in februari 2022 van een zittend bestuurslid in de geleding pensioengerechtigden, vanwege het bereiken van de maximale zittingsduur. Er waren in 2021 geen vacante posities in het bestuur.

Dagelijks bestuur

Het bestuur heeft een dagelijks bestuur (DB). Het DB bestaat uit de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter en wordt door het bestuur gekozen uit hun midden. Het DB is aanspreekpunt voor de raad van toezicht, het verantwoordingsorgaan, de werkgevers, sociale partners en de COR. Daarnaast onderhoudt het DB contacten met De Nederlandsche Bank (DNB), Autoriteit Financiële Markten (AFM), Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en andere externe relaties van PDN en representeert PDN naar buiten. Het DB draagt zorg voor het aansturen van de procesgang en taakverdeling over de diverse (bestuurs)commissies, geldt als kennisdrager op het gebied van de governance van PDN en is verantwoordelijk voor de opzet en werking hiervan. Daarnaast is het DB verantwoordelijk voor vergaderplanning, uitbesteding en voor de externe communicatie.

Bestuurscommissies

Om op specialistische vraagstukken in te kunnen spelen en voor de voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming, laat het bestuur zich op een aantal deskundigheidsgebieden adviseren. Het bestuur heeft daartoe onder meer twee bestuurscommissies ingesteld: de Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie. Beide commissies bestaan, inclusief een bestuurslid die voorzitter is van de betreffende commissie, uit bij voorkeur paritaire bestuursleden. De Commissie Beleggingen wordt daarnaast ondersteund door twee externe beleggingsdeskundigen.

De Commissie Beleggingen adviseert het bestuur over het strategisch beleggingsbeleid en heeft de rol van monitoring en evaluatie ten aanzien van de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Commissie Pensioenen & Communicatie heeft tot taak het monitoren, informeren en adviseren over onderwerpen of ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan het pensioen(-juridisch) beleid, actuariel beleid, communicatie- en IT-beleid.

Sleutelfunctiehouders

Op basis van de Europese richtlijn IORP II zijn in de Pensioenwet regels opgenomen met betrekking tot de organisatorische inrichting van pensioenfondsen en de wijze van rapporteren en escaleren over belangrijke ontwikkelingen en risico's binnen pensioenfondsen. Het fonds heeft daartoe drie sleutelfunctiehouders aangesteld, voor Risicobeheer, Actuariel en Interne Audit:

- De sleutelfunctiehouder Risicobeheer is een bestuurslid. Hij adviseert over de inrichting van het risicobeheer en ziet toe op de effectiviteit van het risicobeheermodel van PDN, waaronder het beleid en de bestuurlijke processen en procedures. De sleutelfunctiehouder Risicobeheer wordt bij de uitvoering van zijn rol ondersteund door een risico-overleg. Dit risico-overleg vindt enkele keren per jaar plaats en is samengesteld uit representanten van de Commissie Beleggingen en de Commissie Pensioenen & Communicatie, de sleutelfunctiehouder en sleutelfunctie vervuller Risicobeheer;

- De sleutelfunctiehouder Actuarieel is een ingehuurd externe deskundige die onder andere toezicht houdt op de berekening van de technische voorzieningen en de betrouwbaarheid en adequaatheid daarvan beoordeelt. Ook beoordeelt de sleutelfunctiehouder Actuarieel de gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen en of het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast;
- De sleutelfunctiehouder Interne Audit is een ingehuurd externe deskundige die als beleidsbepaler behoort tot de kring van bestuursleden en deelneemt aan de bestuursvergaderingen. Hij heeft geen stemrecht. Hij toetst de werking van het risicobeheer, ziet toe op de werking van de administratieve organisatie en interne beheersing en toetst of bij de totstandkoming en opvolging van het beleid de interne procedures en processen zijn nagevolgd. Hiertoe worden separate interne audits gehouden met rapportage aan het bestuur. De sleutelfunctiehouder Interne Audit wordt ondersteund door een auditbegeleidingscommissie.

Compliance Officer

De Compliance Officer ziet toe op naleving van de gedragsregels van PDN en draagt bij aan de bevordering van bewustwording ten aanzien van integriteitsrisico's en risico's op belangenverstrengeling. De compliance-functie wordt door een onafhankelijke Compliance Officer ingevuld en is ondergebracht bij de afdeling Corporate Operational Audit (COA) van DSM.

De rapportage van de Compliance Officer is opgenomen in hoofdstuk 10.

Raad van toezicht

Het intern toezicht bij PDN is vormgegeven door een Raad van Toezicht (RvT). De RvT bestaat uit minimaal drie en maximaal vier onafhankelijke deskundigen. De RvT houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij PDN. De RvT ziet toe op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De RvT beoordeelt of PDN beschikt over een adequate risicobeheersing. De RvT richt zich primair op de procesgang. De RvT fungeert ook als klankbord voor het bestuur. De RvT legt verantwoording af over de uitvoering van de eigen taken en de uitoefening van de toegekende bevoegdheden aan het VO, aan de werkgever en in het bestuursverslag.

De RvT heeft diverse bevoegdheden om de taken te kunnen uitvoeren. De RvT richt zich in hoofdzaak op de strategisch belangrijke besluiten van het bestuur. Deze strategische besluiten, als meest zwaarwegende en verstrekkende besluitvorming, worden onderworpen aan de goedkeuring van de RvT. Zo vallen onder de reikwijdte van de RvT onder meer de goedkeuring van de besluiten van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening, de profielschets voor bestuurders, het beloningsbeleid (met uitzondering van de RvT zelf), de liquidatie, fusie of splitsing van PDN en de omzetting van PDN in een andere rechtsvorm. De RvT beoordeelt het functioneren van het bestuur als geheel en toetst bestuursleden bij (her)benoeming aan het desbetreffende functieprofiel. Bij de vergaderingen van het bestuur en commissies zijn RvT-leden afwisselend en op eigen verzoek als toehoorder aanwezig.

In 2021 hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van de RvT. Per 1 januari 2022 is een nieuw RvT-lid benoemd, omdat één van de RvT-leden de maximale zittingstermijn had bereikt. Het nieuwe RvT-lid is op voordracht van het verantwoordingsorgaan benoemd door het bestuur.

De bevindingen van de RvT zijn opgenomen in hoofdstuk 10.

Verantwoordingsorgaan

In totaal bestaat het verantwoordingsorgaan (VO) uit acht leden waarbij de zetelverdeling tussen vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en van werknemers is gebaseerd op de onderlinge getalsverhoudingen van deze groepen deelnemers binnen PDN. Als gevolg daarvan komt het zetelaantal van de pensioengerechtigden uit op vier. Voor de werknemers bedraagt dat aantal twee, terwijl het zetelaantal van de werkgever is vastgesteld op twee. Bij de benoeming van VO-leden worden de betreffende kandidaten vooraf getoetst aan de hand van vastgelegde deskundigheidseisen en een functieprofiel. Deze (minimale) eisen liggen op het deskundigheidsniveau A.

Aan het VO zijn de wettelijke adviesrechten toebedeeld. Ook heeft het VO de bevoegdheid om jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en het door het bestuur uitgevoerde beleid in het betreffende jaar en de beleidskeuzes voor de toekomst.

In 2021 hebben een reguliere en een (tussentijdse) wisseling plaatsgevonden in de pensioengerechtigden- en de werknemersvertegenwoordiging.

Het oordeel van het VO is opgenomen in hoofdstuk 10.

1.4 Uitvoering

Pensioenuitvoeringsorganisatie

De uitvoering van het pensioen- en (fiduciair-)vermogensbeheer is door het bestuur uitbesteed aan DSM Pension Services (DPS). Naast de uitvoering adviseert DPS PDN bij de voorbereiding van het beleid en ondersteunt de verschillende fondsorganen, -commissies en -functionarissen.

De uitbesteding vindt plaats op basis van een Dienstverleningsovereenkomst (DVO). In 2020 is een nieuwe DVO, met een looptijd van 5 jaar, afgesloten tussen DPS en PDN. In de DVO zijn de diensten en de kwaliteit hiervan vastgelegd en nader uitgewerkt in een gedetailleerde Service Level Agreement (SLA) en met Key Performance Indicators (KPI's). Aan het begin van 2022 heeft de jaarlijkse evaluatie van de DPS-dienstverlening over het jaar 2021 plaatsgevonden, aan de hand van de SLA en KPI-afspraken uit de DVO en in lijn met het uitbestedingsbeleid.

DPS rapporteert aan PDN over alle door DPS uitgevoerde risicoanalyses gericht op de administratieve organisatie. Deze risicoanalyses worden op basis van een jaarplan periodiek uitgevoerd. Naast deze interne door DPS uitgevoerde risicoanalyses en de door de afdeling COA van DSM uitgevoerde controlewerkzaamheden, vinden jaarlijks audits plaats door de externe accountant en door de SFH Interne Audit.

De uitvoeringsorganisatie stelt jaarlijks een ISAE 3402-rapportage op met de procedures en controles die zijn geïmplementeerd. De opzet en het bestaan van de procedures en de werking van de controles van de uitvoeringsorganisatie worden jaarlijks gecontroleerd door een externe accountant. De resultaten van de ISAE Type II controlewerkzaamheden worden gedeeld met het bestuur. Jaarlijks beoordeelt het bestuur of de scope van de ISAE 3402 Type II verklaring van DPS toereikend is.

De uitvoering van het vermogensbeheer is deels ook uitbesteed aan externe vermogensbeheerders (investment managers), niet zijnde DPS. De fiduciaire adviesafdeling binnen DPS adviseert het bestuur over de managerselectie. Ook worden periodiek alle investment cases geëvalueerd.

Custodian

PDN heeft CACEIS aangesteld als custodian voor het bewaren van effecten. Daarnaast zijn diverse andere activiteiten, waaronder derivaten clearing, security lending en tax reclaim uitbesteed aan CACEIS. Aan deze uitbesteding ligt een dienstverleningsovereenkomst (DVO) en een service level agreement (SLA) ten grondslag, waarin de diensten en de kwaliteitsvereisten verder zijn uitgewerkt. Jaarlijks wordt de ISAE 3402 Type II verklaring van CACEIS beoordeeld door PDN.

IT-infrastructuur

DPS maakt gebruik van twee externe dienstverleners aan wie de ICT-infrastructuur van de beleggings- en pensioenadministratie is uitbesteed, te weten SimCorp voor de beleggingen en VISMA voor de pensioenuitvoering.

1.5 Governance beleid

Geschiktheid

Het bestuur is verantwoordelijk voor de competenties en deskundigheid van de leden van de fondsorganen. Het bestuur besteedde, evenals in voorgaande jaren, ook in 2021 aandacht aan geschiktheid en deskundigheidsbevordering door middel van het volgen van individuele opleidingen en het bijwonen van themadagen en workshops. Ook vinden interne, inhoudelijke verdiepingssessies plaats voor het bestuur, met name over het duurzaam beleggen en de Wet Toekomst Pensioenen. In het najaar 2021 zijn door het DB de jaarlijkse persoonlijke opleiding- en ontwikkelingsgesprekken met de individuele bestuursleden gevoerd. In de gesprekken wordt aan de hand van een self-assessment het functioneren van de bestuurder besproken en zijn afspraken gemaakt over opleiding voor kennis, competenties en vaardigheden.

PDN hanteert een Beleidsplan Geschiktheid. Hierin zijn onder andere de door PDN gestelde geschiktheidseisen (ambitie-matrix) opgenomen. Deze liggen individueel voor alle gebieden minimaal op niveau A en voor de afzonderlijke aandachtsgebieden op niveau B, zoals omschreven in de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Voor bestuursleden die zitting hebben in de Commissie Beleggingen gelden bovendien de vereisten die DNB hanteert in zijn Guidance normenkader verwachte beleggingskennis. In 2021 is het beleidsplan geschiktheid wederom periodiek geactualiseerd, onder andere om de wijzigingen in de bestuurssamenstelling uit 2020 te verwerken en de geschiktheid op het aandachtsgebied IT en duurzaam beleggen goed te borgen, mede met oog op nieuwe internationale wetgeving (bijvoorbeeld de Europese verordening over informatievervalsing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR).

Succession planning

Het bestuur draagt tevens zorg voor de continuïteit van competenties en deskundigheid binnen het bestuur als collectief door middel van een ordelijke opvolging. De regie voor het opleiden van kandidaten is in handen van het DB. Het fonds werkt met aspirant-VO- en bestuursleden, zodat zij zich als toehoorder inhoudelijk kunnen verdiepen en voorbereiden met oog op (toekomstige) wisselingen in de samenstelling van beide fondsorganen.

Het aspirant lidmaatschap wordt ook ingezet als instrument ter overbrugging in de periode van de interne benoeming door het bestuur en de RvT tot de externe goedkeuring van DNB. In 2021 is het aspirant-bestuurslidmaatschap toegepast in het bestuur; in het VO was in 2021 geen aspirant-bestuurder actief

Zelfevaluatie

In begin 2021 heeft een gestructureerde en gebundelde aanpak voor (zelf)evaluaties van de fondsorganen plaatsgevonden. Dit is gedaan onder begeleiding van een extern expertbureau. Naast de zelfevaluaties van bestuur en commissies is ook de onderlinge samenwerking en rolinvulling van de fondsorganen geëvalueerd en het functioneren van een aantal functionarissen in het fonds, zoals de sleutelfuncties en de Compliance Officer. Ook is de in 2019 geïntroduceerde sleutelfunctiehouderstructuur en commissiestructuur geëvalueerd. In de loop van 2021 hebben de fondsorganen de bevindingen onderling uitgewisseld en afspraken gemaakt om hun eigen werkwijze en onderlinge samenwerking verder te optimaliseren.

Code Pensioenfondsen

Het bestuur vindt de Code Pensioenfondsen van groot belang en heeft de aanbevelingen en best practices vanuit de Code ingebed in de bedrijfsvoering en in dit bestuursverslag. Om de naleving van de Code Pensioenfondsen op een volledige en gestructureerde wijze te toetsen, zijn de normen vertaald naar een checklist voor het bestuursverslag. Deze is als bijlage C integraal aan het jaarverslag toegevoegd.

PDN voldoet aan alle normen, behalve de norm voor het hebben van één lid jonger dan 40 jaar in het bestuur. PDN maakt gebruik van de in de Code benoemde discretionaire bevoegdheid om voor het VO een maximale zittingstermijn van 12 jaar te hanteren. PDN is van mening dat de begrenzing van een zittingstermijn van de VO-leden een goede zaak is en recht doet aan de intentie van vernieuwing zodat de samenstelling meer divers wordt.

Diversiteitsbeleid

Het bestuur vindt diversiteit in het bestuur en de andere fondsorganen van PDN, in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds, van belang. Bij de samenstelling wordt ernaar gestreefd dat het bestuur zoveel mogelijk een afspiegeling vormt van het deelnemersbestand, waarbij de bestuursleden ook complementair zijn en kennis, competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen. Hierbij wordt gestreefd dat in het bestuur ten minste één vrouw en ten minste één lid jonger dan 40 jaar en één lid ouder dan 40 jaar plaatsnemen. Bij de vervulling van een vacature zal aan deze aspecten verhoogde aandacht worden besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur.

Momenteel zijn er drie vrouwelijke bestuursleden in het acht leden tellende bestuur. Er is geen bestuurslid jonger dan 40 jaar. Er zijn momenteel twee vrouwelijke RvT-leden van het drie leden tellende orgaan. Ook in de RvT waren in 2021 geen personen jonger dan 40 jaar. Vanaf 1 januari 2022 heeft in de RvT één persoon jonger dan 40 jaar zitting. Het VO kent twee vrouwelijke leden en één lid onder de 40 jaar. Twee van de drie fondsorganen van PDN hebben een vrouwelijke voorzitter. Gegeven de beschreven doelstelling voor meer jongere beleidsmakers zal het bestuur in 2022 bezien of tenminste 1 persoon jonger dan 40 jaar in het bestuur kan worden opgenomen als aspirant-bestuurder.

Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen vastgesteld naar aanleiding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Met de Gedraglijn wil de Pensioenfederatie de volgende doelen bewerkstelligen:

- Uniforme en specifieke gedragslijnen voor Pensioenfondsen voor het verwerken van persoonsgegevens;
- Inzicht geven aan personen van wie persoonsgegevens door Pensioenfondsen verwerkt (zullen) worden;
- Bijdragen aan de transparantie over de uitgangspunten die door de Pensioenfondsen worden gehanteerd met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens;
- Passende interpretatie geven aan het wettelijk kader dat aansluit bij strekking van de wetgeving en op de specifieke kenmerken van de pensioensector.

In de periode 2020-2022 is veel aandacht geweest voor de inbedding van de AVG. In 2020 is in samenwerking met DPS en de sleutelfunctiehouder Interne Audit geëvalueerd in welke mate PDN voldoet aan de AVG-eisen. Doel van het project was om te komen tot een beheersbare en proportionele inbedding van de AVG binnen het fonds en DPS. In dit project zijn onder meer de volgende acties genomen:

- De verbeterpunten uit de evaluatie door de sleutelfunctiehouder zijn geanalyseerd en waar mogelijk zijn acties genomen tot verdere verbetering van de AVG binnen PDN en DPS;
- Beleidsstukken, waaronder het privacybeleid, het incidentenbeleid en het DPIA-beleid zijn geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd; en
- Alle verwerkingen zijn op procesniveau geïnventariseerd en beoordeeld en verwerkt in het geactualiseerde verwerkingenregister;

Eind 2021 heeft op initiatief van de sleutelfunctiehouder Interne Audit een audit plaatsgevonden naar de inbedding van de AVG bij PDN en DPS. In deze audit is nagegaan of de geconstateerde verbeterpunten dusdanig zijn opgevolgd dat aan de betreffende onderdelen van het NOREA Privacy Control Framework voldaan wordt, met inachtneming van de vastgestelde proportionaliteit voor PDN en DPS. De sleutelfunctiehouder Interne Audit onderschrijft de uitkomst van deze audit, dat op basis van de uitgevoerde werkzaamheden de inbedding en naleving van de AVG bij PDN en DPS voldoen aan de daaraan te stellen eisen. Enkele resterende kleinere aandachtspunten, die in 2022 worden opgepakt, zijn toegevoegd.

Integriteitsbeleid

PDN staat voor een integere bedrijfsvoering en heeft hiervoor een integriteitsbeleid opgesteld. Het integriteitsbeleid heeft als doel te voorkomen dat de integriteit van PDN en daarmee mogelijk het financiële stelsel als geheel, negatief wordt beïnvloed door het niet integer handelen van aan PDN verbonden personen. Om die reden omvat het integriteitsbeleid naast de specifieke activiteiten ook de activiteiten van aan PDN gelieerde derden aan wie diensten zijn uitbesteed.

De gedragscode van PDN is verplicht van toepassing op alle verbonden personen, te weten de (aspirant-)leden van het bestuur, de sleutelfunctiehouder Interne Audit, de externe beleggingsadviseurs en de (aspirant-)leden van het VO en de RvT. Aan PDN gelieerde derde partijen, waaronder de uitvoeringsorganisatie DPS, de sleutelfunctiehouder Actuarieel, externe sleutelfunctie vervullers en externe vermogensbeheerders, vallen niet onder de gedragscode. Voorwaarde bij de selectie van gelieerde derde partijen is dat deze partijen beschikken over een eigen gedragscode die minimaal gelijkwaardig is aan de gedragscode van PDN.

Binnen de gedragscode is een insiderregeling ingericht. In 2021 is een herijking van de insidersregeling geïnitieerd. Hieruit is voortgevloeid, dat het bestuur heeft besloten om de reikwijdte van de insidersregeling te verbreden tot alle bestuursleden, RvT-leden, Sleutelfunctiehouder Risicobeheer en SFH Interne Audit, de Compliance Officer en de externe adviseurs van de Commissie Beleggingen.

Klokkenluidersregeling

PDN is als ondernemingspensioenfonds gelieerd aan DSM. PDN heeft zich aangesloten bij de klokkenluidersregeling van DSM. Een beknopte weergave van deze regeling is terug te vinden in de incidentenregeling. Verdergaande informatie over deze regeling is terug te vinden op de website van DSM ('whistleblower Policy') en daarmee voor alle aan PDN verbonden personen en gelieerde derde partijen toegankelijk.

Klachten en geschillen

Als een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde het niet eens is met de uitvoering van het reglement of de wijze waarop hij of zij is behandeld dan kan de betrokkene een klacht indienen bij het fonds. PDN heeft daartoe de Regeling Klachten & Geschillen opgesteld. De klachten- en geschillenregeling van PDN bestaat uit drie stappen:

1. In eerste aanleg kan de betrokkene zijn klacht voorleggen aan DPS. DPS beoordeelt vervolgens de klacht of het geschil en informeert de betrokkene over het oordeel van DPS. Ieder kwartaal informeert DPS de Commissie Klachten & Geschillen over hoeveel klachten, geschillen en uitingen van ongenoegen DPS heeft behandeld;
2. Als de betrokkene het niet eens is met het oordeel van DPS dan kan de betrokkene bij wijze van beroep de klacht voorleggen aan de Commissie Klachten & Geschillen van het fonds. De Commissie bestaat uit twee bestuursleden. Ieder half jaar rapporteert de Commissie Klachten & Geschillen over de klachten en geschillen die de commissie heeft behandeld aan het bestuur;
3. Als de betrokkene de interne klachten- en geschillenprocedure heeft doorlopen dan kan de betrokkene zijn of haar klacht voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen is een onafhankelijk instituut voor bemiddeling bij klachten en geschillen over de uitvoering van een pensioenreglement. Pensioenfondsen, pensioenverzekeraars en premiepensioeninstellingen zijn bij het instituut aangesloten.

Een betrokkene kan, ongeacht of de klachten- en geschillenprocedure van het fonds is doorlopen, in alle gevallen zijn klacht of geschil (ook) voorleggen aan de Nederlandse rechter.

Klachten en geschillen behandeld door DPS

In behandeling op 1 januari 2021
 Ingediende klachten & geschillen 2021
 Afgewikkelde klachten & geschillen 2021
 - Waarvan aanpassing besluit
 - Waarvan handhaving besluit
 - Waarvan ingetrokken door betrokkene
 - Waarvan niet ontvankelijk
 In behandeling op 31 december 2021

Aantallen	
	0
	4
	3
1	
2	
0	
0	
	1

Klachten en geschillen behandeld door Commissie Klachten en Geschillen PDN

In behandeling op 1 januari 2021
 Ingediende klachten & geschillen 2021
 Afgewikkelde klachten & geschillen 2021
 - Waarvan aanpassing besluit
 - Waarvan handhaving besluit
 - Waarvan ingetrokken door betrokkene
 - Waarvan niet ontvankelijk
 In behandeling op 31 december 2021

Aantallen	
	0
	2
	2
1	
1	
0	
0	
	0

Klachten en geschillen via de Ombudsman Pensioenen

In behandeling op 1 januari 2021
 Ingediende klachten 2021
 - Waarvan behandeld als klacht/geschil
 - Waarvan normaal in behandeling genomen door het fonds
 - Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen
 Afgehandeld in 2021
 In behandeling op 31 december 2021

Aantallen	
	0
	0
0	
0	
0	
	0
	0

Om (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden het indienen van een mogelijke klacht te vergemakkelijken, is op de beginpagina van de website een knop geplaatst waar een klacht of een pluim kan worden ingediend.

Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Aan (voormalige) bestuurders zijn geen leningen verstrekt door PDN. Tevens is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. PDN heeft geen medewerkers in dienst. Voor de inzet van de (aspirant)bestuursleden, RvT-leden en externe adviseurs is een beloning en onkostenvergoeding van toepassing. In het beloningsbeleid is ook de vergoeding voor (aspirant-) VO-leden geregeld. De Europese wet- en regelgeving voor het duurzaamheidsbeleid is verwerkt in het beloningsbeleid.

In het beloningsbeleid is zeker gesteld dat de beloningen beheerst zijn en in redelijke verhouding staan tot de gedragen verantwoordelijkheden, de aan de functie gestelde eisen en het daadwerkelijke tijdsbeslag. Prestatie-gerelateerde beloningen en ontslagvergoedingen vinden niet plaats.

Meer informatie over de vergoedingen in 2021 voor de leden van de fondsorganen en de functionarissen in het fonds, is vermeld in de toelichting op de jaarrekening in paragraaf 7.5.5.

2 BELEGGINGS-, PENSIOEN-, EN COMMUNICATIEBELEID

2.1 Beleggingsbeleid

PDN hanteert een integrale aanpak als het gaat om het vaststellen van het strategisch beleid, waaronder het beleggingsbeleid. De strategische beleggingscyclus beschrijft de verschillende stappen van dit proces. Vanuit de ambitie en risicohouding van het fonds wordt gekeken welk beleid het meest passend is. Hierbij is een helder risicokader vastgesteld waarin is verwoord in welke mate risico's acceptabel zijn voor de realisatie van de doelstellingen. Het bestuur heeft de risicohouding en de nagestreefde strategische doelstellingen vastgelegd en voor de periode van de lopende pensioenovereenkomst afgestemd met sociale partners. Voorafgaand hieraan is de risicohouding getoetst bij de deelnemers en pensioengerechtigden via een deelnemersonderzoek.

Een belangrijk uitgangspunt voor het beleggingsbeleid is het economisch wereldbeeld. Dit bevat verwachtingen en risico's rondom de economische en financiële ontwikkelingen. In het economisch wereldbeeld wordt een omgeving waargenomen met grote onzekerheden als gevolg van hoge schuldenniveaus en politieke onzekerheden. Centrale banken nemen voortdurend noodmaatregelen: de rente wordt beleidsmatig laag gehouden en de geldhoeveelheid wordt vergroot door aankopen van obligaties. De lage rente maakt dat het verwacht rendement op laag risico (staats)obligaties laag tot negatief is. Een belegging in veilige Europese staatsobligaties resulteert in een verlies van koopkracht (een rendement lager dan de inflatie). Deze uitgangssituatie is duidelijk anders dan dat dit een aantal jaren geleden het geval was. Op zakelijke waarden worden ook lage (maar positieve) rendementen verwacht. Er wordt rekening gehouden met diverse stress-scenario's die zich kunnen voordoen.

Voor de verschillende toekomstscenario's vanuit het economisch wereldbeeld worden de uitkomsten van verschillende beleidsvarianten vergeleken op basis van gekozen sturings- en monitoringsvariabelen. Dit gebeurt in een zogenaamde Asset Liability Management (ALM) studie. De laatste ALM-studie is in 2020 uitgevoerd. Op basis van diverse analyses van verschillende varianten van het beleggingsbeleid is tot een aantal wijzigingen besloten. De wijzigingen zijn begin 2021 geïmplementeerd. De strategische allocatie naar nominale staatsleningen is verlaagd (met 10% van het belegd vermogen) ten gunste van de rendementsportefeuille. De rendementsportefeuille is beter gediversifieerd door deze uit te breiden met een strategische allocatie in goud van 5% van het belegd vermogen. De renteafdekking wordt voortaan gebaseerd op marktrentes en het niveau is gehandhaafd op 26% (dat overeenkomt met de afdekking van 31% op basis van Ultimate Forward Rate (UFR) zoals die in 2020 gold). Verder is de valuta-afdekking binnen de rendementsportefeuille met 10%-punt verlaagd tot 55%. Deze wijzigingen leiden per saldo in de meeste scenario's vanuit het economisch wereldbeeld tot betere verwachte uitkomsten bij vergelijkbare risico's. In het kader van de evaluatie van het strategisch beleid zijn tevens de monitorings- en stuurvariabelen van het fonds geëvalueerd en waar nodig aangepast. Ook zijn grenswaarden vastgesteld, waarbij bij overschrijding het strategisch beleggingsbeleid zal worden herbeoordeeld. De beleidswijzigingen zijn opgenomen in het Strategisch Beleidsplan 2021-2023 en het Beleggingsplan 2021, die beide door het bestuur zijn vastgesteld.

Over de laatste 5 jaar heeft het fonds op jaarbasis een beleggingsrendement behaald van 5,6%. Dit is 2,6% (op jaarbasis) meer dan de (marktwaarde-)verplichtingen.

Voor alle bestaande beleggingscategorieën zijn investment cases opgesteld. In deze investment cases wordt onderbouwd of de betreffende beleggingscategorie passend is om onderdeel uit te maken van het strategische beleggingsbeleid en met welke risicokaders. Daarnaast worden de belangrijkste aspecten die samenhangen met beleggen in de betreffende beleggingscategorie behandeld zoals benchmarks en duurzaamheid. De gemaakte keuzes met onderbouwing hiervoor, worden in deze investment cases vastgelegd en vormen daarmee een solide basis voor evaluatie achteraf. Iedere investment case wordt periodiek geëvalueerd.

In het Beleggingsplan wordt de strategische normportefeuille verder gespecificeerd naar normwegingen per beleggingscategorie en worden benchmarks en nadere uitvoeringskaders vastgelegd. Op basis van het beleggingsplan vindt de uitvoering plaats.

2.1.1 Positionering en behaalde beleggingsrendement

De onderstaande tabel geeft de verdeling van de beleggingsportefeuille weer met de strategische weging die hieraan gekoppeld is.

Beleggingen 2021

	ultimo 2021		Strategische
	€ mln	weging	weging
Matchingportefeuille	3.574	43,5%	45,0%
Rente overlay	-4	-0,1%	
Nominale staatsleningen	897	25,1%	25,5%
Inflation-linked bonds	830	23,2%	22,3%
Investment grade credits	558	15,6%	16,0%
Hypotheke*	1.163	32,5%	32,5%
Erfpacht*	130	3,6%	3,6%
Rendementsportefeuille	4.622	56,3%	55,0%
Valuta overlay	-5	-0,1%	
Aandelen	2.326	50,3%	50,0%
Hoogrentende Obligaties	808	17,5%	20,0%
Beurssgenoteerd Vastgoed	561	12,1%	10,0%
Alternatieve Beleggingen	932	20,2%	20,0%
Liquiditeiten	19	0,2%	0,0%
Totaal	8.215	100,0%	100,0%

* De illiquide beleggingen in de matchingportefeuille (hypotheke en erfpacht) kennen een normweging gelijk aan de feitelijke weging.

In de volgende tabel is het rendement over 2021 weergegeven. De kolom “delta” in deze tabel geeft het verschil aan tussen het portefeuillerendement en het benchmarkrendement en toont daarmee de relatieve performance. Alle transactiekosten zijn verwerkt in de rendementen van de mandaten. Kosten vanwege management fees zijn verwerkt in de rendementen voor zover de desbetreffende mandaten niet door DPS worden beheerd. Kosten van DPS worden door middel van een separate factuur betaald en maken geen deel uit van het gerapporteerde nettorendement.

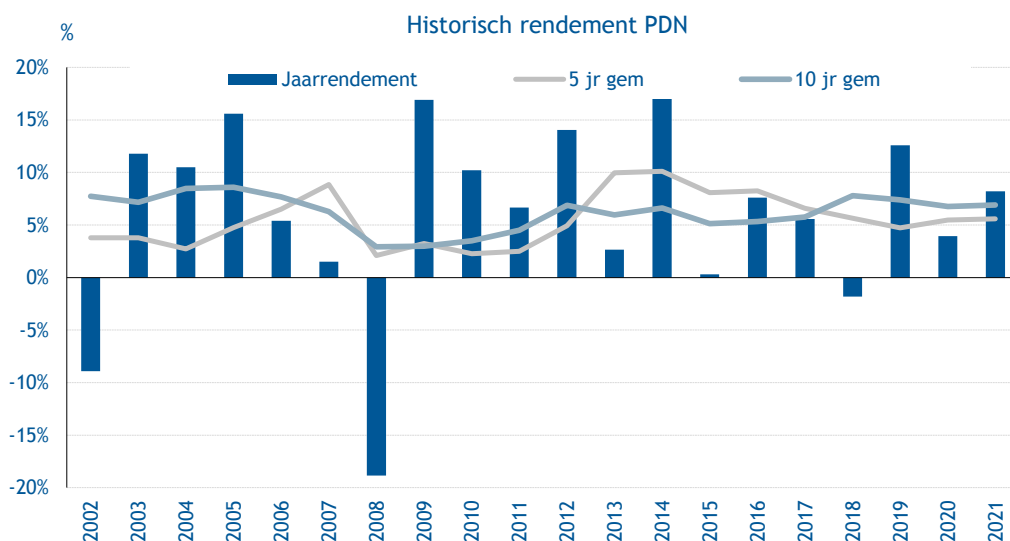
Rendement 2021

	Portefeuille	Benchmark	Delta
Matchingportefeuille	0,7	-1,0	1,7
Rente overlay	0,0	0,0	0,0
Nominale staatsleningen	-5,1	-5,0	-0,1
Inflation-linked bonds	7,5	8,1	-0,6
Investment grade credits	-1,0	-1,0	0,0
Hypotheke	2,1	-3,1	5,2
Erfpacht	14,0	4,6	9,4
Rendementsportefeuille	15,8	14,4	1,4
Bijdrage valuta overlay	-1,9	-1,8	-0,1
Aandelen	21,8	22,2	-0,4
Hoogrentende Obligaties	7,0	6,2	0,8
Beursgenoteerd Vastgoed	30,1	30,5	-0,4
Alternatieve Beleggingen	9,7	4,5	5,2
Liquideiteiten	-	-	-
Totaal	8,3	6,8	1,5

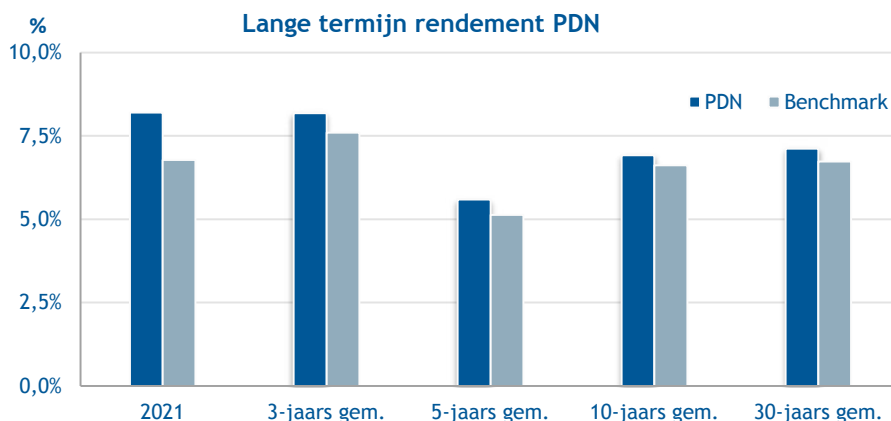
In 2021 hebben vooral de beleggingscategorieën in de rendementsportefeuille goede rendementen behaald. Binnen de matchingportefeuille deden inflation-linked bonds en erfpacht het goed als gevolg van de koppeling met inflatie. Per saldo was het een goed jaar met een beleggingsrendement van 8,3%. De positieve ontwikkelingen na de COVID19-klap begin 2020, hebben zich in 2021 doorgezet. De benchmark liet een rendement zien van 6,8%. Het behaalde rendement was over 2021 dus 1,5% beter dan de benchmark.

Langetermijn beleggingsresultaat

In onderstaande grafiek zijn de behaalde jaarlijkse rendementen sinds 2002 weergegeven (blauwe balken). In slechts drie van de twintig jaar is een negatief absoluut rendement behaald en in zeventien jaar een positief rendement. Het gemiddelde 5-jaars rendement per eind 2021 komt uit op 5,6% op jaarbasis. Het gemiddelde 10-jaars rendement bedraagt per eind 2021 6,9% op jaarbasis.

PDN streeft ernaar om ook op uitvoerend niveau waarde toe te voegen door middel van actief beheer. De mate van actief beheer varieert per beleggingscategorie op basis van de relevante kaders uit de investment cases. In onderstaande grafiek is het gemiddelde lang termijn nettorendement te zien ten opzichte van de benchmark. Hieruit blijkt dat PDN op middellange en lange termijn meerwaarde heeft behaald als gevolg van het gevoerde actieve beleid.

2.1.3 Renteafdekking

De doelstelling van de renteafdekking is om de nominale rentegevoeligheid van de verplichtingen deels af te dekken. De omvang van de renteafdekking is gebaseerd op een dynamische rentestafel en afhankelijk van het niveau van de nominale 10-jaars swaprente. De strategische renteafdekking van PDN wordt vormgegeven door de onderdelen van de matchingportefeuille. Onderdeel daarvan is tevens een passief beheerde swap-overlay die wordt ingezet om het beoogde afdeckingspercentage te bereiken en om de curverisico's te beheren binnen de geldende kaders.

In 2021 gold een strategisch afdeckingspercentage van 26% van de nominale verplichtingen. Dit afdeckingspercentage is berekend op basis van de rentegevoeligheid naar de marktrente (marktwaarde afdekking). Deze 26% marktwaarde afdekking komt overeen met de afdekking van 31% op basis van UFR zoals deze in 2020 gold. De reden voor de overstap is onder andere gelegen in het feit dat de verschillen met de UFR-renterisico's relatief klein zijn geworden door een aanpassing van de UFR door DNB, welke geleidelijk in de tijd zal worden geïmplementeerd. Verder is een marktwaarde-afdekking minder complex in de uitvoering en monitoring.

2.1.4 Matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft als voornaamste doelstelling de nominale renteafdekking van PDN vorm te geven. De matchingportefeuille bevat de volgende onderdelen: nominale staatsleningen, inflation-linked bonds, investment grade credits, Nederlandse hypotheekleningen en erfpacht. Voor inflation-linked bonds en erfpacht geldt dat de rendementen hiervan direct gekoppeld zijn aan de gerealiseerde inflatie.

De matchingportefeuille behaalde in 2021 een positief rendement van 0,7% terwijl de benchmark een negatief rendement van 1,0% behaalde. Dit betekent dat een positief relatief rendement is behaald van 1,7%.

De hoogste rendementen in de matchingportefeuille werden behaald door inflation-linked bonds en erfpacht als gevolg van de daling van de reële rente.

Nominale staatsleningen

Begin 2021 noteerden de gehele Duitse en Nederlandse rentecurves een negatief tarief. Dat wil zeggen dat alle looptijden van 1 tot en met 30 jaar een negatieve rente noteerden. Gedurende het jaar zijn renteniveaus met ongeveer 0,4%-punt gestegen. Per einde 2021 bedroeg de 10-jaars Duitse rente -0,2%. Als gevolg van de gestegen rente zijn de nominale staatsleningen in waarde gedaald. Per saldo is een negatief rendement van 5,1% behaald voor de nominale staatsleningenportefeuille, ten opzichte van een benchmarkrendement van negatief 5,0%.

Inflation-linked bonds

In 2021 is de inflatie opgelopen en zijn de reële rentes gedaald. Dit heeft voor deze categorie goede positieve rendementen opgeleverd. De rendementen op inflation-linked bonds zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de reële rente en de inflatieverwachtingen voor de langere termijn. De inflatieportefeuille behaalde over 2021 een rendement van 7,5% ten opzichte van een benchmarkrendement van 8,1%.

Investment grade credits

De investment grade credits (bedrijfsobligaties) in de matchingportefeuille noteerden een negatief rendement van 1,0%, met name als gevolg van de gestegen (nominale) rente. De krediet-opslag ten opzichte van staatsleningen is na een daling in de eerste maanden van 2021 relatief sterk gestegen in november, en daarmee per saldo nagenoeg gelijk gebleven. De benchmark noteerde een negatief rendement van 1,0%, in lijn met de portefeuille.

Hypotheek en erfpacht

Binnen de matchingportefeuille zitten ook een tweetal minder liquide beleggingscategorieën: hypotheek en erfpacht. Door de allocatie naar Nederlandse hypotheek wordt een verbeterde diversificatie binnen de matchingportefeuille bereikt in combinatie met een aantrekkelijke risicopremie. In 2021 hebben hypotheek een absoluut rendement behaald van 2,1%. In 2021 is de risicopremie (spread) op hypotheek gedaald, waardoor hypotheek over 2021 een duidelijk hoger rendement behaalden dan de Nederlandse staatsobligatie benchmark met een vergelijkbare looptijd als de hypotheekportefeuille. De benchmark behaalde een negatief rendement van 3,1%.

De erfpachtportefeuille bestaat uit een beperkt aantal projecten in grote Nederlandse binnensteden, waarbij het fonds erfpachtcanons ontvangt, welke jaarlijks geïndexeerd worden met de Nederlandse inflatie. Deze erfpachtbeleggingen lieten een absoluut rendement zien van 14,0%. Dit komt door een verdere daling van de reële rentecurve waartegen de erfpachtbelegging wordt gewaardeerd. De bijbehorende inflation-linked obligatiebenchmark liet een rendement zien van 4,6%.

2.1.5 Rendementsportefeuille

De doelstelling van de rendementsportefeuille is om voldoende en gediversifieerd rendement te behalen om de toeslagambitie waar te maken. De rendementsportefeuille wordt deels actief en deels passief ingevuld, waarbij de keuze voor actief/passief beheer wordt vastgelegd in de investment case van iedere beleggingscategorie. De rendementsportefeuille is onderverdeeld in de beleggingscategorieën aandelen, hoogrentende obligaties, beursgenoteerd vastgoed en alternatieve beleggingen. In 2021 was het totaalrendement 15,8%. Dit was hoger

dan de benchmark, die een rendement van 14,4% noteerde. Het verschil in rendement kwam met name door de behaalde resultaten binnen de beleggingscategorieën hoogrentende obligaties en alternatieve beleggingen. Binnen aandelen werd een negatief relatief resultaat gerealiseerd.

Aandelen

De internationale aandelenmarkten hebben een zeer goed jaar achter de rug. Ondanks problemen in bepaalde delen van de economie en de onzekerheid rondom de COVID19-pandemie hebben veel beurzen nieuwe hoogtepunten bereikt. Dit vertrouwen werd gevoed door het beleid van centrale banken en overheden die ongekende stimuleringsmaatregelen hebben geïmplementeerd. Opvallend is dat de aandelenbeurzen in Emerging Markets in vergelijking met andere delen van de wereld duidelijk minder gepresteerd hebben. Er is hiervoor een aantal redenen aan te reiken, zoals de minder forse stimulering vanuit overheden als gevolg van COVID19. Verder ontstonden er met name in de tweede helft van het jaar tekorten aan bepaalde grondstoffen in Azië, zoals kolen, wat de economie geremd heeft. Tenslotte heeft de Chinese overheid ingegrepen bij bepaalde Chinese bedrijven in onder meer de technologie- en educatiesector, wat een negatieve uitwerking heeft gehad op het beurs sentiment in China, maar ook andere opkomende landen.

De totale aandelenportefeuille sloot het jaar af met een rendement van 21,8%. Het benchmarkrendement bedroeg over dezelfde periode 22,2%. De portefeuille bleef hierdoor 0,4% achter bij de benchmark. Met name in Emerging Markets was er sprake van een performance die lager lag dan de benchmark. De portefeuille behaalde hier een rendement van 1,0% ten opzichte van een benchmarkrendement van 5,5%. Deze performance is grotendeels ontstaan door de eerdergenoemde ontwikkelingen in China in combinatie met allocatie- en selectiekeuzes. Daarnaast zorgden ontwikkelingen rondom COVID19-herstel, de nieuwe dreiging van virusvarianten, maar ook vraag- en aanbodfrictie, inflatiezorgen en monetair beleid, voor een volatiel jaar. De aandelenportefeuilles in de regio's Europa, VS en Pacific Rim behaalden een benchmark resultaat van respectievelijk 23,3%, 34,6% en 9,6%, waarbij Europa een underperformance van 0,3% behaalde, VS een outperformance van 1,2% en Pacific Rim een outperformance van 2,5%. Het hoge absolute rendement in de VS is voor een deel gelegen aan de in 2021 met 7,6% gestegen koers van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro. De resultaten uit valuta-afdekking worden separaat gepresenteerd.

Hoogrentende obligaties

De obligaties in de rendementsportefeuille omvatten beleggingen in Europese en Amerikaanse high yield obligaties en obligaties in Emerging Markets. Het absoluut rendement van de totale hoogrentende obligatieportefeuille binnen de rendementsportefeuille kwam uit op 7,0% versus een benchmarkresultaat van 6,2%. Door de relatief sterke dollar in 2021 hebben met name de Amerikaanse obligaties (gemeten in euro's) het erg goed gedaan. De resultaten uit de valuta-afdekking worden separaat gepresenteerd. De positieve relatieve resultaten in deze beleggingen komen in 2021 vrijwel volledig uit titelselectie bij Europese en Amerikaanse high yield. In 2021 behaalde zowel Europese high yield als Amerikaanse high yield een positief relatief resultaat van 1,4%, terwijl Emerging Markets een negatief relatief resultaat behaalde van 0,3%.

Beursgenoteerd vastgoed

De beursgenoteerde vastgoedportefeuille behaalde in 2021 het hoogste rendement van alle beleggingscategorieën. Waar in 2020 nog een negatief rendement behaald werd, was in 2021 sprake van een sterk herstel. Ook de waardeinstijging van de dollar ten opzichte van de euro droeg bij aan een sterk euro

rendement van wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Over het hele jaar behaalde de beursgenoteerde vastgoedportefeuille een rendement van 30,1%. Het benchmarkrendement bedroeg 30,5%.

Alternatieve beleggingen

PDN investeert binnen de rendementsportefeuille in alternatieve beleggingen, zoals niet-beursgenoteerd vastgoed, infrastructuur en goud. Alternatieve beleggingen zorgen voor een betere diversificatie binnen de rendementsportefeuille, omdat de rendementen op deze beleggingen in verschillende scenario's minder sterk samenhangen met de rendementen op traditionele beleggingen, zoals aandelen.

Binnen niet-beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur wordt belegd in fondsen met een laag of gematigd risicoprofiel. Dit zijn illiquide beleggingen die interessant zijn vanwege de illiquiditeitspremie die kan worden verdiend als lange termijn belegging. De niet-beursgenoteerd vastgoedportefeuille bestaat uit een combinatie van investeringen in huurwoningen, zorgwoningen en studentenwoningen. Bij infrastructuur betreft het investeringen gerelateerd aan duurzame energie, transport en communicatie.

Sinds 2020 belegt PDN in fysiek goud als onderdeel van de alternatieve beleggingen. Vanuit de in 2020 uitgevoerde ALM-studie wordt verwacht dat een allocatie in goud vanuit een totale portefeuillecontext de risico's beperkt, doordat goud in verschillende scenario's anders reageert dan de andere beleggingen in de portefeuille. Dit leidt tot een verbetering van het rendements-/risicoprofiel. De allocatie is in enkele transacties gespreid aangekocht gedurende het vierde kwartaal van 2020 tot en met het tweede kwartaal van 2021.

Het totaalrendement voor alternatieve beleggingen is in 2021 uitgekomen op 9,7% versus 4,5% voor de benchmark. Omdat voor goud de benchmark gelijk is aan de goudkoers, zijn de relatieve resultaten het gevolg van de rendementen van infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed. Op infrastructuur is in 2021 een rendement van 16,7% behaald en op niet-beursgenoteerd vastgoed 10,9%. Het rendement op goud bedroeg 3,6% in 2021.

In 2021 is een nieuwe commitment van € 50 mln. in infrastructuur afgegeven, om verder toe te werken naar de beoogde strategische allocatie. Op het gebied van niet-beursgenoteerd vastgoed zijn in 2021 geen nieuwe investeringen gedaan.

2.2 Premiebeleid

De premie is overeengekomen voor een periode van twee jaar (2021-2022) met de mogelijkheid tot verlengen met 1 jaar (2023). PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€112.189 - niveau 2021). Dit komt overeen met ongeveer 30% van de pensioengrondslag en is bedoeld voor de dekking voor de pensioenopbouw, de risicopremies en de uitvoeringskosten. PDN kent daarmee een collective defined contribution (CDC) financiering.

Op grond van de Pensioenwet maakt het fonds gebruik van de mogelijkheid tot het dempen van de kostendekkende premie. Het fonds gaat bij de berekening van de gedempte kostendekkende premie uit van het verwacht reëel rendement berekend volgens de parameters zoals opgenomen in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen.

Naast de (wettelijke) toets op de kostendekkendheid van de premie, toetst het fonds ook of de impact van de pensioenopbouw en de bijbehorende premie op de dekkingsgraad binnen de afgesproken marge van cumulatief +/-1% blijft voor de periode 2021 t/m 2025.

Voor de nettopensioenregeling geldt een leeftijdsafhankelijk premiestaffel gebaseerd op de fiscale 3%-staffel, met een opslag voor risicodekkingen en uitvoeringskosten. Deze leeftijdsafhankelijke premie wordt, voor de werknemers die deelnemen aan deze regeling, ingehouden op het (pensioengevend) jaarsalaris boven het grensbedrag (€112.189 - niveau 2021) en door de (aangesloten) werkgevers afgedragen aan PDN.

2.3 Toeslagenbeleid

Afhankelijk van de financiële situatie per 1 januari van enig jaar beoordeelt het bestuur of toeslagen al dan niet toegekend kunnen worden aan de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De voorwaardelijke toeslagverlening voor deelnemers wordt gebaseerd op de algemene loonstijging bij DSM NL Services BV. De voorwaardelijke toeslagverlening voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden wordt gebaseerd op de consumentenprijsindex (CPI-Alle Bestedingen-afgeleid), zoals vastgesteld door het CBS.

Toeslagenstaffel

Als leidraad bij het besluit over de toeslagverlening gebruikt het bestuur de volgende uitgangspunten:

- Als de beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden) lager is dan 110% vindt geen toeslagverlening plaats;
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110% kan een toeslag worden verleend in de mate dat dit is toegestaan conform het Financieel Toetsingskader (FTK). Dit betekent dat alleen een toeslag kan worden verleend als deze naar verwachting consistent naar de toekomst toe blijvend kan worden verleend. Concreet betekent dit dat de mate van toeslag toeneemt naarmate de beleidsdekkingsgraad van PDN hoger is. Bij een beleidsdekkingsgraad net boven 110% zal de toeslagverlening zeer beperkt zijn. Bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 125% kan volledige toeslagverlening plaatsvinden.

Inhaaltoeslagbeleid

Als in enig jaar een besluit is genomen tot het niet verlenen van toeslagen of een gedeeltelijk verlenen van toeslagen, dan wel het korten van de pensioenaanspraken en -rechten, kan het bestuur op een later tijdstip besluiten tot het verlenen van een inhaaltoeslag. Het bestuur kan inhaaltoeslagen verlenen als dit geen gevolgen heeft voor de verwachte toeslagverlening in de toekomst én indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de vereiste dekkingsgraad. Concreet betekent dit dat inhaaltoeslag pas aan de orde kan zijn bij een beleidsdekkingsgraad boven ongeveer 125%.

Toeslag per 1 januari 2022

Op basis van het toeslagenbeleid heeft het bestuur beoordeeld of per 1 januari 2022 toeslagen kunnen worden verleend aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de financiële situatie van PDN per einde 2021. Ondanks de in 2021 gestegen dekkingsgraad, is de financiële positie (in termen van beleidsdekkingsgraad) van het fonds ultimo 2021 nog onvoldoende om toeslagen te verlenen per 1 januari 2022. De gemiste toeslagen worden conform het inhaaltoeslagenbeleid van PDN bijgehouden om eventueel ingehaald te kunnen worden als de financiële positie van het fonds zich substantieel verbetert.

In de navolgende tabel is de verleende toeslag, alsook de achterstand in de toeslagverlening voor deelnemers enerzijds en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden anderzijds, opgenomen. Hierbij geldt dat de toeslag die per 1 januari 2022 niet is gegeven, betrekking heeft op de looninflatie en prijsinflatie over 2021. Deze niet-toegekende toeslag is in de tabel verwerkt onder het jaar 2021.

Toeslag Actieve Deelnemers				
	<u>Algemene loonsverhoging</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2008	3,50%		3,50%	3,50%
2009	0,00%	3,50%	-3,50%	
2010	2,00%	2,00%	0,00%	
2011	2,50%	1,50%	1,00%	1,00%
2012	2,00%		2,00%	3,02%
2013	1,00%		1,00%	4,05%
2014	1,50%		1,50%	5,61%
2015	3,02%		3,02%	8,80%
2016	0,00%		0,00%	8,80%
2017	2,00%		2,00%	10,98%
2018	3,00%		3,00%	14,31%
2019	3,00%		3,00%	17,73%
2020	4,03%		4,03%	22,48%
2021	2,00%		2,00%	24,93%
Totaal	29,55%	7,00%	22,55%	24,93%

* incl. indexatie over indexatie

Toeslag Pensioengerechtigde en gewezen deelnemers				
	<u>Prijsindexcijfer</u>	<u>Verleende toeslag</u>	<u>Achterstand toeslagverlening</u>	<u>Cumulatieve achterstand*</u>
2007	1,91%	1,00%	0,91%	0,91%
2008	1,44%		1,44%	2,36%
2009	0,69%		0,69%	3,07%
2010	1,90%	0,69%	1,21%	4,32%
2011	2,74%		2,74%	7,17%
2012	2,03%		2,03%	9,35%
2013	0,90%		0,90%	10,33%
2014	0,75%		0,75%	11,16%
2015	0,41%		0,41%	11,62%
2016	0,36%		0,36%	12,02%
2017	1,34%		1,34%	13,52%
2018	1,68%		1,68%	15,43%
2019	1,73%		1,73%	17,42%
2020	1,12%		1,12%	18,74%
2021	3,28%		3,28%	22,63%
Totaal	22,28%	1,69%	20,59%	22,63%

* incl. indexatie over indexatie

2.3.1. Aanpassing variabele nettopensioenuitkering

De variabele nettopensioenuitkering wordt jaarlijks aangepast aan de behaalde resultaten op beleggingsrendement, sterfteresultaat en levensverwachting. De resultaten worden over vijf jaar uitgesmeerd in de uitkering.

Aanpassing per 1 januari 2022

Het behaalde resultaat over 2021 is 13,36%. Dit komt overeen met een jaarlijkse verhoging van 2,84% per jaar voor de komende 5 jaar, voor het eerst op 1 januari 2022. In onderstaande tabel zijn de behaalde resultaten en de bijbehorende aanpassingen per jaar vanaf 2019 (eerste ingangsjaar variabele nettopensioenuitkering) terug te vinden. Deze tabel dient als volgt gelezen te worden:

- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2019 zal als gevolg van het behaalde resultaat over 2019 5 jaar lang (primo 2020 t/m 2024) een aanpassing van -/-2,28% van de uitkering ultimo 2019 worden doorgevoerd. Daarnaast zal als gevolg van het resultaat over 2020 5 jaar lang (primo 2021 t/m primo 2025) een aanpassing van -/-0,65% worden doorgevoerd en als gevolg van het resultaat over 2021 5 jaar lang (primo 2022 t/m 2026) een aanpassing van +2,84%;
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2020 zal 5 jaar lang (primo 2021 t/m 2025) de uitkering jaarlijks worden verlaagd met -/-0,65% als gevolg van het negatieve resultaat van -/-3,11% in 2020. Daarnaast zal als gevolg van het resultaat over 2021 5 jaar lang (primo 2022 t/m 2026) een aanpassing van +2,84% worden doorgevoerd;
- Voor nettopensioenuitkeringen die ingegaan zijn in 2021 zal 5 jaar lang (primo 2022 t/m 2026) een aanpassing van +2,84% worden doorgevoerd.

Jaar	Resultaat	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
2019	-10,47%	-2,28%	-2,28%	-2,28%	-2,28%	-2,28%	-	-
2020	-3,11%	-	-0,65%	-0,65%	-0,65%	-0,65%	-0,65%	-
2021	13,36%	-	-	2,84%	2,84%	2,84%	2,84%	2,84%
Totaal	-0,22%	-2,28%	-2,93%	-0,09%	-0,09%	-0,09%	2,19%	2,84%

2.4 Kortingsbeleid

Dekkingstekort en reservetekort

PDN moet de pensioenaanspraken en -rechten verlagen als op basis van de beleidsdekkingsgraad het eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen (dekkingstekort) voor vijf achtereenvolgende jaren. Eind 2019 was de beleidsdekkingsgraad van PDN lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,2%. Eind 2021 is de beleidsdekkingsgraad echter weer hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Hierdoor is op korte termijn de dreiging voor een verlaging van de pensioenaanspraken en -rechten geweken.

Daarnaast zal het bestuur besluiten over te gaan tot het verlagen van de pensioenaanspraken en -uitkeringen als PDN niet in staat is om binnen de door het bestuur gekozen hersteltermijn te herstellen naar de vereiste dekkingsgraad (reservetekort) en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet. In 2021 heeft PDN op basis van het herstelplan geen verlaging hoeven doorvoeren op de pensioenaanspraken en -uitkeringen. Ook voor 2022 zal dit niet het geval zijn.

Een eventuele verlaging van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen vindt plaats in de vorm van een gelijke procentuele korting op alle opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten. In het geval het kortingspercentage uitstijgt boven 10%, zal het bestuur onderzoeken of en in hoeverre aanleiding bestaat om dat deel van de korting dat de voornoemde 10% overschrijdt, op een andere manier te verdelen over de verschillende groepen aanspraak- en pensioengerechtigden. Inhalen van doorgevoerde kortingen gebeurt op dezelfde manier als het inhalen van gemiste toeslagen. Kortingen zijn ook van toepassing op ingegane prepensioenuitkeringen en ingekochte stabiele nettopensioen-aanspraken en -uitkeringen.

Premietekort

Volgens de wetgeving is er sprake van een premietekort als de ontvangen premie in een kalenderjaar lager is dan de (gedempte) kostendeekkende premie. Zoals in paragraaf 2.2 beschreven, ontvangt PDN jaarlijks een premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris gemaximeerd op het grensbedrag zoals bedoeld in artikel 18ga Wet op de Loonbelasting 1964 (€112.189 - niveau 2021). Aangezien de ontvangen premie in 2021 hoger was dan de gedempte kostendeekkende premie was er in 2021 geen sprake van een premietekort.

In overeenstemming met de Uitvoeringsovereenkomst 2021-2022 beoordelen PDN, de werkgevers en vakorganisaties jaarlijks of over de periode 2021-2025 naar verwachting een onevenwichtig beroep wordt gedaan op de solidariteit tussen enerzijds de al opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten en anderzijds de pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2021 opgebouwd worden ten gunste van de actieve deelnemers. De bijdrage van de pensioenopbouw aan de dekkingsgraad in 2021 bedraagt -/-0,25% en blijft daarmee binnen de afgesproken solidariteitsgrens van -/-1,0%.

2.5 Communicatiebeleid

PDN wil bevorderen dat deelnemers inzage hebben in de huidige en toekomstige persoonlijke pensioensituatie. PDN vindt het van belang dat deelnemers overzicht hebben over de eigen pensioenregeling, inzicht hebben in de risico's van hun aanspraken en een realistische pensioenverwachting hebben die aansluit bij de financiële positie van PDN. Daarnaast streeft PDN ernaar om het handelingsperspectief van de deelnemers te vergroten, zodat deelnemers weten wanneer zij in de eigen pensioensituatie actie moeten ondernemen.

Het communicatiebeleid van PDN is vastgelegd in het driejaarlijks Communicatiebeleidsplan. Het Communicatiebeleidsplan bevat onder meer een beschrijving van de beleidsdoelstellingen, communicatiedoelgroep(en), de communicatiebehoefte en de in te zetten communicatiemiddelen. In het plan is beschreven op welke wijze resultaten van communicatie worden gemeten. Het Communicatiebeleidsplan is vastgesteld voor de periode 2021-2023. Een jaarlijks Communicatie-actieplan beschrijft de communicatie-activiteiten op korte termijn. Hierbij worden zowel de landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van (pensioen)communicatie gevolgd, als ook eigen invulling gegeven op basis van het Communicatiebeleidsplan.

Bij de communicatie wordt onderscheid gemaakt in de relevantie van de boodschap, de doelgroep, het (communicatie)moment en het middel. Er worden doelgroepen onderscheiden op basis van (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde, leeftijdsgroep, digitale communicatie, inkomensgroep en deelname aan een specifieke regeling. Ook wordt gecommuniceerd bij situaties zoals bijvoorbeeld in- of uitdiensttreding, echtscheiding, of verhuizing naar het buitenland. Er zijn communicatiemiddelen en -uitingen in diverse vormen en in Nederlandse en Engelse taal beschikbaar.

In de communicatie-uitingen wordt zoveel mogelijk gelaagd gecommuniceerd in begrijpelijke taal. De deelnemer krijgt in de eerste laag globale informatie. In de tweede en mogelijk derde laag wordt de deelnemer dieper en uitgebreider geïnformeerd.

De pensioencommunicatie met deelnemers wordt periodiek getoetst en aangepast aan informatiebehoefte en andere criteria.

2.5.1 Communicatiemiddelen

PDN zet een groot aantal communicatiemiddelen in dat periodiek wordt geëvalueerd. Een aantal middelen wordt toegelicht in dit verslag.

Informatiesessies en individuele pensioengesprekken

Door de maatregelen rondom COVID-19 vonden in 2021 minder pensioeninformatiesessies op locatie plaats. In totaal bezochten 101 medewerkers een sessie waarvan 2 op locatie. Dit waren sessies in het kader van het TopFit programma van DSM en de training Voorbereiding op Pensioneren van diverse aangesloten werkgevers. De werkgever AOC Nederland B.V. organiseerde vier sessies waar 59 medewerkers aan deelnamen. In deze sessies legt PDN de deelnemers uit hoe zij de belangrijkste vragen (Hoeveel? Genoeg? Wat kan ik nog doen?) rondom de eigen pensioensituatie kunnen beantwoorden. In 2021 hadden 146 deelnemers een individueel pensioengesprek. In de individuele gesprekken worden vragen over het eigen pensioen beantwoord en de persoonlijke pensioensituatie toegelicht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de pensioenplanner en gekeken naar de toekomstige inkomsten. Op basis van de tool Pensioenschijf-van-vijf van het NIBUD wordt een toelichting gegeven op de uitgaven. De deelnemer krijgt overzicht, inzicht en heeft zicht op zijn handelingsperspectief.

PDN heeft periodiek overleg met alle werkgevers die aangesloten zijn bij PDN. Specifieke communicatie-uitingen worden afgestemd met de betreffende werkgever om de boodschap te versterken en deelnemers beter te bereiken.

Pensioengesprekken Bedrijfs-AOW

Diverse aangesloten werkgevers namen in hun nieuwe CAO's de tijdelijke RVU-regeling, ook wel de Bedrijfs-AOW genaamd (B-AOW), op. Op verzoek van diverse werkgevers werden gesprekken gevoerd met de medewerkers die interesse hadden in deelname aan de B-AOW. Tijdens het gesprek werd, met gebruik van de pensioenplanner, de financiële situatie in kaart gebracht. De werknemer kreeg zo een overzicht van zijn bruto-netto inkomen als hij deelneemt aan de B-AOW en zijn pensioen laat ingaan. In 2021 voerde het fonds 20 gesprekken. 12 medewerkers vulden een evaluatieformulier in. De reacties waren heel positief en de deelnemers waarden het persoonlijk contact en de inhoudelijke toelichting.

PDN Magazine

In 2021 werd het PDN Magazine in mei en november verspreid onder alle deelnemers en pensioengerechtigden van PDN. In beide nummers kwam het nieuwe pensioenstelsel aan bod en was er aandacht voor de duurzaamheidsambitie van PDN. In het mei-nummer vertelden twee 'young professionals' over hun pensioengesprek. In de uitgave van november gaven twee bestuursleden uitleg over de verschillen, risico's en voordelen van een collectief pensioenfonds tegenover individueel beleggen voor het sparen voor je pensioen.

hierin. In alle pensioenreizen legt PDN hem uit hoe hij de vragen (Hoeveel pensioen? Genoeg? Wat kan ik nog doen?) rondom de eigen pensioensituatie kan beantwoorden. In 2021 is de pensioenreis voor de leeftijdsgroep ouder dan 60 jaar naar 484 deelnemers gestuurd. 407 deelnemers maakten de reis. De pensioenreis ‘in dienst’ werd naar 69 nieuwe medewerkers gestuurd waarbij 28 deelnemers op de link klikten om de reis te maken.

Animatie voor nieuwe medewerkers

Om misvattingen over pensioen al in een vroeg stadium te voorkomen is voor nieuwe medewerkers de animatie ‘Welkom bij PDN’ beschikbaar. Daaraan gekoppeld is een quiz om de kennis te toetsen. De animatie en quiz zijn een verplichte training in het trainingsprogramma van werkgever DSM. De animatie is ook naar alle andere aangesloten werkgevers verstuurd om op te nemen in de communicatie naar nieuwe medewerkers.

Digitaal jaarbericht

In het digitaal jaarbericht worden de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in beeld gebracht over het jaar 2021. Het jaarbericht is een verkorte versie van het jaarverslag en is ook via de website te lezen en te downloaden.

Crisiscommunicatieplan

In het Crisiscommunicatieplan is gedetailleerd weergegeven welke acties PDN zal nemen als zich een (dreigende) crisis/incident bij PDN voordoet en er mogelijk gecommuniceerd moet worden met deelnemers en of andere stakeholders. Het plan geeft de stappen om tot beoordeling van de impact en uiteindelijk tot communicatie met stakeholders van een incident te komen. De voorzitter en communicatieverantwoordelijke van het bestuur treden op als woordvoerders namens PDN. De communicatie bij een financiële crisis is opgenomen in het Financieel Crisisplan.

2.5.2 Specifieke communicatieactiviteiten 2021

Mijn PDN Pensioen en de pensioenplanner

Communicatie met deelnemers is belangrijk voor de dienstverlening en de deelnemersportalen spelen daarin een grote rol. In 2021 is Mijn PDN Pensioen verder ontwikkeld met de focus op gebruikersvriendelijkheid en deelnemersgemak. Zo kan de deelnemer nu zelf kiezen welke, niet wettelijke, communicatiemiddelen hij wel en niet wil ontvangen. Ook kan hij vanuit het portaal een contactformulier versturen waar de, bij PDN bekende, gegevens al zijn ingevuld. Het zelf uploaden van documenten en ondertekenen van formulieren met DigiD staan op de planning om ingevoerd te worden begin 2022.

In de pensioenplanner kan de deelnemer het ‘Pensioen elders’ opslaan zodat hij dit niet elke keer opnieuw moet invoeren. Ook is de variatie in pensioenuitkering (hoog/laag) bij het openen van de keuze meteen zo berekend dat de netto-uitkering vóór en na AOW-leeftijd zo gelijk mogelijk is.

Nieuwe pensioenovereenkomst

Een terugkerend onderwerp in de communicatie is het pensioenakkoord en de weg naar een nieuwe pensioenregeling (het nieuwe pensioencontract). De verwachting is dat de wet aan het eind van het eerste kwartaal van 2022 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Zoals het er nu uitziet moet het nieuwe pensioencontract uiterlijk ingaan op 1 januari 2027. De ontwikkelingen zijn meerdere keren via verschillende kanalen onder de aandacht gebracht. Alle communicatie is bijeengebracht onder de tegel 'Pensioenakkoord' op de PDN-website.

Nettopensioenregeling

In november hebben de deelnemers in de nettopensioenregeling informatie ontvangen over de keuzes in de NPR om aan te zetten tot actie indien nodig.

Tegel op de website Pluim of Klacht

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen in de recente jaarverslagen en de bespreking in de commissie Klachten & Geschillen is in 2021 een tegel op de homepage van de website toegevoegd. Het indienen bij het pensioenfonds van een klacht, geschil of uiting van ongenoegen of een compliment is hiermee (nog) makkelijker en transparanter gemaakt. Achter deze tegel staan toelichtingen rondom klachtenprocedures en bestaat de mogelijkheid tot het direct indienen van een klacht of geven van een compliment.

2.5.3 Meten van communicatie

Communicatiepanel

Of bepaalde informatie correct, duidelijk en begrijpelijk is en voldoet aan de informatiebehoefte van de deelnemer, kan PDN niet alleen beoordelen. Om die reden gebruikt PDN waar nodig of wenselijk, onder meer externe deskundigen en wordt nieuw communicatiemateriaal vooraf en/of achteraf getoetst met een Communicatiepanel. Dit panel bestaat uit een brede en diverse groep deelnemers die zijn mening geeft over communicatie-uitingen. Gedurende het jaar wordt de mening van deelnemers getoetst door middel van enquêtes. De resultaten van de communicatie- en voorlichtingsinspanningen worden tweejaarlijks achteraf getoetst aan de doelstellingen door middel van het deelnemersonderzoek. De uitkomst leidt zo nodig tot bijstelling van de communicatie.

Benchmark-Deelnemersonderzoek

Het tweejaarlijkse benchmark-deelnemersonderzoek gericht op actieve deelnemers en gepensioneerden, werd in het voorjaar van 2021 uitgevoerd. De zogenoemde 'Benchmark Monitor Pensioenfondsen' (BMP) geeft inzicht in de eigen communicatie met deelnemers en de relatieve positie ten opzichte van andere, vergelijkbare fondsen. De actieve deelnemers zijn in het algemeen tevreden met het fonds en geven een gemiddeld rapportcijfer van 7,4. De informatievoorziening kreeg ook een 7,4 en de kwaliteit van de service en dienstverlening een 7,5. Ongeveer driekwart van de deelnemers vond dat ze helder inzicht krijgen in hun pensioenregeling. De gepensioneerden zijn over alle onderwerpen iets positiever dan de actieve deelnemers en gaven een algemeen rapportcijfer van 7,9. De informatievoorziening kreeg een 8,0 en de kwaliteit van de service en dienstverlening een 8,1. Van de gepensioneerden had 80% een positief beeld ten aanzien van het pensioenfonds.

Cijfers 2021

Wat	Waardering
2.623 vragen gesteld aan de Pension Desk	
waarvan 2.104 vragen om informatie tijdig binnen 3 dagen beantwoord = 96,8%	8,2
waarvan 519 vragen voor berekening tijdig binnen 10 dagen beantwoord = 94,3%	8,0
 Toekennen van ouderdomspensioen	8,0
Toekennen van partnerpensioen	8,5
Waardeoverdrachten	7,7
 146 persoonlijke pensioengesprekken	9,8
 56.911 bezoeken website	
70.651 bezoeken Mijn PDN Pensioen	
95,5% unieke gebruikers Mijn PDN Pensioen	
Waardering portaal Mijn PDN Pensioen	8,3
Waardering PDN Pensioenplanner	8,2
69,8% van alle deelnemers communiceert digitaal	
4.077 abonnees op de digitale nieuwsbrief	

2.6 Aansluitingenbeleid /Aangesloten ondernemingen

Voormalige DSM-ondernemingen kunnen aangesloten blijven bij PDN. De voorwaarden waaronder het continueren van de aansluiting mogelijk is, heeft PDN vastgelegd in het aansluitingenbeleid en in de uitvoeringsovereenkomsten met de zogenoemde aangesloten ondernemingen.

Eind 2021 hebben 17 ondernemingen hun pensioenovereenkomst ondergebracht bij PDN. In 2021 heeft PDN twee nieuwe ondernemingen aangesloten (Covestro Resins BV en Endurance Solar Solutions BV) en hebben twee ondernemingen hun aansluiting beëindigd (Patheon BV en Patheon Biologics BV).

3 INTERNE ONTWIKKELINGEN

3.1 Financiële positie

3.1.1 Ontwikkeling vermogenspositie

De vermogenspositie van PDN wordt weergegeven in het pensioenfondsvermogen. Dit wordt als volgt berekend:

$$\text{Pensioenfondsvermogen} = \text{Beleggingen} + \text{Vorderingen} + \text{Overige Activa} - \text{Andere Voorzieningen} - \text{Schulden}$$

In het volgende overzicht is een vereenvoudigde balans te zien met de activa en passiva.

BALANS PDN (in € mln.)

<u>Activa</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>	<u>Passiva</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Beleggingen	8.211	7.776	Eigen vermogen	1.104	-23
Vorderingen	11	6	TV risico fonds	7.057	7.683
Overige activa	62	76	TV risico deelnemer	54	58
			TV risico werkgever	0	0
			Schulden	69	140
Totaal activa	8.284	7.858	Totaal passiva	8.284	7.858

Het pensioenfondsvermogen ultimo 2021 (€8.215 mln.) bestaat uit het saldo van de beleggingen, de vorderingen en overige activa minus de andere voorzieningen en de schulden. In de volgende tabel is de ontwikkeling van het pensioenfondsvermogen te zien over het jaar 2021.

<u>Pensioenfondsvermogen</u>	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
Pensioenfondsvermogen primo	7.718	100,0%	7.541	100,0%
Premies	101	1,3%	101	1,3%
Uitkeringen	-231	-3,0%	-228	-3,0%
Beleggingsresultaat	623	8,1%	288	3,8%
Overige mutaties	4	0,1%	16	0,2%
Pensioenfondsvermogen ultimo	8.215	106,5%	7.718	102,3%

3.1.2 Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Rente & UFR

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van DNB per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. DNB heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur in vier stappen wordt gewijzigd (op advies van de Commissie Parameters). Per 1 januari 2021 is de eerste stap gezet. Met de stapsgewijze invoering zullen de nieuwe UFR parameters begin 2024 volledig zijn ingevoerd. DNB zal de rentetermijnstructuur in de periode tot 1 januari 2024 baseren op een gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de oude en de nieuwe UFR-parameters, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast worden.

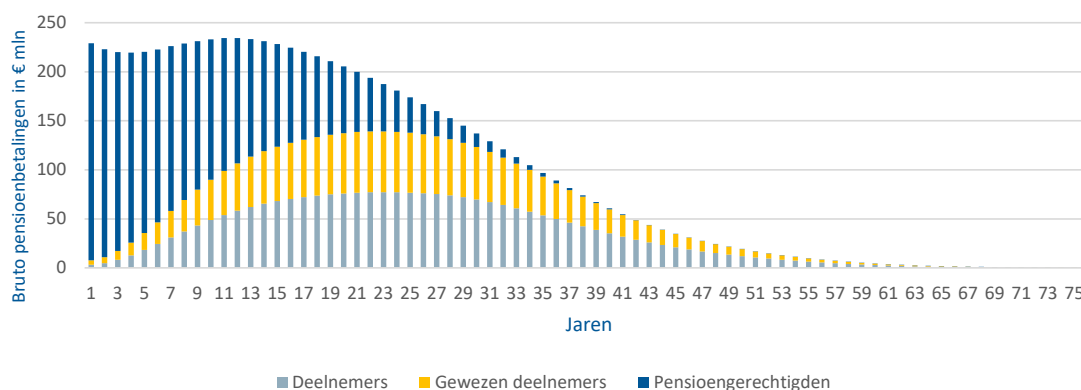
Afhankelijk van de toekomstige ontwikkeling van de swaprente kan hierdoor een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan, wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Levensverwachting

Voor de vaststelling van de voorziening is rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen door gebruik te maken van de meest recente, door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde, AG Prognosetafel 2020 (met startjaar 2022). Daarnaast wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en totale bevolking door toepassing van specifiek door PDN afgeleide correctiefactoren voor ervaringssterfte.

Onderstaand zijn de verwachte uitkeringen van de pensioenverplichtingen weergegeven. Deze zijn uitgesplitst naar de verwachte uitkeringen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. De contante waarde (op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per einde 2021) van deze pensioenverplichtingen vormt de technische voorziening per einde 2021.

Toekomstige nominale pensioenbetalingen (opgebouwd)

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioengerechtigden	Totaal
TV risico fonds	2.183.624	1.702.076	3.170.985	7.056.685
Modified duration	24,1	22,8	9,7	17,3

In het navolgende overzicht is de verandering van de technische voorziening uitgesplitst naar factoren. De technische voorziening is afgenomen met €630 mln., grotendeels veroorzaakt door de gestegen rente.

Mutatie Technische Voorziening

	2021		2020	
	€ mln.	% Mutatie	€ mln.	% Mutatie
TV primo	7.741	100,0%	7.253	100,0%
Pensioenopbouw	122	1,6%	144	2,0%
Uitkeringen	-230	-3,0%	-228	-3,1%
Toeslagen	0	0,0%	0	0,0%
Interesttoevoeging	-39	-0,5%	-21	-0,3%
Aanpassing grondslagen	0	0,0%	-229	-3,2%
Overige mutaties	-3	0,0%	-17	-0,2%
TV ultimo (rekenrente primo)	7.591	98,1%	6.902	95,2%
Mutatie rekenrente	-480	-6,2%	839	11,6%
TV ultimo	7.111	91,9%	7.741	106,7%

De rente die wordt gehanteerd voor de waardering van de verplichtingen is gebaseerd op de door DNB voorgeschreven rentecurve. Deze is gestegen van 0,1% per einde 2020 naar 0,5% per einde 2021. In hoofdstuk 7 bij de toelichting op de staat van baten en lasten en actuariële analyse is deze mutatie verder uitgewerkt.

3.1.3 Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van PDN wordt als volgt berekend:

$$\frac{\text{Pensioenfondsvermogen voor risico fonds en risico deelnemer}}{\text{Technische Voorziening voor risico fonds en risico deelnemer}} \times 100\%$$

De dekkingsgraad van PDN steeg van 99,7% per eind 2020 naar 115,5% per eind 2021. De belangrijkste oorzaken van de stijging van de dekkingsgraad zijn de waardedaling van de verplichtingen door de gestegen rente en de positieve rendementen op het belegd vermogen. In de volgende tabel worden de veranderingen van de verschillende dekkingsgraden weergegeven op basis van het door DNB voorgeschreven dekkingsgraadsjabloon.

<u>Ontwikkeling Dekkingsgraad</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Dekkingsgraad primo	99,7%	104,0%	105,0%	110,1%	102,8%
Premies	-0,3%	-0,4%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
Uitkeringen	0,0%	0,1%	0,2%	0,4%	0,1%
Toeslagen	-	-	-	-	-
Rentetermijnstructuur	6,6%	-10,9%	-12,8%	-4,0%	1,2%
Overrendement	8,9%	4,4%	13,6%	-1,7%	6,0%
Overige mutaties / kruiseffecten	0,6%	2,5%	-1,8%	0,4%	0,2%
Dekkingsgraad ultimo	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%	110,1%
Beleidsdekkingsgraad	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%	107,8%

De reële dekkingsgraad is volgens artikel 133b van de Pensioenwet berekend op 89,0%.

3.1.4 Herstelplan

Omdat PDN zich per 1 januari 2021 in de situatie van een reservetekort bevond, heeft PDN vóór 1 april 2021 een hernieuwd herstelplan bij DNB ingediend. In het herstelplan toonde PDN aan dat voldoende herstellend vermogen bestaat om binnen de looptijd van het herstelplan toe te groeien naar de vereiste dekkingsgraad, zonder dat (kortings-)maatregelen hoeven te worden genomen. DNB heeft het herstelplan goedgekeurd. Als gevolg van het reservetekort per einde 2021 is in begin 2022 wederom een hernieuwd herstelplan ingediend bij DNB.

3.2 Uitvoeringskosten

PDN vindt kostenbeheersing belangrijk. De uitvoeringskosten beïnvloeden het pensioenresultaat van de deelnemers. Om deze reden streeft PDN naar een acceptabel kostenniveau en besteedt het bestuur aandacht aan de beheersing van de uitvoeringskosten. Het bestuur stelt jaarlijks een budget op en het bestuur volgt de kostenrealisatie via maandrapportages. Daarnaast wordt bij inhuur van diensten een strikt uitbestedings- en contractbeleid nagevolgd om kosten, kwaliteit en toegevoegde waarde op een bewuste wijze af te wegen. In deze afweging streeft PDN naar beleggingsrendementen die uitstijgen boven de resultaten van de benchmark om minimaal de kosten die PDN voor vermogensbeheer maakt terug te verdienen. Voor wat betreft de kosten die PDN maakt voor de pensioenuitvoering, staat in de afweging voorop dat de kwaliteit van de uitvoering de

kosten moet rechtvaardigen. Het bestuur toetst de kwaliteit van de uitvoering via maandrappportages, de resultaten van deelnemerstevredenheidsonderzoeken en de evaluatie van de dienstverleningsovereenkomst.

Indeling uitvoeringskosten

Gelet op het belang van de uitvoeringskosten legt het bestuur hier open en transparant verantwoording over af. PDN streeft naar het volledig naleven van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Niet alleen wordt op deze manier op een begrijpelijke wijze inzicht gegeven in alle uitvoeringskosten, maar kunnen de uitvoeringskosten van PDN worden vergeleken. PDN deelt de uitvoeringskosten op naar de kosten van het pensioenbeheer, kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten in lijn met de Code Pensioenfondsen.

PDN heeft de pensioenuitvoering uitbesteed aan DPS. De kosten voor pensioenbeheer zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst. De vermogensbeheeractiviteiten zijn deels uitbesteed aan DPS en deels, voor specialistische mandaten, aan externe commerciële vermogensbeheerders. De vergoeding voor het vermogensbeheer van DPS is onderdeel van de integrale vergoeding die in de dienstverleningsovereenkomst van PDN met DPS is vastgelegd. De vergoeding voor vermogensbeheer is gebaseerd op de daadwerkelijke kosten die DPS maakt in termen van systemen, bemensing en data voor de uitvoering van het vermogensbeheer. De vergoeding kent daarmee geen commerciële opslag en wordt via het reguliere budget van PDN jaarlijks besproken en vastgesteld. De tarieven voor de externe commerciële vermogensbeheerders zijn vastgelegd in beheerovereenkomsten. Daarmee is de toewijzing van de uitvoeringskosten aan pensioen- en vermogensbeheer direct herleidbaar naar de onderliggende dienstverleningsovereenkomst met DPS, respectievelijk met de beheerovereenkomsten van de verschillende externe commerciële vermogensbeheerders.

Verrekening van kosten tussen pensioenuitvoering en vermogensbeheer is uitdrukkelijk niet aan de orde. Onderstaand worden de uitvoeringskosten van pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten in relatie tot de karakteristieken en de kwaliteit van de dienstverlening in overeenstemming met de Code Pensioenfondsen beschreven.

Kosten van pensioenbeheer

De kosten van pensioenbeheer bestaan uit kosten die het fonds maakt voor alle werkzaamheden die verricht moeten worden om de aanspraken te administreren, uitkeringen te verrichten en de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden volledig te informeren.

PENSIOENBEHEER	2021	2020
Pensioenadministratie	1.620.529	1.523.997
Communicatie	1.610.626	1.637.759
Bestuur en Financieel beheer	1.777.778	1.633.926
Kosten pensioenbeheer (€)	5.008.933	4.795.682
Actieven	5.683	6.132
Gepensioneerden	12.900	12.982
Deelnemers (aantal ultimo jaar)	18.583	19.114
Kosten per deelnemer (€)	270	251
Kosten (in % vh gem. Belegd vermogen)	0,06%	0,06%
Projectkosten (€)	54.084	190.888
Kosten per deelnemer exclusief projectkosten (€)	267	241
Kosten (in % vh gem. Belegd vermogen)	0,06%	0,06%

Ten opzichte van 2020 zijn de totale kosten voor pensioenbeheer over 2021 met €213K toegenomen. Met ingang van 2021 leidt de dienstverlening (communicatiediensten) van DPS aan werkgevers niet meer tot een omzet voor DPS. Per saldo leidt dit tot een stijging van de kosten.

De kosten voor pensioenbeheer worden op aanbeveling van de Pensioenfederatie uitgedrukt in een bedrag per deelnemer, waarbij het aantal deelnemers bestaat uit het totaal van actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Over 2021 komen de totale kosten per deelnemer voor PDN uit op €270. Dit is een toename ten opzichte van 2020 waar de uitvoeringskosten uitkwamen op €251 per deelnemer. Met uitzondering van de projecten zijn de kosten voor pensioenbeheer ten opzichte van 2020 gestegen van €241 naar €267.

De kosten per deelnemer worden berekend door de teller (de kosten pensioenbeheer) te delen door de noemer (aantallen deelnemers exclusief gewezen deelnemers). De kosten pensioenbeheer (teller) zijn bovenstaand omschreven. Voor de aantallen deelnemers (noemer) geldt dat deze over 2021 zijn afgenomen met 531 deelnemers. Deze afname in het aantal deelnemers heeft een opwaartse druk uitgeoefend op de kosten per deelnemer.

Kosten voor vermogensbeheer

De vermogensbeheerkosten bestaan uit:

- kosten voor fiduciair beheer;
- financieel risicomanagement;
- beleidsadvies;
- de uitvoering van het vermogensbeheer door DPS;
- kosten van externe commerciële vermogensbeheerders.

VERMOGENSBEHEER	2021	2020
DPS beheerkosten	9.562.805	8.112.037
Beheerkosten overige externe managers	18.651.620	21.862.495
Totale beheerkosten	28.214.425	29.974.532
Gemiddeld belegd vermogen DPS	4.868.875.000	4.827.750.000
Gemiddeld belegd vermogen extern	3.001.875.000	2.553.750.000
Gemiddeld belegd vermogen totaal	7.870.750.000	7.381.500.000
Vermogensbeheerkosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,36%	0,41%
Transactiekosten (DPS beheer)	2.169.017	1.664.497
Transactiekosten (beheer externe managers)	2.277.321	2.618.836
Totaal transactiekosten	4.446.338	4.283.333
Transactiekosten (in % vh gem. belegd vermogen)	0,06%	0,06%

De totale vermogensbeheerkosten kwamen in 2021 uit op € 28,2 mln. In 2020 bedroegen de vermogensbeheerkosten in totaal €30,0 mln. Dit betekent een kostenafname over 2021 van €1,8 mln. Deze afname is het saldo van een stijging van de interne beheerkosten (€1,4 mln.) als gevolg van de investering in de beleggingsadministratie en een afname van de externe beheerkosten (€ 3,2 mln.). De lagere externe beheerkosten zijn onder andere het gevolg van het sluiten van een beleggingsfonds eind 2020 en de herbelegging

van deze gelden in fysiek goud. De belegging in fysiek goud heeft naar verhouding lagere beheerkosten. Ook de performance fee van een aantal beleggingsfondsen liet een lichte daling zien ten opzichte van 2020.

Vermogensbeheer per beleggingscategorie

	2021				2020			
	Beheerkosten		Transactiekost.		Beheerkosten		Transactiekost.	
	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %	x €1.000	in %
Aandelen	4.918	0,23%	1.044	0,05%	3.966	0,25%	720	0,05%
Vastgoed	4.271	0,63%	165	0,02%	4.883	0,96%	193	0,04%
Alternatieve beleggingen	4.281	1,37%	206	0,07%	7.274	1,69%	91	0,02%
Vastrentende waarden	7.039	0,16%	1.669	0,04%	7.356	0,15%	2.223	0,05%
Commodities	271	0,08%	-	0,00%	16	0,09%	16	0,09%
Overige beleggingen	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	19	0,00%
Kosten overlay beleggingen	1.042	0,16%	1.362	0,21%	894	0,90%	1.021	1,30%
Kosten Fiduciair Beheer	1.451	0,02%	-	0,00%	1.343	0,02%	-	0,00%
Bewaarloon	398	0,01%	-	0,00%	461	0,01%	-	0,00%
Overige kosten	4.543	0,05%	-	0,00%	3.782	0,05%	-	0,00%
	28.214	0,36%	4.446	0,06%	29.975	0,41%	4.283	0,06%

Voor de vergelijking van de kosten van vermogensbeheer worden de kosten gedeeld door het gemiddeld belegd vermogen van PDN. De bepaling van de vermogensbeheerkosten op basis van het gemiddeld belegd vermogen is in lijn met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. De vermogensbeheerkosten zijn over 2021 ten opzichte van 2020 gedaald van 0,41% naar 0,36% van het gemiddeld belegd vermogen.

Over 2021 is beoordeeld of de kosten passend waren. Hierbij werden de behaalde rendementen en daarmee verbonden risico's in samenhang met de kosten besproken. Daarbij werd een tevredenstellend beeld van hoge (actieve) rendementen gerealiseerd met een solide risico gedreven en maatschappelijk verantwoorde uitvoering.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn kosten die gemaakt moeten worden om aan- en verkopen tot stand te brengen en deze aan- en verkopen administratief af te handelen. De transactiekosten bestaan uit brokerage fees voor het verwerken van de transactie en de zogeheten spread (verschil tussen bied- en laatkoers). Bij aan- en verkoop van vastrentende waarden maken de transactiekosten deel uit van de transactieprijs. De kosten zijn verwerkt in de spread. In de spread zijn behalve de transactiekosten eveneens opslagen voor liquiditeit en andersoortige risico's verwerkt.

De transactiekosten namen in 2021 toe van €4,3 mln. naar €4,4 mln. De transactiekosten worden in overeenstemming met de aanbeveling van de PF uitgedrukt in percentage van het gemiddeld belegd vermogen. Dit resulteerde in een kostenniveau van 0,06% over 2021 en is ongewijzigd ten opzichte van 2020.

Vergelijking kosten

Om de uitvoeringskosten zoals hierboven omschreven te kunnen vergelijken voert PDN jaarlijks een benchmarkstudie uit. Daarbij geldt dat de benchmarkstudie een vertraging kent van een jaar. Dit betekent dat in 2021 de kosten over 2020 worden beoordeeld. De benchmarkstudie wordt door een onafhankelijke adviseur uitgevoerd.

Evenals in het voorgaande jaar, is door het bestuur een kostenbenchmark opgevraagd bij Lane Clark & Peacock (LCP). Reden voor de keuze voor LCP is omdat de kostenbenchmark van LCP in termen van aanpak en kosten aansluit bij de behoefte van PDN.

Voor pensioenbeheer zijn de gemiddelde uitvoeringskosten van PDN over de periode van 2018 tot 2020 met €230 hoger dan de mediaan van de vergelijkingsgroep van pensioenfondsen (€208). De vermogensbeheerkosten uitgedrukt in percentage van het gemiddeld belegd vermogen komen over de periode van 2018 tot 2020 met 0,38% hoger uit dan de vergelijkingsgroep die uitkomt op een niveau van 0,35%.

3.3 Bestuursbesluiten 2021

Benoemingen

In 2021 heeft het bestuur een aantal nieuwe leden van de fondsorganen benoemd naar aanleiding van het aftreden van de zittende leden. In het bestuur is Piet Rennen in december 2021 benoemd (namens de pensioengerechtigden). Hij is op 15 februari 2022 Ton de Boer opgevolgd, die de maximale zittingsduur als bestuurslid had bereikt. De benoemingen hebben plaatsgevonden met instemming van de RvT en DNB. Rein Pikaart is Ton de Boer opgevolgd als plaatsvervangend voorzitter. In juni 2021 zijn in het VO twee leden benoemd. Het betreft Albert Noteborn (namens de pensioengerechtigden) en Peter Coomans (namens de werknemers). In de RvT is Rajesh Grobde in september 2021 benoemd als lid en aangetreden per 1 januari 2022. Tenslotte is Philip Stork in november 2021 benoemd als extern adviseur van de Commissie Beleggingen en aangetreden per 1 januari 2022.

Governance

Het bestuurlijke aandachtgebied IT is geborgd door het expliciet beleggen van dit aandachtgebied bij een bestuurslid, inrichten van een IT-overleg en borgen van het aandachtsgebied in de Cie. Pensioenen & Communicatie. Ook heeft het bestuur besloten de insidersregeling aan te passen en uit te breiden naar het gehele bestuur, SFH interne Audit, SFH Risicobeheer, Compliance officer, leden van de RvT en externe adviseurs van de commissie Beleggingen. Het gewijzigde privacyreglement, de Gedragscode (n.a.v. nieuwe insidersregeling) en het compliance jaarprogramma zijn vastgesteld.

Duurzaamheidsbeleid

Het bestuur heeft een reeks besluiten genomen over het duurzaamheidsbeleid van de beleggingen en daarmee het ESG-beleggen nog beter ingebed in PDN. In het kader van de EU Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) zijn besluiten genomen over de classificatie van de pensioenregeling, de Verklaring ongunstige effecten en uiteenlopende implementatie-maatregelen. Besloten is ook om in 2021 nog niet volledig deel te nemen aan het UN-PRI rapportage proces. Het ambitieniveau van het PDN-duurzaamheidsbeleid is vastgesteld. In dit veelomvattend beleid zijn o.a. de uitgangspunten, doelen/thema's, instrumenten en KPI's vastgelegd. Ook zijn de SDG's eenduidig bepaald en het engagement, stembeleid en uitsluitingsbeleid uitgebreid. In 2021 zijn ook de carbon-reductie targets aangescherpt en is de invulling van het impact-beleggen nader vastgesteld. Het meten, rapporteren en de aankoop, beheer en budget van duurzaamheids-data zijn goedgekeurd en de EU-taxonomie is ingebed. Tenslotte is het jaarlijkse PDN-duurzaamheidsverslag vastgesteld.

Wet Toekomst Pensioenen

Om tijdig de voorbereidingen te kunnen starten voor de transitie en implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen, heeft het bestuur besloten tot het opzetten van en deelnemen aan een overlegstructuur met de sociale partners en is inbreng gedaan in deze overlegstructuur. In het kader van de regievoering is besloten tot het bieden van meer (inhoudelijk) inzicht en kennis aan de sociale partners en het VO door middel van informatie-sessies en het stroomlijnen van PDN-informatie en -dataverzoeken, vanuit PDN of vanuit derden, via het bestuur en een gemeenschappelijk platform. Ook is besloten tot het opzetten van en deelnemen aan periodiek informeel overleg (Rondetafel) met de DSM-belanghebbenden-verenigingen voor de jongeren en actieve werknemers resp. gepensioneerden.

Aangesloten ondernemingen en Aansluitingsbeleid

Het bestuur heeft besloten om Endurance Solar Solutions (Worthen) aan te sluiten als aangesloten onderneming van PDN. Tevens is DSM Resins BV (Covestro) aangesloten als aangesloten onderneming. De aansluitingsovereenkomst met Innosyn B.V. is vastgesteld. Ook is besloten om de aansluitingsovereenkomst van Centrient Pharmaceuticals Netherlands B.V. door middel van een addendum te wijzigen zodat de premie mag worden betaald op kwartaalbasis onder voorbehoud van een bankgarantie.

Korting, Toeslagverlening en Pensioenopbouw

In januari 2021 heeft het bestuur geconstateerd, dat op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2020 en het daaraan gekoppelde herstelplan geen korting noodzakelijk is in 2021. Op basis van het toeslagenbeleid van PDN en de wettelijke vereisten rondom toeslagverlening is geen toeslag mogelijk per 1 januari 2021. De pensioenopbouw (en risicodekkingen) voor 2021 zijn vastgesteld op het niveau zoals afgesproken in pensioenovereenkomst (1,4% Ouderdomspensioen⁶⁷). In januari 2022 zijn dezelfde besluiten genomen voor het kalenderjaar 2022.

Herstelplan & Haalbaarheidstoets

Op basis van de Pensioenwet moet een pensioenfonds, dat zich in een reservetekortsituatie bevindt, jaarlijks een geactualiseerd herstelplan indienen. Omdat PDN zich per 1 januari 2021 in de situatie van een reservetekort bevond, heeft PDN vóór 1 april 2021 een hernieuwd herstelplan bij DNB ingediend. In het herstelplan heeft PDN aangetoond dat voldoende herstellend vermogen bestaat om binnen de looptijd van het herstelplan van tien jaar toe te groeien naar de vereiste dekkingsgraad, zonder dat (kortings-)maatregelen hoeven te worden genomen. DNB keurde het herstelplan goed. Als gevolg van het reservetekort per einde 2021 is in 2022 wederom een herstelplan ingediend bij DNB.

De haalbaarheidstoets is wettelijk verplicht en wordt jaarlijks uitgevoerd, rekening houdend met de actuele dekkingsgraad en de voorgeschreven parameterwaarden voor de economische scenario's. De haalbaarheidstoets 2021 toonde aan dat de gestelde pensioenambitie nog haalbaar is binnen het afgesproken risicobudget, oftewel dat het mediane pensioenresultaat nog aan de gestelde ondergrens voldeed en dat de afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat en het slecht-weerscenario voldoet aan de gestelde bovengrens.

Pensioenregelingen

In 2021 is de "opt-out"-termijn voor deelname aan de nettopensioenregeling (NPR) verlengd van één naar drie maanden. Hierdoor kan een deelnemer alle wettelijke informatie ontvangen, voordat hij de keuze moet maken om wel of niet deel te nemen aan de nettopensioenregeling.

Economisch wereldbeeld en beleggingsplan 2022

Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de financiële markten en het opstellen van het beleggingsplan 2022, is het economisch wereldbeeld door het bestuur in een verdiepingssessie eind 2021 extra geëvalueerd en zijn de alternatieve scenario's en de consequenties voor het beleggingsbeleid geanalyseerd. Het bestuur heeft besloten dat het economisch wereldbeeld en de stress-scenario's geen aanpassing behoeven; de ontwikkelingen in de financiële markten zijn al onderdeel van het staande beleid en kunnen dienen voor het opstellen van het beleggingsjaarplan 2022. Begin 2022 is daarnaast een extra analyse gedaan in verband met het raken van de inflatie-trigger eind 2021. Passend binnen al benoemde stress-scenario's heeft ook deze analyse niet geleid tot consequenties in het beleggingsbeleid.

Evaluatie Investment cases en beleggingen

De periodieke evaluatie van de uiteenlopende investment cases is in 2021 grotendeels volgens planning uitgevoerd. Naar aanleiding van de evaluatie van de investment case Aandelen is besloten dat het beheer van de categorie aandelen regio VS wordt veranderd van actief naar passief beheer. Aldus is een andere investment manager aangezocht. Actief beheer voor de regio's Europa, Japan en opkomende markten en passief beheer voor de Pacific-Rim ex-Japan is gehandhaafd. TAA (Tactische Asset-Allocatie) is stopgezet als actief beleidsinstrument en de bandbreedtes zijn omgezet naar operationele bandbreedtes. Voor het liquiditeits-risicobeheer is besloten enkele aanvullende monitoringsvariabelen in te stellen. Voor de investment Emerging Market Debt (EMD) en (niet)beursgenoteerd vastgoed is besloten geen wijzigingen in de investment case door te voeren.

Het bestuur heeft besloten om repurchase agreements (repo's) toe te staan, het securities-lending beleid te handhaven en het uitleen-programma uit te breiden met obligaties.

Een kaderstelling voor de effectiviteit van de renteafdekking en analyse-aanpak bij overschrijding van het kader is vastgesteld. De duration van de beleggingen van de PPS-regeling (prepensioen) is verkort om zo een betere aansluiting op de duration van de PPS-kapitalen te realiseren.

Een extra toets van de beleggingscategorie goud aan de DNB Beleidsregel Alternatieve beleggingen is gedaan. In een tussentijdse evaluatie eind 2021 heeft het bestuur geconstateerd dat de goud belegging zich ontwikkelt conform de verwachtingen en dat er geen aanpassingen in de investment case nodig zijn.

IT-beleggingsinfrastructuur DPS

Ter versterking van de toekomstbestendigheid van DPS, heeft het bestuur begin 2021 goedkeuring gegeven aan een meerjarige investering in de IT-beleggingsinfrastructuur van DPS. Op deze wijze wordt de toekomstbestendigheid van DPS vergroot en de flexibiliteit met het oog op het pensioenakkoord verruimd. In de loop van 2021 is vervolgens besloten tot een tussentijdse scope-verbreding van het project en bijbehorend budget. De investeringen hierin worden gedeeltelijk samen met de andere klant van DPS bekostigd en zijn nader kortgesloten.

Communicatiebeleid

Het communicatiebeleidsplan 2021-2023 is vastgesteld. Daarbij is aangetekend dat het VO nauw zal worden aangesloten op de totstandkoming van het communicatieplan voor het duurzaamheidsbeleid en het transitietraject Wet Toekomst Pensioenen. Tevens dat de beschikbare resources binnen het DPS-communicatieteam versterking behoeven. Ook is aangetekend dat de grondhouding in het communicatiebeleid meer open wordt en segmentering binnen de pensioengerechtigden wordt versterkt.

Het bestuur heeft goedkeuring gegeven aan de voorgestelde acties in de deelnemers-communicatie n.a.v. het deelnemersonderzoek 2021. Dit omvat o.a. meer aandacht geven aan het duurzaamheidsbeleid op de website, meer gebruiken van nieuwe media, pro-actieve communicatie over indexatie, beleggingsperformance en -risico's en blijven werken aan vertrouwen en pensioenbewustzijn verhogen via uiteenlopende initiatieven.

Risicobeheer

In 2021 is de centrale vraag van de ERB (Eigen Risicobeoordeling) door het bestuur bepaald en de ERB-analyse is opgesteld, besproken en vastgesteld. Het bestuur heeft ook ingestemd met de actualisatie van de RCA 2021 (inclusief de SIRA) en met de verder gestructureerde aanpak voor de RCA 2022. Het Risicomanagement jaarplan 2021 is vastgesteld.

Datakwaliteit

In 2021 heeft het bestuur een plan van aanpak goedgekeurd voor het ontwikkelen van een beleidskader voor datakwaliteit en een meting van de datakwaliteit. Begin 2022 is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld. De (nul)meting van de datakwaliteit zal in 2022 verder plaatsvinden.

Jaarverslag, Budget en fonds(beleids)documenten

Het bestuur heeft het bestuursverslag en het jaarverslag, de ISAE, de ISAE-scope en de Begroting vastgesteld. Ook heeft het bestuur goedkeuring gegeven aan de periodiek geactualiseerde en fondsdocumenten, zoals de ABTN, het Pensioenreglement, de beleggingsplannen, Code Pensioenfondsen en het Beleidsplan geschiktheid. De statuten en bijbehorende reglementen zijn in 2021 geactualiseerd om de in de afgelopen periode genomen bestuursbesluiten en nieuwe wet- en regelgeving te verwerken. Het gewijzigde herzieningenbeleid is vastgesteld. Een voortrollende beleidsagenda, met daarin het totaaloverzicht van fondsdocumenten, document-eigenaren en (verplichte) periodieke review-data, is vastgesteld.

Interne Audits

De sleutelfunctiehouder Interne Audit heeft in 2021 een audit uitgevoerd op de IORP2 sleutelfuncties-structuur, die door het bestuur is voorzien van een management-response. Het bestuur heeft kennisgenomen van de bevindingen, de beoordeling (goed) en de aanbeveling opgevolgd. Tevens is in 2021 een interne audit gedaan naar de inbedding van de AVG-regelgeving binnen PDN en DPS. Het bestuur heeft begin 2022 kennisgenomen van de bevindingen, de beoordeling (standard) en zal de aanbevelingen opvolgen. Het meerjaren-auditplan 2022-24 en Auditjaarplan 2022 is door het bestuur vastgesteld.

4 EXTERNE ONTWIKKELINGEN

4.1 Financiële markten in 2021

Het herstel van de financiële markten dat na de klap begin 2020 is ingezet, heeft zich in 2021 doorgezet. Veel aandelenmarkten hebben in 2021 nieuwe recordstanden gerealiseerd. Risicovolle beleggingen deden het over het algemeen goed. Dit zorgde ervoor dat de dekkingsgraad behoorlijk steeg. Rentes zijn ook iets gestegen, hetgeen ook heeft bijgedragen aan de stijging van de dekkingsgraad.

Het herstel werd voor een groot deel gedreven door het beleid van centrale banken en overheden. Overheden hebben de economie in enorme omvang gestimuleerd. Begrotingstekorten bevonden zich in 2021 opnieuw op ongekende niveaus. Ook centrale banken hebben hun sterk stimulerend beleid voortgezet. Sinds eind 2019 is de balansomvang van de Europese en Amerikaanse centrale banken gezamenlijk ongeveer verdubbeld als gevolg van de grote hoeveelheid obligaties die is opgekocht vanuit diverse opkoopprogramma's. Van de totale hoeveelheid uitstaande staatsobligaties van Nederland en Duitsland staat inmiddels bijna 50% op de balansen van de Europese centrale banken.

Naast positieve effecten heeft het stimulerende beleid van overheden en centrale banken ook gevolgen voor de inflatie. Consumentenprijzen zijn in Nederland met 5,7% gestegen in 2021. Ook in andere landen in de Eurozone en in de VS en het VK is de inflatie behoorlijk opgelopen. Hoewel de prijsstijgingen op onderdelen terug zijn te voeren op verstoringen in de productieketens, lijkt de grote vraag naar goederen en diensten als gevolg van het stimulerende beleid ook een belangrijke oorzaak. Centrale banken hebben lang volgehouden deze gestegen inflatie slechts als een tijdelijk fenomeen te zien. Inmiddels hebben de meeste centrale banken dit oordeel bijgesteld en aangegeven dat niet meer van een tijdelijk fenomeen gesproken kan worden. Ook de ECB verwacht voor 2022 een inflatie boven haar 2% doelstelling. De ECB ziet echter nog geen reden om haar stimulerende beleid snel bij te stellen omdat ze verwacht dat de inflatie in 2023 weer zal dalen tot onder de 2%. Centrale banken van andere landen zijn wel al het stimulerende beleid af aan het bouwen of rentes aan het verhogen.

In 2021 werden de beste rendementen behaald op aandelen en beursgenoteerd vastgoed. Ook inflation-linked bonds en infrastructuur deden het goed als gevolg van de daling van de reële rentes. Nominale staatsobligaties noteerden negatieve rendementen als gevolg van de beperkt gestegen nominale rente.

4.2 Wet- en regelgeving

In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de belangrijkste wet- en regelgeving die in 2021 in werking trad en de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving waar PDN in 2021 op heeft geacteerd en in 2022 en de jaren daarna mee te maken gaat krijgen.

Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen

De wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen is onderdeel van het pakket aan maatregelen dat voortvloeit uit het pensioenakkoord. Deze wet regelt onder meer dat het mogelijk is voor (gewezen) deelnemer om een deel van het ouderdomspensioen in één keer uitgekeerd te krijgen. Tijdens de wetsbehandeling in de Eerste Kamer is de regering verzocht om de uitvoerbaarheid van het bedrag ineens opnieuw te beoordelen. De inwerkingtreding van dit onderdeel van de wet is dan ook uitgesteld naar 1 januari 2023. Na overleg met de pensioensector is een wijziging van de wet aangekondigd waarin onder meer wordt geregeld dat de (gewezen) deelnemers die hun

pensioen laten ingaan bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd, het bedrag ineens mogen laten uitkeren in de maand januari volgend op de AOW-leeftijd.

Het fonds zal in 2022 de nodige voorbereidingen treffen zodat (gewezen) deelnemers per 1 januari 2023 gebruik kunnen maken van deze nieuwe mogelijkheid.

Wet bestuur en toezicht rechtspersonen

De Wet bestuur en toezicht rechtspersonen voorziet in maatregelen om de kwaliteit van bestuur en toezicht bij verenigingen en stichtingen te verbeteren. De wet trad op 1 juli 2021 in werking. PDN heeft naar aanleiding hiervan een aantal maatregelen nader uitgewerkt:

- Tegenstrijdige belangenregeling: in de praktijk nam een bestuurslid bij het optreden van een (mogelijk) tegenstrijdig belang niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming hierover. Naar aanleiding van de wet is deze regeling voor bestuursleden en leden van de RvT nu ook geformaliseerd in de statuten en reglementen;
- Opname in de statuten en reglementen van een regeling voor belet (b.v. ziekte) of ontsteltenis (b.v. overlijden, ontslag) van het (voltallige) bestuur of leden van de RvT.

De gewijzigde statuten zijn vastgesteld in februari 2022.

Wet Toekomst Pensioenen

In 2020 is overeenstemming bereikt tussen werkgevers, vakorganisaties en de regering dat Nederland de stap zal zetten naar een nieuw pensioenstelsel. De plannen zijn in 2021 uitgewerkt in concept wetgeving, de Wet Toekomst Pensioenen (WTP). Eind 2021 is het wetsvoorstel voor advies aan de Raad van State gestuurd. De verwachting is dat in het eerste halfjaar van 2022 de behandeling in de Tweede Kamer start.

De hervorming van het pensioenstelsel moet leiden tot een toekomstbestendig pensioenstelsel. Belangrijke pijlers hiervan zijn:

- Betere aansluiting op de ontwikkelingen in de maatschappij en de arbeidsmarkt;
- Pensioen wordt meer inzichtelijk en persoonlijk;
- Het perspectief op een hoogwaardig pensioen voor alle generaties.

De kern van de WTP is een overstap op een nieuwe pensioenregeling; een zogenaamde premierregeling. Het nieuwe contract is niet langer primair gericht op een “vaste” pensioenuitkering die meestijgt met de inflatie; een ambitie die in de praktijk al vele jaren niet volledig haalbaar is gebleken en het vertrouwen van veel deelnemers in de pensioenvoorziening ondermijnt. De pensioenuitkering wordt variabel. Dit biedt enerzijds minder (schijn-)zekerheid voor deelnemers en pensioengerechtigden, maar anderzijds ook een grotere kans op een hogere pensioenuitkering. Daarnaast vindt het opbouwen van pensioen voortaan plaats via persoonlijke pensioenvermogens.

Wat de WTP voor PDN en zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden inhoudt zal de komende tijd meer duidelijk worden als sociale partners concrete keuzes hieromtrent gaan maken. Het bestuur volgt de wetgevingsontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioencontract en bespreekt proactief deze ontwikkelingen met de sociale partners (werkgevers en vakverenigingen).

Om tijdig de voorbereidingen te kunnen starten voor de transitie en implementatie is in 2021 een regiegroep opgericht bestaande uit een afvaardiging van het PDN-bestuur en sociale partners. Een van de eerste taken van deze regiegroep is het opzetten van een concrete projectplanning gericht op een concrete transitiedatum. Naast de regiegroep met sociale partners is er ook een overlegstructuur met andere belanghebbenden in het transitietraject. Daarnaast verzorgt het bestuur, ondersteunt door DPS, inhoudelijke verdiepings-sessies voor betrokkenen.

Ter voorbereiding op de transitie zijn in 2021 ook de uitvoerings-aspecten proactief geadresseerd. Begin 2022 is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld. Tevens is geïnvesteerd in een versterking van de ICT-infrastructuur voor het vermogensbeheer, zodat een platform ontstaat waar het vermogensbeheer voor premieregelingen goed op kan worden aangesloten. Ook is het bestuur betrokken bij een robuustheidsonderzoek dat DPS naar zichzelf heeft gedaan, om meer inzicht te krijgen in de gereedheid van de pensioenuitvoerder voor de transitie en welke maatregelen en investeringen daartoe eventueel nog nodig zijn in de komende tijd.

Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022

Dit wetsvoorstel regelt hoe pensioen bij een echtscheiding vanaf 2022 verdeeld moet worden. In dit wetsvoorstel wordt onder meer geregeld dat bij scheiding het te verdelen ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt omgezet in een eigen recht op ouderdomspensioen voor de gewezen partner. Dit wetsvoorstel had in werking moeten treden in 2021, maar is uitgesteld naar 2022. De parlementaire behandeling van dit wetsvoorstel is opgeschort naar 2022. Of de wet nog in 2022 in werking zal treden, staat ter discussie.

Beleidsbesluit btw-heffing bij werkzaamheden van toezichthouders en leden van diverse commissies

Op 6 mei 2021 heeft de staatssecretaris een beleidsbesluit gepubliceerd dat gevolgen heeft voor de btw-situatie van functionarissen van pensioenfondsen. Op basis van dit besluit kunnen bestuursleden, leden van verantwoordingsorganen en raden van toezicht niet (langer) als btw-ondernemer worden gekwalificeerd en blijft de aan hen uitbetaalde vergoeding buiten de btw-heffing. Vanaf 7 mei 2021 heeft PDN bij de uitbetaling van de vergoedingen rekening gehouden met dit besluit.

4.3 Extern Toezicht in 2021

De Nederlandsche Bank

Sinds 2021 heeft DNB een aangepaste toezicht-methodologie (ATM), die gebaseerd is op risico-gebaseerd toezicht. De fondsen zijn daartoe ingedeeld naar nieuwe risico-klassen. Het toezicht is ook meer data-gedreven met focus op geautomatiseerde scores. Alleen als gesignaleerde risico's groot zijn, wordt nader onderzoek verricht bij een pensioenfonds. Het toezicht van DNB wordt daarmee dynamischer, minder toezicht op basis van een 'ritme' van gesprekken en meer op basis van actuele ontwikkelingen en risico's. DNB kondigt jaarlijks voorafgaand aan het kalenderjaar aan, welke (sector-brede) uitvragen worden gedaan bij elk pensioenfonds en of er specifieke thema-onderzoeken gaan plaatsvinden; de zogenoemde toezichtagenda. Tevens is DNB gaan werken met "puo-gericht"-toezicht, waarbij o.a. de pensioenfondsen die gebruik maken van dezelfde pensioenuitvoeringsorganisatie dezelfde DNB-toezichthouder hebben.

Voor wat betreft PDN, hebben in 2021 geen thema-onderzoeken plaatsgevonden. Ook voor het kalenderjaar 2022 zijn voor PDN geen themaonderzoeken opgenomen in de DNB-toezichtagenda. Gedurende het jaar heeft het fonds zoals gebruikelijk de uiteenlopende sector-brede DNB uitvragen aangeleverd, zoals de uitvraag niet-financiële risico's, transitie rentebenchmark, liquiditeitsrisico's en woninghypotheken.

Naar aanleiding van de nieuwe DNB risico-klasse indeling is PDN ingeschaald in een lagere risico-klasse dan voorheen. Medio 2021 is contact geweest met DNB in het kader van het risico-gebaseerde toezicht. Hierbij is het besluitvormingsproces voor de investment case goud door DNB beoordeeld en is door DNB geconcludeerd dat dit gedegen is verlopen. Tenslotte heeft het fonds een nieuwe toezichthouder gekregen, dezelfde toezichthouder die is aangesteld voor het andere pensioenfonds dat door DPS wordt bediend.

Autoriteit Financiële Markten

In 2021 was contact met de AFM over de aanlevering van de reguliere (sectorbrede) uitvragen over o.a. Toezichtrapportage tweedepijlerpensioen en de periodieke DNB/AFM uitvraag rentebenchmarkhervorming

Autoriteit Persoonsgegevens

Datalekken moeten verplicht en direct gemeld worden bij de AP. Daarnaast gelden er regels ten aanzien van het melden van een datalek aan betrokkenen. In het gegevensbeschermingsbeleid van PDN zijn de eisen beschreven die PDN stelt aan opslag en gebruik van persoonsgegevens voor iedereen die werkzaamheden uitvoert. PDN heeft een functionaris gegevensbescherming (FG) aangesteld die belast is met het toezicht op de toepassing en naleving van de (Uitvoeringswet) Algemene Verordening Persoonsgegevens. In 2021 zijn 3 meldingen gedaan aan de AP. Het betroffen IT-systeem-technische omissies waardoor een toevoeging aan een huisnummer is weggevallen en een foutieve woonplaats is gebruikt ten gevolge van gemeentelijke herindeling.

Accountant

Het bestuur wijst een externe accountant aan, die jaarlijks de jaarrekening, het bestuursverslag, het duurzaamheidsverslag en de staten voor DNB controleert. Ook levert de accountant een controleverklaring bij de jaarstukken. De externe accountant doet jaarlijks schriftelijk verslag van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een assurance rapport en een accountantsverslag, waarin begrepen zijn de controleaanpak, controlebevindingen en informatie uit hoofde van de functie als externe accountant. De externe accountant wordt jaarlijks uitgenodigd de bevindingen toe te lichten in een bestuursvergadering.

Actuaris

Het bestuur wijst een externe waarmerkende actuaris aan. Deze doet jaarlijks schriftelijk verslag aan het bestuur van zijn werkzaamheden en bevindingen in de vorm van een verklaring met betrekking tot de jaarrekening en de jaarstaten voor DNB en een actuariel rapport. De externe waarmerkende actuaris licht jaarlijks de bevindingen toe in een bestuursvergadering.

5 RISICOMANAGEMENT

5.1 Risicobeleid

Risico's kunnen een bedreiging vormen voor het realiseren van de doelstellingen en ambities van PDN, maar kunnen ook leiden tot kansen. Risico's kunnen veranderen door de tijd en kunnen in onderlinge samenhang elkaar versterken. Een systematisch en integraal risicobeheer adresseert de risico's en de onderlinge samenhang tussen deze risico's. Het ondersteunt ook de beleids- en besluitvorming.

Het risicobeheer kent als uitgangspunt de strategische doelstellingen en ambities, het risicoprofiel en de risicohouding van PDN. De navolgende uitgangspunten ('Risk Beliefs') liggen ten grondslag aan het risicobeheer:

- Risicomanagement draagt bij aan de realisatie van de fondsdoelstellingen;
- Risicomanagement is een verantwoordelijkheid van het bestuur en is primair geborgd binnen de eerste lijn (adviescommissies) van het fonds;
- Risicomanagement wordt vanuit een top-downbalans-aanpak vormgegeven. Daarbij worden de strategische, financiële en operationele risico's op consistente wijze beoordeeld en vertaald naar de uitvoering en alle tussenliggende besluitvormingsniveaus;
- Risicomanagement kent enkel meerwaarde als een integrale aanpak wordt ingericht, wat betekent dat risico's vanuit een fonds-brede analyse in samenhang met correlaties tussen risico's worden beoordeeld;
- Risico-aspecten worden in de bestuurlijke besluitvorming meegewogen. Daarbij wordt een balans gezocht tussen risico en rendement. De daadwerkelijk genomen risico's zijn consistent met de risicohouding van het fonds;
- Risicomanagement vergt een nauwe samenwerking in de keten van uitbesteding, uitmondend in een vaststelling van de aanpak van risicomanagement in de uitbestedingsketen en een uniforme risicotaal.

5.2 Risicomanagementmodel

PDN heeft een systematisch en integraal risicobeheermodel geïmplementeerd dat is gebaseerd op het als internationale standaard geaccepteerde COSO ERM-model. Gelijk aan het COSO ERM-model bestaat het risicobeheermodel uit acht elementen.

Element 1: Interne omgeving

De risico governance, risicohouding en de risicocultuur van PDN maken deel uit van de interne omgeving.

Risico governance

De risico governance is ingericht conform de in de sector algemeen geaccepteerde drie 'verdedigingslinies'.

Eerste linie

Het risicobeheer van PDN is geïntegreerd in de gehele organisatie, van operationeel tot strategisch niveau. Het bestuur is nadrukkelijk eindverantwoordelijk voor het bestaan en de werking van een adequaat risicobeheer en de componenten die daarmee samenhangen. De commissies Pensioenen & Communicatie, Beleggingen en het dagelijks bestuur zijn verantwoordelijk voor de identificatie en beheersing van risico's die raken aan het aandachtsgebied van de betreffende commissie.

PDN heeft in de tweede lijn een Sleutelfunctiehouder Risicobeheer aangewezen die toeziet op de beheerste uitvoering van het risicobeheer. De Sleutelfunctiehouder Risicobeheer bewaakt dat voorgenomen materiële besluitvorming door het bestuur in lijn ligt met het beleid en de risicohouding. Daarnaast borgt de Sleutelfunctiehouder Risicobeheer dat het bestuur een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan PDN wordt blootgesteld.

Tevens heeft het bestuur in de tweede lijn een Compliance Officer, Functionaris Gegevensbescherming en Sleutelfunctiehouder Actuarieel aangewezen.

De invulling van de rol van de Sleutelfunctie vervuller voor risicobeheer en van de Functionaris Gegevensbescherming is aan DSM Pension Services (DPS) toegewezen. De Compliance Officer wordt ingehuurd via de Corporate Operational Audit (COA) afdeling van DSM. Via een tripartite overeenkomst tussen deze functionaris, COA DSM en PDN wordt de onafhankelijkheid gewaarborgd. Het Sleutelfunctie vervullerschap Actuarieel is neergelegd bij Triple A Finance.

Derde lijn

De derde lijn wordt binnen PDN ingevuld door de Sleutelfunctiehouder Interne Audit. De Sleutelfunctiehouder Interne Audit ziet toe op de werking van de administratieve organisatie, interne controle en proces van risicobeheersing en stelt zeker dat bij de totstandkoming en opvolging van het beleid de interne procedures en processen zijn nagevolgd en rapporteert hierover aan het bestuur.

In de derde lijn of defence heeft PDN ook een Sleutelfunctie vervuller Audit aangewezen die de audit werkzaamheden uitvoert. PDN heeft de Sleutelfunctie vervuller Audit belegd bij PWC.

Risicocultuur

De mate waarin het risicomanagement effectief is, is mede afhankelijk van de risicocultuur. De risicocultuur bestaat uit de individuele en collectieve waarden en normen en gedragspatronen die bepalen of en hoe PDN is geëngageerd aan het risicobeheer. Het bestuur en de aan PDN verbonden personen moeten in woord en daad het belang van risicobeheer herkennen, ondersteunen en uitdragen.

Het bestuur vindt dat effectief risicobeheer alleen mogelijk is als risicobeheer geïntegreerd is in de risicocultuur van PDN. PDN heeft hier invulling aan gegeven door een aantal harde en zachte beheersmaatregelen in te richten. De zachte beheersmaatregelen zijn met name van belang voor de risicocultuur. Zachte beheersmaatregelen hebben betrekking op het borgen en verbeteren van het risicobewustzijn, de 'tone at the top', het verankeren van integriteit en het bevorderen van de board room dynamics.

Risicohouding

PDN heeft als richtinggevend kader een risicohouding afgeleid en vastgelegd. De risicohouding wordt bij de beoordeling van de risico-omgeving ingezet als objectief kader. Bij de risicohouding wordt onderscheid gemaakt tussen financiële risico's en niet-financiële risico's.

- Financieel: PDN heeft dit vormgegeven in de ABTN en het Strategisch Beleggingsplan. Specifiek zijn sturingsparameters afgeleid, bestaande uit verwacht pensioenresultaat en slecht-weer pensioenresultaat

op lange termijn, aangevuld met grenzen ten aanzien van kortingskansen, volatiliteit en de wettelijke eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen (korte termijn). Bij het vaststellen van de risicohouding heeft het bestuur rekening gehouden met de resultaten van het risicobereidheidsonderzoek dat onder de deelnemers is uitgevoerd.

- Niet-financieel: de risico-omgeving is breder dan enkel financiële risico's. Voor niet-financiële risico's is geen uitgewerkt wettelijk kader voorhanden waarmee een risicohouding kan worden afgeleid. Voor de risicohouding van de niet-financiële risico's wordt naar risicodraagkracht, de risicobereidheid en risicotolerantie gekeken evenals de strategische doelstellingen. Op basis van deze uitgangspunten en de jaarlijkse bespreking van de Risk & Control Assessment in het voltallige bestuur wordt een kwalitatieve risicohouding afgeleid.

Element 2: Formuleren van strategische doelstellingen

De strategische en operationele doelstellingen van PDN zijn door het bestuur vastgelegd en gelden als basis voor het risicobeheer (zie hoofdstuk 1.2.1).

Element 3 en 4: Identificeren en beoordelen van risico's

Interne en externe gebeurtenissen die van invloed zijn op het behalen van de strategische en operationele doelstellingen worden door het bestuur geïdentificeerd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar strategisch, financieel, operationeel en compliance risico's.

- Strategisch risicobeheer omvat het risicobeheer voor het behalen van de strategische doelstellingen.
- De financiële risico's worden door het bestuur via de Asset & Liability Studie (ALM-studie) geïdentificeerd en via de strategische beleggingscyclus continue beoordeeld.
- Operationeel risicobeheer omvat het risicobeheer voor een beheerste uitvoering van bedrijfsprocessen en informatievoorziening. Deze risico's worden onder meer door middel van de Risk & Control Assessment (RCA) geïdentificeerd.
- Compliance risico's bestaan enerzijds uit risico's voortkomend uit veranderingen uit hoofde van wet- en regelgeving, anderzijds uit integriteit gerelateerde elementen. Deze risico's (en de beheersing daarvan) komen terug in de Risk & Control Assessment, dat in paragraaf 5.4 verder wordt toegelicht. Daarnaast voert het fonds jaarlijks een SIRA uit, waar verdiept wordt op het thema integriteit.

Element 5: Reactie op risico

Afhankelijk van het risicogebied, de potentiële impact op het behalen van de strategische doelstellingen, de beheerkosten en rekening houdend met proportionaliteit maakt PDN binnen de RCA en SIRA een beleidskeuze op welke manier de risico's worden beheerst.

- In de RCA en SIRA wordt per risico de meest geschikte reactie geselecteerd. Het bestuur kan risico's vermijden, accepteren, beheersen of overdragen.

Element 6: Beheersmaatregelen

Risico's die PDN op het strategische niveau raken, worden beheerst door het bestuur, daarbij ondersteund door externe adviseurs en de verschillende bestuurscommissies. Wijzigingen in de strategische risico-omgeving worden gesignaleerd en kunnen aanleiding zijn om over te gaan tot bijstelling van het gevoerde beleid.

Risico's die PDN op operationeel niveau raken, worden beheerst door middel van het opstellen van aanvullende beheersmaatregelen die primair door de commissies worden bewaakt op effectiviteit.

- Acties voortkomend uit de RCA en SIRA worden uitgewerkt in concrete acties die worden vastgelegd in het jaarlijkse Risk Management Year Plan (RMYP). De voortgang van de uitvoering van dit RMYP wordt door het Risico-overleg van PDN bewaakt.

Element 7: Informatie en communicatie

Relevante informatie wordt geïdentificeerd, opgeslagen en gecommuniceerd op een wijze die het bestuur in staat stelt om de bedrijfsvoering te bewaken. De uitkomsten van de RCA en SIRA worden vastgelegd in een eindrapportage die door het bestuur wordt vastgesteld.

Element 8: Bewaking

De effectiviteit van het risicobeheer wordt bewaakt en wijzigingen worden aangebracht ter verbetering. Sluitstuk van het risicobeheer van PDN is het monitoren van de werking van de ingevoerde beheersmaatregelen. Als blijkt dat een beheersmaatregel niet (voldoende) effectief is, dan wordt deze aangescherpt. Via het monitoren wordt bereikt dat het risicobeheer continu een proces van toetsing en verbetering doorloopt.

5.3 Eigen Risicobeoordeling

In 2021 heeft PDN een reguliere Eigen Risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. In de ERB is de centrale vraag beantwoord of de schaal van PDN een bedreiging vormt voor de doelstellingen van het fonds.

Daarnaast zijn een tweetal andere vragen beantwoord:

- Veranderen scenarioanalyses de beantwoording van de centrale vraag?
- Is het risicobeheer effectief?

PDN heeft het bestaande risicobeheersmodel gebruikt om de vraagstukken te beantwoorden. Dit model is in 2020 aan de hand van de Risk Vision verder ontwikkeld. Daardoor is bijvoorbeeld de koppeling tussen de strategie van PDN en de wijze waarop het risicobeheer daar een bijdrage aan levert verduidelijkt.

Na afronding van de Risk Vision, heeft PDN het Risk & Control Assessment uitgevoerd. Daardoor zijn strategische, financiële, operationele en compliance risico's beoordeeld en is geanalyseerd of de risico's passen binnen de risicobereidheid resp. de -houding. Aan de hand van de analyse zijn vervolgacties afgeleid, die in het risicomanagement jaarplan zijn vastgesteld.

Het vertrekpunt voor beantwoording van de centrale vraag is de status quo van PDN (bijv. de huidige regeling, huidige beleidsdocumenten, huidige governance, huidige uitvoeringsovereenkomst). Op grond van de analyse laat PDN geen verhoogde kwetsbaarheid zien. PDN heeft geconcludeerd dat de schaal geen bedreiging vormt voor de doelstellingen van het fonds.

In de gevoeligheidsanalyses is vervolgens de status quo gewijzigd, door te veronderstellen dat het aantal actieven van PDN significant daalt. Doelstelling van deze analyse is om te onderzoeken of bij het manifesteren van dit scenario de beantwoording van de centrale vraag wijzigt.

Het strategisch risicoprofiel voldoet dan nog steeds aan de risicobereidheid. De schaal is geen acute bedreiging voor de doelstellingen van PDN. Wel is een significante reductie van het aantal actieven aanleiding om de ERB te actualiseren (een zogenaamde ‘ERB-trigger’).

De verankering van het risicomanagement in de bedrijfsvoering zorgt ervoor dat het fonds de materiële risico's op een gestructureerde wijze in het vizier heeft.

- De risicobeheer cyclus wordt periodiek doorlopen (Plan)
- De commissies zijn in beginsel verantwoordelijk voor de aan hen gemandateerde delen van het risicobeheer (Do)
- Het jaarlijks uitvoeren dan wel updaten van de RCA draagt bij aan het op integrale wijze identificeren en beoordelen van de belangrijkste risico's en de werking van de beheersmaatregelen. Aanvullende acties worden vastgelegd en toegewezen (Do)
- De rapportage cyclus (o.a. van de sleutelfunctiehouder risicobeheer) draagt bij aan het zicht blijven houden op de ontwikkeling van het risicoprofiel (Check)
- Periodieke evaluaties van het integraal risicomanagement, maar ook van de verschillende commissies en het bestuur, zorgen voor verdere verbeteringen van de beheersing van de belangrijkste risico's (Act)

PDN beoordeelt het risicobeheer als effectief.

5.4 Risk & Control Assessment

Zoals bovenstaand aangegeven, neemt het jaarlijkse Risk & Control Assessment (RCA) een centrale plek in binnen het risicobeheer van PDN. Doel van het RCA is het identificeren, analyseren en beoordelen van risico's. Daarbij wordt getoetst of de risico's zich binnen de risicohouding van het fonds bevinden. Wanneer dit niet het geval is worden (additionele) beheersmaatregelen gedefinieerd die de risico's terugbrengen tot een niveau dat overeenkomt met de risicobereidheid -houding van het fonds.

Deze exercitie wordt eenmaal in de drie jaar in zijn volledige vorm uitgevoerd. Tussentijds wordt het RCA geactualiseerd.

Het pensioenfonds heeft een grote verscheidenheid aan risico's geïdentificeerd. Deze risico's zijn geclusterd naar risicogebieden. De risicotaxonomie geeft een overzicht van alle relevante risico's voor PDN.

Risicotaxonomie PDN			
Strategisch	Financieel	Operationeel	Integriteit
Omgeving	Pensioendriehoek	(Jaar)Verslaggeving	Compliance - Wettelijk
Draagvlak deelnemers	Verzekeringstechnisch risico	Uitvoering strategie	Vertrouwelijkheid gegevens (o.a. AVG)
Draagvlak werkgever	ALM (matching)	Uitbesteding	Corruptie & (interne / externe) Fraude
Draagvlak/Alignment sociale partners	Rente	Complexiteit	Omzeiling sancties & Terrorismefin.
Politiek	Inflatie	Deelnemer-/ Werkgeverbediening	Cybercrime
Samenleving & pubiciteit	Liquiditeit	Datakwaliteit	Fiscaliteit & Witwassen
Innovatie & disruptie	Beleggingen	Uitvoeringskosten	Handel met voorkennis
Governance	Marktprijzen en valuta	Continuïteit bedrijfsvoering	Compliance - Gedrag en cultuur
Wendbaarheid	Krediet- en tegenpartij	Juridisch	Beloningsbeleid
Alignment met DPS	Concentratie en diversificatie	IT	Belangenverstrengeling
	ESG		Evenwichtige besluitvorming

In de rapportage van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer wordt op kwartaalbasis het gehele risicospectrum geanalyseerd. Aan de hand van zijn bevindingen wordt binnen het risico-overleg en binnen het bestuur besproken of er aanvullende acties nodig zijn om het risicoprofiel van PDN te blijven beheersen.

We bespreken nu de kernrisico's, zoals PDN deze heeft geïdentificeerd.

Het strategische risicoprofiel is netto als *hoog* beoordeeld. Het omgevingsrisico is in lijn met de risicobereidheid. Bij het governance risico is er een grote afwijking tussen de risicobeoordeling en de (*lage*) risicobereidheid. De strategiebepaling in de transitiefase naar het nieuwe pensioenstelsel helpt naar verwachting om het governance risico in lijn te brengen met de risicobereidheid.

Bij de financiële risico's is de ontwikkeling van de pensioendriehoek, het markt-, rente- en ESG-risico uitvoerig besproken. Onderstaand een overzicht van de beoordeling en de risicohouding per risicogebied.

Financiële risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risico score	Risicohouding
Marktrisico's	High	High	High	High
Renterisico	High	Medium	High	High
ESGrisico	Medium	Medium	Medium	Medium
Pensioendriehoek	High	Medium	High	Medium

Zowel markt- als renterisico worden als lonende risico's beschouwd, omdat ze naar verwachting een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen van PDN. Het verder verlagen van deze risicogebieden wordt daarom op dit moment niet opportuun geacht. In 2021 heeft PDN veel tijd besteed aan het verder ontwikkelen van het ESG-beleid. Voor een verdere toelichting verwijzen we naar hoofdstuk 9 Duurzaamheidsverslag. Ten aanzien van de pensioendriehoek geldt dat communicatie met de achterban over de regeling, de gevoerde strategie en de behaalde resultaten zeer belangrijk is. Hoewel de risicobeoordeling hoger is dan de risicohouding, worden de restrisico's op dit moment geaccepteerd. Er zijn daarom geen aanvullende beheersmaatregelen benoemd.

Bij de operationele risico's zijn de navolgende risicogebieden als kernrisico aangemerkt: IT-risico en datakwaliteit. Onderstaand wordt inzicht gegeven in de beoordeling van beide risicogebieden:

Operationele risico's	Waarschijnlijkheid	Impact	Totaal risico score	Risicobereidheid
IT cyberrisico	Medium	Low	Medium	Low
IT change en innovatie	Medium	High	High	Medium
Datakwaliteit	Medium	High	High	Medium

IT-risico's en datakwaliteit zijn beide risicogebieden die bestuurlijke aandacht vragen. Ten aanzien van IT-risico vindt PDN het van belang dat het aandachtsgebied formeel is ingebed in de governance van PDN. Dit krijgt gestalte doordat een bestuurslid met dit aandachtsgebied is benoemd. Samen met DPS (waar PDN haar IT volledig aan heeft uitbesteed) bespreekt het PDN-bestuurslid op maandbasis de ontwikkeling van het IT-risicoprofiel. Dit geschiedt onder meer op basis van de voor dit risicogebied ontwikkelde Balance Score Card. Deze gestructureerde wijze van terugkoppeling helpt het bestuurslid met het vervullen van zijn verantwoordelijkheden. IT is als aandachtsgebied ondergebracht in de commissie P&C; de commissie Beleggingen is aangehaakt bij het periodieke IT-overleg tussen PDN en DPS.

Het bestuurslid met aandachtsgebied IT is - naast zijn lidmaatschap van de Commissie Pensioenen & Communicatie - ook deelnemer aan het Risico Overleg en kan vanuit deze betrokkenheid IT-onderwerpen (laten) agenderen voor bespreking in het Risico-Overleg.

De IT-risicobeoordeling is hoger dan de risicobereidheid; er zijn aanvullende acties in gang gezet om het (toekomstige) risicoprofiel te blijven beheersen. Zo wordt het beleggingsadministratiesysteem van een upgrade voorzien. Daarnaast wordt aan de pensioenuitvoeringskant deelgenomen aan het experience lab van de softwareleverancier, waardoor al wordt geanticipeerd op ontwikkelingen richting het nieuwe pensioenstelsel. Een groot gedeelte van de IT binnen uitbestedingspartner DPS is uitbesteed aan (moederbedrijf) DSM. Ook DSM blijft volop investeren in de weerbaarheid voor cyberrisico en het vergroten van de wendbaarheid. Met andere uitbestedingspartijen heeft DPS frequent overleg over onder meer de ontwikkelingen ten aanzien van cyberrisico beheersing.

De bewustwording binnen PDN ten aanzien van datakwaliteit moet omhoog; daarom is het goed om hier de verhoging van het risicoprofiel te onderkennen. Dit verhoogde risicoprofiel is met name ingegeven door de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

5.5 Gevoeligheid dekkingsgraad voor marktontwikkelingen

De dekkingsgraad van PDN is gevoelig voor veranderingen van renteniveaus en schommelingen in de rendementsportefeuille. In onderstaande tabel is dit effect weergegeven.

- Bij een dekkingsgraad van 115,5%, kan PDN een gezamenlijke daling van de rendementsportefeuille en de rente opvangen van 30% resp. 1,0% voordat de kritische dekkingsgraad van 88% wordt bereikt.
- Vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110% mag (gedeeltelijke) toeslagverlening plaatsvinden binnen het FTK. Vanaf een dekkingsgraad van ongeveer 125% is het toegestaan om volledige toeslag te verlenen. Om volledige toeslag te mogen verlenen is een rentestijging van ten minste 0,5% nodig.

Verandering rente	Waardeverandering zakelijke waarden							
		-30%	-20%	-10%	0%	10%	20%	30%
	1,50%	124,0%	132,0%	140,0%	148,0%	156,0%	164,0%	173,0%
	1,00%	113,0%	120,0%	127,0%	135,0%	142,0%	149,0%	157,0%
	0,50%	104,0%	111,0%	118,0%	124,0%	131,0%	137,0%	144,0%
	0,00%	97,0%	103,0%	109,0%	115,5%	121,0%	127,0%	133,0%
	-0,50%	92,0%	97,0%	103,0%	108,0%	114,0%	119,0%	125,0%
	-1,00%	87,0%	92,0%	97,0%	102,0%	107,0%	112,0%	117,0%
	-1,50%	82,0%	87,0%	92,0%	97,0%	101,0%	106,0%	111,0%

6 VOORUITBLIK

Toekomst Pensioenen

De WTP en de beoogde transitie naar een nieuwe pensioenregeling is ongetwijfeld wederom een van de belangrijkste onderliggende, richtingbepalende dossiers voor het bestuur in 2022. In 2022 zal meer duidelijk worden als werkgever DSM zijn visie op de pensioen-toekomst deelt met PDN. Ook als de sociale partners concrete keuzes gaan maken in het kader van de WTP.

Voor wat betreft de WTP zal de regiegroep, bestaande uit een afvaardiging van het PDN-bestuur en sociale partners, het overkoepelend proces aansturen. Daarnaast vervolgt het PDN-bestuur de regievoering binnen het fonds zelf, waarbij besluiten tijdig moeten worden genomen en de fondsorganen en belanghebbenden goed aangesloten blijven.

Een onderwerp dat raakt aan het pensioenakkoord, is het transitie-FTK en de motie van Dijk. Het betreft het eventueel toepassen van een aangepast financieel toetsingskader, als ingroeipad naar de nieuwe pensioenregeling, waardoor eerdere toeslagverlening en korting mogelijk wordt. Dit vergt een gedegen voorbereiding voor besluitvorming door het bestuur waarbij de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig zullen worden afgewogen.

In 2022 zullen ook de uitvoerings-aspecten in beeld blijven, zodat een robuuste uitvoering naar de toekomst toe gewaarborgd kan blijven. Naast het continueren van de robuuste uitvoering van de huidige pensioenregeling, zal de focus komen te liggen op de voorbereidingen voor het uitvoeren van de toekomstige pensioenregelingen als gevolg van de WTP.

Verlenging Uitvoeringsovereenkomst

Eind 2022 loopt de huidige uitvoeringsovereenkomst (UO) tussen DSM en PDN af. Dat geldt ook voor de aansluitingsovereenkomsten tussen de overige aangesloten ondernemingen en PDN. DSM en de aangesloten ondernemingen hebben de mogelijkheid om de huidige overeenkomst met een extra jaar onder gelijke voorwaarden (tot eind 2023) te verlengen. In 2022 zal hier duidelijkheid over komen.

Communicatie

In 2022 wordt communicatie belangrijker dan ooit. Het meenemen van de deelnemers in de beoogde wijziging van de pensioenregeling en het WTP-transitietraject zal veel aandacht krijgen. Wat gaat er wijzigen en waarom? Wat betekenen de wijzigingen voor mij? Ook zal meer gebruik gaan worden gemaakt van nieuwe media. Daarnaast komt er meer aandacht voor het managen van de verwachtingen van deelnemers over de pensioenvoorziening en -uitkering in de bestaande pensioenregeling, met name over toeslagverlening. In 2022 wordt de Communicatiestrategie 2022-2025 uitgerold, met een duidelijke positionering van PDN. Ook richt deze communicatiestrategie zich op een bredere doelgroep dan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, om ook andere belanghebbenden van het fonds te bereiken.

Governance

In 2022 zal het fonds gaan werken met een aanpassing in de governance structuur. Door de operationele en tactische aspecten van het dagelijks beheer neer te leggen bij twee externe expert-bestuursleden - afkomstig uit de acht leden van het paritaire bestuur - kunnen de voorzitter en plaatsvervangend voorzitter zich meer

focussen op het strategisch beleid van het fonds. De achtergrond van de verandering is gelegen in de verandertrajecten die in het fonds actueel zijn. Als gevolg van toename in nieuwe wetgeving, het WTP-traject en het toekomstvisie-project, streeft het bestuur naar meer bestuurlijke efficiëntie (stukkenstroom, tijdsbelasting, besluitvormingsprocessen) en naar een efficiënte monitoring van de uitvoering. Ook zal de mandateringsregeling worden uitgebreid, zodat de tactisch-operationele besluitvorming meer in de bestuurscommissies en/of de uitvoeringsorganisatie kan plaatsvinden.

De sleutelfunctiehouder Interne Audit heeft naar aanleiding van de audit ten aanzien van de inbedding en naleving van de AVG bij PDN en DPS een aanbeveling gedaan over de invulling van de rol van de Functionaris Gegevensbescherming. PDN heeft naar aanleiding daarvan de positie geëvalueerd en besloten tot een meer proportionele en beheersbare invulling van de werkzaamheden van deze functionaris. Met ingang van de 23 maart 2022 is de Functionaris Gegevensbescherming ontheven uit zijn taak en zijn werkzaamheden gespreid belegd binnen de bestaande governance van het fonds.

Duurzaam beleggen

Eveneens een speerpunt voor het bestuur voor 2022 is wederom het duurzaamheidsbeleid in de beleggingen. Na de uitwerking van het beleid, die in 2021 heeft plaatsgevonden, kunnen in 2022 verdere stappen worden gezet om de aangescherpte ambities te implementeren. Ook zullen belanghebbenden meer geïnformeerd worden over het duurzaamheidsbeleid van PDN en welke impact daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Het bestuur gelooft in de meerwaarde die pensioenfondsen kunnen creëren op dit vlak, door de aan hun toevertrouwde omvangrijke gelden maatschappelijk verantwoord en duurzaam te beleggen. Dit sluit niet alleen aan bij wat de deelnemers van het fonds verwachten, maar sluit ook nauw aan bij de visie die DSM, als grootste werkgever, heeft op het gebied van duurzaamheid.

De inval in Oekraïne

Aan het begin van 2022 werd de wereld opgeschrikt door een aanval van Rusland in Oekraïne. Het pensioenfonds maakt zich zorgen over deze situatie. Naast humanitaire gevolgen, heeft het conflict in Oekraïne ook economische gevolgen. Wat de exacte gevolgen zullen zijn voor de economie en de financiële markten is nu niet te voorspellen. Het pensioenfonds belegt niet in obligaties die uitgegeven zijn door de Russische Staat. Het pensioenfonds heeft (per Q1 2022) een zeer gering deel van de portefeuille (minder dan 0,02%) belegd in Russische en Oekraïense bedrijven. Daarmee is de directe impact op de portefeuille klein. Het fonds heeft zijn uitsluitingenbeleid hierop verder aangescherpt door ook alle Russische bedrijven uit te sluiten. Russische staatsleningen werden al uitgesloten o.b.v. EU-sanctiewetgeving. Het fonds blijft alle ontwikkelingen op de voet volgen.

Toekomstvisie

Het fonds heeft in het afgelopen decennium al meerdere interne strategie-studies verricht. De verwachte Wet Toekomst Pensioenen heeft geleid tot hernieuwde aandacht voor een strategische heroriëntatie. De PDN-initiatieven kregen eind 2021 een nieuwe dimensie toen DSM, als grootste aangesloten onderneming van PDN en eigenaar van DPS, het fonds informeerde dat een strategische heroriëntatie in gang was gezet en aan het fonds de vraag werd gesteld of eventueel samenwerking daarin (op onderdelen) mogelijk is. Naar verwachting zal in 2022 veel aandacht en prioriteit uitgaan naar de toekomstvisie van PDN. We zullen als bestuur de diverse belanghebbenden goed aangesloten houden en via uiteenlopende overleg- en communicatiekanalen informeren.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland,
Mevrouw E.I. Schippers (voorzitter)
De heer K.A. Pikaart (vice-voorzitter)
Mevrouw M.E.A. van Boom
Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster
De heer J.M.H. Op Heij
De heer P.A.M. Rennen
De heer W.M.C. Reinartz
De heer E.P. de Vries

JAAARREKENING

The page features a large, solid blue background. In the upper right, there is a white rectangular box containing the title 'JAAARREKENING' in bold, orange, sans-serif capital letters. At the bottom of the page, there are two large, abstract geometric shapes. On the left, a light blue shape with multiple facets extends from the left edge. To its right, a white shape with sharp, angular edges points upwards. The overall design is minimalist and modern.

7 JAARREKENING

7.1 Balans per 31 December

ACTIVA (in € mln.)		2021	2020
Beleggingen		8.211	7.776
Vastgoedbeleggingen	(1)	761	539
Aandelen	(2)	2.316	1.749
Vastrentende waarden	(3)	4.366	4.984
Derivaten	(4)	25	45
Overige beleggingen	(5)	743	459
waarvan:			
Beleggingen voor risico fonds		8.158	7.718
Beleggingen voor risico deelnemer (PPS)		34	43
Beleggingen voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		1	0
Beleggingen voor risico deelnemer (NPR)		19	15
Beleggingen voor risico werkgever		0	0
Vorderingen en Overlopende Activa	(6)	11	6
Vorderingen uit gecedeerde rechten		2	2
Overige vorderingen		9	4
Overige Activa		62	76
Liquide middelen	(7)	62	76
Totaal Activa		8.284	7.858
PASSIVA (in € mln.)			
Stichtingskapitaal en Reserves		1.104	-23
Overige reserves	(8)	1.104	-23
Technische Voorzieningen	(9)	7.111	7.741
TV voor risico fonds		7.057	7.683
TV voor risico deelnemer (PPS)		34	43
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		1	0
TV voor risico deelnemer (NPR)		19	15
Andere Voorzieningen	(9)	0	0
Overige voorziening		0	0
Overige Schulden en Overlopende Passiva	(10)	69	140
Derivaten	(4)	34	3
Schuld aan kredietinstellingen		26	108
Overige schulden		9	29
Totaal Passiva		8.284	7.858

7.2 Staat van Baten en Lasten

BATEN (in € mln.)		2021	2020
Premies	(11)	105	105
Beleggingsresultaten	(12)	623	288
Direct		173	142
Indirect		465	159
Kosten vermogensbeheer		-15	-13
Transactie gerelateerde kosten		0	0
Overige Baten		0	0
Totaal Baten		728	393
LASTEN (in € mln.)			
Uitkeringen	(13)	-231	-228
Mutatie Voorzieningen	(14)	630	-471
TV voor risico fonds		627	-488
TV voor risico deelnemer		3	1
TV voor risico deelnemer (toedelingskring var. uitkering)		0	0
Overige voorzieningen		0	16
Saldo Waardeoverdrachten	(15)	5	1
Inkoop		8	2
Afkoop		-3	-1
Uitvoeringskosten	(16)	-5	-5
Overige Lasten		0	0
Totaal Lasten		399	-703
RESULTAAT (in € mln.)			
Totaal Resultaat		1.127	-310

7.3 Kasstroomoverzicht

	(in € mln.)	
	2021	2020
Kasstroom uit Pensioenactiviteiten	-121	-130
Ontvangen premies	105	105
Ontvangen waardeoverdrachten	5	2
Betaalde uitkeringen	-225	-233
Betaalde waardeoverdrachten	-3	-1
Betaalde uitvoeringskosten	-4	-4
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	1	1
Kasstroom uit Beleggingsactiviteiten	189	91
Verkopen en lossingen	1.843	1.424
Directe beleggingsopbrengsten	178	146
Aankopen en verstrekkingen	-1.806	-1.463
Betaalde kosten vermogensbeheer	-15	-13
Indirecte beleggingsopbrengsten	-11	51
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	0	-54
Netto Kasstroom / Mutatie Liquide Middelen	68	-39

7.4 Toelichting op de jaarrekening

7.4.1 Grondslagen voor de waardering

Algemeen

De jaarrekening heeft betrekking op Stichting Pensioenfonds DSM Nederland gevestigd in Heerlen. Het KvK-nummer van de Stichting is 41070481.

De jaarrekening is opgesteld conform Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 400 en RJ 610) en opgemaakt per 2 juni 2022. Vanaf boekjaar 2015 is de RJ 400 gewijzigd. In deze richtlijn wordt invulling gegeven aan het wettelijke vereiste van beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. PDN heeft de belangrijkste risico's, geïmplementeerde beheersmaatregelen en mogelijke impact uiteengezet in hoofdstuk 5 van het bestuursverslag. In dit hoofdstuk zijn ook de wijzigingen in het afgelopen jaar opgenomen in het systeem van risicomanagement. Tot slot wordt via de toelichting op de actuariële analyse inzicht gegeven wat de impact van de belangrijkste risico's is geweest in het afgelopen jaar.

Beleggingen in participaties in renewable energy, infrastructuur en beleggingen in beleggingsinstellingen waarbij geen onderscheid naar categorie te maken is, worden gepresenteerd als overige belegging.

De spaarsaldi van de PPS- en NPR-regeling zijn voor risico van de deelnemers. De beleggingsmix voor de NPR is een lifecycle die gebaseerd is op de matching- en rendementsportefeuille van PDN. De PPS-saldi worden belegd in een mix van cash en passief beheerd obligatiefonds. Per saldo is 0,7% van het belegd vermogen voor risico van de deelnemers.

Het behaalde rendement van de PPS-regeling over 2021 bedroeg -/-2,8% ten opzichte van een rendement in de basisregeling van 8,2%. Bij de invulling van het beleggingsbeleid voor PPS heeft het bestuur uitdrukkelijk rekening gehouden met de risicotolerantie van de deelnemers in de regeling. Op basis van de relatief korte verwachte looptijd van de PPS-gelden en het belang van behoud van kapitaal voor de PPS-deelnemers heeft het bestuur besloten om een defensief beleggingsbeleid in te richten. Het kapitaal voor de PPS-regeling wordt om deze reden deels belegd in Europese staatsleningen en investment-grade bedrijfsobligaties en deels in cash, waarbij gestuurd wordt op een looptijd die aansluit bij de gemiddelde (resterende) beleggingshorizon. Het voornoemde beleggingsbeleid zorgt dat de uitslagen in rendement en daarmee het risico van grotere neerwaartse bijstellingen van de aangehouden PPS-kapitalen beperkt is. Daarbij geldt dat het defensieve beleid niet meeprofiteert bij beursstijgingen en in een stijgend renteklimaat in termen van rendement tot een negatief resultaat kan leiden.

Schattingwijzigingen & veronderstellingen

Voor financiële activa en financiële verplichtingen die gewaardeerd worden tegen reële waarde, moet de rechtspersoon aangeven of de boekwaarden zijn afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto-contante-waardeberekeningen of dat een andere geschikte methode is gehanteerd. De waarde van de beleggingen is voor een groot deel gebaseerd op marktinformatie. Voor niet-beursgenoteerde beleggingen waarvan geen marktinformatie beschikbaar is, worden schattingen en veronderstellingen toegepast om de waarde te bepalen. Het gaat hierbij om met name beleggingsmandaten in onder meer infrastructuur en renewable energy.

Daarnaast worden schattingen en veronderstellingen gebruikt bij de bepaling van de vermogensbeheerkosten die niet direct aan PDN gefactureerd worden. Deze veronderstellingen zijn volledig gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Salderingen

Een financieel actief en passief worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien de wettelijke of contractuele bevoegdheid bestaat om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat deze posten op deze manier af te wikkelen.

Waarderingsgrondslag per categorie

Buitenlandse valuta

Waarden van activa en passiva genoteerd in buitenlandse valuta, worden omgerekend in euro's tegen de koersen ultimo verslagjaar. Transacties in vreemde valuta worden in de administratie tegen dagkoersen opgenomen. Koersverschillen worden geboekt bij de indirecte beleggingsopbrengsten.

Beleggingen algemeen

Transacties worden geadmistreerd op basis van trade date. De actuele marktwaarde van beursgenoteerde beleggingen in de administratie van PDN is gebaseerd op cijfers afkomstig van Thompson Financial.

Beleggingen in vastgoed

Beleggingen in beursgenoteerd vastgoed worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoed participatiemaatschappijen worden gewaardeerd tegen de laatst bekende intrinsieke waarde (opgave van de externe vermogensbeheerder), tenzij sprake is van een lagere marktwaarde.

Beleggingen in aandelen

Beleggingen in aandelen (inclusief aandelen via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op de ultimo verslagjaar bekende marktwaarde. Aandelen waarvoor geen actuele beurswaarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de geschatte marktwaarde (onder andere opgave externe vermogensbeheerder).

Beleggingen in vastrentende waarden

Beleggingen in vastrentende waarden (inclusief obligaties via externe vermogensbeheerders) worden gewaardeerd op ultimo verslagjaar bekende marktwaarde inclusief opgelopen rente. De waardering van de overige vastrentende waarden wordt via een theoretische prijs berekend op basis van de op dat moment geldende rentecurve.

Beleggingen in derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagjaar bekende marktprijzen. Onderhandse derivaten, waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters op basis van de op dat moment geldende rentecurve inclusief een risico-opslag voor kredietrisico en liquiditeitsrisico.

Overige beleggingen

De overige beleggingen waarvan geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van opgaven van externe vermogensbeheerders en (nog niet) gevalideerde jaarverslagen.

Vorderingen

Vorderingen worden tegen de nominale waarde opgenomen, met uitzondering van vorderingen op gecedeerde aanspraken. Deze worden op dezelfde grondslagen berekend als de pensioenverplichtingen. Vorderingen op beleggingen zijn onder beleggingen meegenomen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Pensioenfondsreserve

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de activa en de verplichtingen en schulden. PDN maakt in zijn reserve geen onderscheid naar bestemmingsreserves, wettelijke reserves en overige reserves. De reserve bestaat dus uit een algemene reserve.

Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)

Pensioenverplichtingen zijn de verplichtingen wegens pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers, en van nagelaten betrekkingen. Deze verplichtingen worden berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken. De waarderingsgrondslagen die gebruikt zijn bij het vaststellen van de technische voorziening zijn:

Interest:	Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente per 31 december 2021 zoals gepubliceerd door DNB (2021: 0,5%; 2020: 0,1%).
Interest-toevoeging:	De 1-jaarsrente conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente primo 2021 zoals gepubliceerd door DNB -/-0,533%).
Sterfte:	Volgens de AG-Prognosetafel 2020 met specifieke PDN ervaringssterfte. Voor de netto-pensioenregeling worden aanvullend deze correctiefactoren voor ervaringssterfte vermenigvuldigd met een factor van 0,94.
Burgerlijke staat:	Bij de vaststelling van de voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van de gehuwdheidsfrequenties 1985-1990 zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap. Na pensioeningang wordt de voorziening vastgesteld op basis van de werkelijke burgerlijke staat (bepaalde partnersysteem).
Leeftijdsverschil:	Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 2 jaar gesteld (man ouder dan vrouw) met aanvullend een opslag op de netto TV ter hoogte van 0,65%.
Leeftijden:	Bij de leeftijdsbepaling wordt aangenomen dat iedereen halverwege het jaar geboren is.

Uitkeringen:	De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld. In de technische voorziening risico fonds dient rekening gehouden te worden met het feit dat het pensioen in de maand van overlijden nog volledig wordt uitgekeerd. Hierdoor wordt er gemiddeld een halve maand meer pensioen uitgekeerd dan waarvoor in het administratiesysteem een voorziening wordt bepaald. De technische voorziening voor risico fonds wordt hiervoor gecorrigeerd door een opslag van 0,25%.
Kosten:	Als dekking voor toekomstige uitvoeringskosten zijn de verplichtingen met 2,25% verhoogd.
Arbeidsongeschiktheid:	Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met het premievrije deel van de toekomstige pensioenopbouw. Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid wordt de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum op nihil gesteld.

Schulden

Schulden worden opgenomen tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling

Premies

Premies worden toegerekend aan het jaar waarin de daarmee samenhangende pensioenaanspraken worden opgebouwd.

Beleggingsresultaten

Onderscheiden worden directe en indirecte beleggingsresultaten. Directe beleggingsresultaten bestaan uit dividenden, couponbetalingen, interestontvangsten en vergoedingen voor bruikleen. Deze opbrengsten worden aan het boekjaar toegerekend waar deze betrekking op hebben. Indirecte beleggingsresultaten omvatten gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutaresultaten worden hierin meegenomen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naar risico fonds of risico deelnemer; deze verhouding kan uit de balans worden afgeleid.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de bedragen die aan de pensioengerechtigden in het boekjaar worden betaald.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Kosten na vaststelling van het bestuursverslag worden in het volgend boekjaar opgenomen. Uitvoeringskosten die direct gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden conform RJ 610 in mindering gebracht op de beleggingsresultaten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

7.4.2 Toelichting op de Balans

Vastgoedbeleggingen

Vastgoed bevat beleggingen in vastgoedaandelen die aan de beurs zijn genoteerd (indirect vastgoed) en daarmee een sterke gevoeligheid kennen met de algemene beursbewegingen. Vastgoed bevat ook beleggingsfondsen die direct in vastgoed beleggen, waarvan de koersvorming minder bepaald wordt door beurs sentiment maar meer door de onderliggende waarde van de vastgoedobjecten (onder andere kantoren, winkels en woningen) die in het beleggingsfonds worden aangehouden. Het fonds belegt niet rechtstreeks in direct vastgoed. Navolgende tabellen geven een overzicht van de beleggingen per categorie, regio en valuta.

	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Indirect beursgenoteerd	571	75%	368	68%
Indirect niet beursgenoteerd	190	25%	171	32%
Totaal	761	100%	539	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	423	55%	339	63%
Noord Amerika	264	35%	147	27%
Azië / Australië	74	10%	53	10%
Totaal	761	100%	539	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	313	41%	270	50%
Amerikaanse dollar	256	34%	141	26%
Britse pond	72	10%	42	8%
Japanse yen	32	4%	24	4%
Canadese dollar	9	1%	6	1%
Hongkong dollar	13	2%	10	2%
Australische dollar	17	2%	11	2%
Zweedse kroon	25	3%	16	3%
Zwitserse frank	12	2%	9	2%
Singapore dollar	10	1%	7	1%
Overige (nok-nzd-zar)	2	0%	3	1%
Totaal	761	100%	539	100%

Aandelen

Aandelen omvatten directe beleggingen in aandelen en beleggingsfondsen die in aandelen beleggen. De beleggingen in aandelen worden in navolgende tabellen gespecificeerd naar categorie, regio, valuta en sector. Van de beleggingen in fondsen bij externe managers wordt geen sector weergegeven en gecategoriseerd als overige.

	2021		2020	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Beursgenoteerde aandelen	1.465	64%	1.026	59%
Beleggingsfondsen	851	36%	723	41%
Emerging Markets	321	14%	316	18%
Pacific Rim	99	4%	72	4%
Japan	211	9%	166	9%
Noord Amerika	220	9%	169	10%
Totaal	2.316	100%	1.749	100%
<u>Regio (in € mln.)</u>				
Europa	944	40%	652	37%
Noord Amerika	733	32%	538	31%
Pacific RIM	318	14%	243	14%
Emerging Markets	321	14%	316	18%
Totaal	2.316	100%	1.749	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Amerikaanse dollar	1.162	50%	945	54%
Euro	533	23%	346	20%
Britse pond	170	7%	129	7%
Japanse yen	211	9%	166	9%
Zwitserse frank	154	7%	100	6%
Deense kroon	37	2%	28	2%
Zweedse kroon	48	2%	33	2%
Noorse kroon	1	0%	2	0%
Totaal	2.316	100%	1.749	100%
<u>Sector (in € mln.)</u>				
Energie	72	3%	36	2%
Grondstoffen	68	3%	52	3%
Industrie	146	6%	99	6%
Consumentendiensten	125	5%	77	4%
Consumentengoederen	240	10%	199	11%
Gezondheidszorg	251	11%	193	11%
Financiële instellingen	174	8%	124	7%
Informatietechnologie	221	10%	130	7%
Telecommunicatie	97	4%	57	3%
Utilities	66	3%	57	3%
Overige (beleggingsfondsen)	856	37%	725	41%
Totaal	2.316	100%	1.749	100%

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden omvatten beleggingen in reguliere staats- en bedrijfsobligaties, obligaties die gekoppeld zijn aan de inflatie, deposito's, hypotheeklen of beleggingen in fondsen met een aanmerkelijk belang in vastrentende beleggingen. De categorie supranationals bevat obligaties die zijn uitgegeven door overheidsinstanties anders dan nationale overheden, zoals de Europese Investeringsbank. In navolgende tabellen worden de beleggingen in vastrentende waarden uitgesplitst naar categorie, looptijd, valuta, credit rating en regio.

	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
<u>Categorie (in € mln.)</u>				
Staatsobligaties	772	18%	1.585	31%
Supranationals	29	1%	82	2%
Credits	833	19%	926	19%
Inflation-linked obligaties	959	22%	888	18%
Hypotheeklen	1.163	26%	1.053	21%
Deposit	0	0%	0	0%
Funds (EMD / PPS / USHY)	610	14%	450	9%
Totaal	4.366	100%	4.984	100%
<u>Looptijd (in € mln.)</u>				
< 1 jaar	18	0%	36	1%
1-3 jaar	173	4%	157	3%
4-5 jaar	201	5%	232	5%
6-10 jaar	1.089	25%	1.517	30%
11-20 jaar	423	10%	698	14%
> 20 jaar	680	16%	841	17%
Funds (incl.pps)	1.782	40%	1.503	30%
Totaal	4.366	100%	4.984	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	3.364	77%	4.098	82%
Deense kroon	0	0%	0	0%
Zweedse kroon	28	1%	15	0%
Amerikaanse dollar	974	22%	871	18%
Totaal	4.366	100%	4.984	100%
<u>Credit Rating (in € mln.)</u>				
<i>Investment grade</i>				
Aaa	1.381	32%	1.865	37%
Aa	1.671	38%	1.905	39%
A	181	4%	233	5%
Baa	617	14%	603	12%
<i>Speculative grade</i>				
Ba	127	3%	309	6%
≤B	389	9%	69	1%
geen rating	0	-	-	-
Totaal	4.366	100%	4.984	100%

<u>Regio (in € mln.)</u>	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
België	74	2%	136	3%
Duitsland	703	16%	836	17%
Emerging Markets	281	6%	205	4%
Finland	62	1%	187	4%
Frankrijk	414	9%	474	10%
Italië	38	1%	40	1%
Ierland	43	1%	64	1%
Nederland	1.643	38%	1.828	37%
Oostenrijk	72	2%	189	4%
Supranationals	29	1%	82	2%
Verenigde Staten	786	18%	786	16%
Verenigd Koninkrijk	57	1%	64	1%
Overig	164	4%	93	0%
Totaal	4.366	100%	4.984	100%

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide producten die door PDN gebruikt worden om specifieke risico's af te dekken of op een effectieve manier de risicopositionering op bepaalde markten te verkleinen of te vergroten. Voor derivaten zijn strikte restricties afgeleid die voortdurend door PDN worden bewaakt. In de navolgende tabellen worden de verschillende derivaten uitgesplitst naar categorie en valuta.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2021</u>			<u>2020</u>		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Swaps	0	-4	-4	0	0	0
FX forwards	25	-30	-5	45	-3	42
Totaal	25	-34	-9	45	-3	42

<u>Valuta (in € mln.)</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Japanse yen	-2	1
Canadese dollar	0	0
Zweedse kroon	-2	1
Deense kroon	0	0
Nieuw-Zeelandse dollar	-1	1
Noorse kroon	0	0
Zwitserse frank	0	0
Australische dollar	3	1
Britse pond	1	0
Amerikaanse dollar	0	27
Euro	-8	11
Totaal	-9	42

Op beleggingen in valuta buiten de eurozone loopt PDN valutarisico. Strategisch wordt 100% van het valutarisico binnen de matchingportefeuille afgedekt en 55% voor de grootste valuta (US-dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank) binnen de rendementsportefeuille exclusief de alternatieve beleggingen.

Om dit risico te mitigeren, hanteerde PDN ultimo 2021 strategisch een (ex-ante) afdekking van 26% van de marktwaarde verplichtingen. De renteafdekking wordt vormgegeven door de matchingportefeuille, inclusief swapportefeuille.

Met futures wordt de exposure naar aandelenmarkten en/of de rente vergroot of verkleind. De door PDN gebruikte futures hebben doorgaans een looptijd van drie maanden, waarna deze al dan niet verlengd worden. Ultimo 2021 had PDN geen posities in aandelen futures, wel in rentefutures.

<u>Rente-futures (in € mln.)</u>	<u>2021</u>			<u>2020</u>		
	Exposure	Waarde	Onderpand	Exposure	Waarde	Onderpand
Euro-Bund Future	15	-	-	45	-	-
Totaal	15	-	-	45	-	-

Overige Beleggingen

Overige beleggingen omvatten onder meer beleggingen in infrastructuur, renewable energy, venture capital en goud.

<u>Categorie (in € mln.)</u>	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
Infrastructuur	256	34%	221	48%
Renewable Energy	32	5%	59	13%
Microfinance	31	4%	30	7%
Venture Capital	1	0%	1	0%
Goud	423	57%	148	32%
Totaal	743	100%	459	100%
<u>Valuta (in € mln.)</u>				
Euro	725	98%	434	95%
Britse pond	18	2%	25	5%
Totaal	743	100%	459	100%

Aanvullende toelichting

- PDN belegt niet direct in de premiebijdragende ondernemingen.
- Met de custodian is overeengekomen dat aandelen kunnen worden uitgeleend aan derden. Hierbij wordt het juridisch eigendom overgedragen, maar blijven de aandelen economisch eigendom van PDN. Voor het uitlenen wordt een vergoeding betaald aan PDN. Hieraan gekoppeld wordt onderpand gestort in de vorm van stukken (aandelen of vastrentende waarden van hoge kredietwaardigheid) ter afdekking van de uitgeleende stukken. Op dagbasis worden de leenposities en het onderpand gemonitord. Ultimo 2021 waren er voor €681,8 mln. aan beleggingen uitgeleend, waarvoor €699,4 mln. onderpand gestort was. Over de hoogte en de kredietwaardigheid van het onderpand zijn contractuele afspraken gemaakt met de bewaarbank. PDN heeft de mogelijkheid om restricties op te leggen over het stembeleid van de uitgeleende aandelen.
- Vorderingen en schulden inzake beleggingen zijn conform RJ610 toegewezen aan de betreffende beleggingscategorie.

De beleggingen in Level 4 bestaan voor €319 mln. uit participaties in alternatieve beleggingen, €319 mln. uit aandelenfondsen die door externe managers worden beheerd, €190 mln. uit niet-beursgenoteerd vastgoed en voor €588 mln. aan vastrentende waarden. De waardering ten behoeve van dit jaarverslag van de beleggingen die door externe managers worden beheerd, gebeurt gedeeltelijk op basis van nog niet extern gevalideerde opgaven van de externe managers. Ultimo 2020 is eenzelfde werkwijze toegepast waarbij de in de jaarrekening opgenomen cijfers per saldo 0,12% afwijken van de definitieve gevalideerde cijfers van de externe managers.

Grote posten

In navolgend overzicht worden de grootste posten weergegeven waar PDN in belegt. Hierbij zijn alle beleggingen weergegeven die een groot deel van het balanstotaal uitmaken. Beleggingen in dezelfde categorie van dezelfde debiteur zijn gesaldeerd.

GROTE POSTEN

Vastrentende waarden

	2021	2020
Duitse staat	7,7%	9,2%
Verenigde staten	5,5%	6,5%
Nederlandse staat	3,2%	7,4%
Franse staat	3,8%	4,4%
Belgische staat	0,6%	1,3%
Oostenrijkse staat	1,0%	2,6%
Finse staat	0,8%	2,5%

Toelichting vorderingen en overlopende activa

Gecedeerde rechten zijn door PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere pensioenfondsen voor pensioengerechtigde deelnemers. PDN heeft een vordering op deze pensioenfondsen ter hoogte van de voorziening. De overige debiteuren bestaan uit nog te ontvangen dividenden en nog te ontvangen bedragen uit hoofde van beleggingstransacties.

Toelichting overige activa

Overige activa bestaan uit de saldi van diverse bankrekeningen in verschillende valuta.

Liquide Middelen (in € mln.)

	2021	2020
ING Bank EURO	4	-4
KasBank EURO	8	15
KasBank non-EURO (diverse valuta)	14	7
Collateral Insight	0	33
Collateral JP Morgan	36	25
Totaal	62	76

Toelichting Pensioenfondsreserve

De pensioenfondsreserve bestaat uit het verschil tussen de verplichtingen en bezittingen van het pensioenfonds. PDN onderscheidt in zijn jaarrekening geen bestemmingsreserves. In 2021 is het resultaat van €1.127 mln. aan de pensioenfondsreserve toegevoegd. Hierdoor resulteert een pensioenfondsreserve van €1.104 mln.

De beleggingen in Level 4 bestaan voor €319 mln. uit participaties in alternatieve beleggingen, €319 mln. uit aandelenfondsen die door externe managers worden beheerd, €190 mln. uit niet-beursgenoteerd vastgoed en voor €588 mln. aan vastrentende waarden. De waardering ten behoeve van dit jaarverslag van de beleggingen die door externe managers worden beheerd, gebeurt gedeeltelijk op basis van nog niet extern gevalideerde opgaven van de externe managers. Ultimo 2020 is eenzelfde werkwijze toegepast waarbij de in de jaarrekening opgenomen cijfers per saldo 0,12% afwaken van de definitieve gevalideerde cijfers van de externe managers.

Grote posten

In navolgend overzicht worden de grootste posten weergegeven waar PDN in belegt. Hierbij zijn alle beleggingen weergegeven die een groot deel van het balanstotaal uitmaken. Beleggingen in dezelfde categorie van dezelfde debiteur zijn gesaldeerd.

GROTE POSTEN

Vastrentende waarden

	2021	2020
Duitse staat	7,7%	9,2%
Verenigde staten	5,5%	6,5%
Nederlandse staat	3,2%	7,4%
Franse staat	3,8%	4,4%
Belgische staat	0,6%	1,3%
Oostenrijkse staat	1,0%	2,6%
Finse staat	0,8%	2,5%

Toelichting vorderingen en overlopende activa

Gecedeerde rechten zijn door PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere pensioenfondsen voor pensioengerechtigde deelnemers. PDN heeft een vordering op deze pensioenfondsen ter hoogte van de voorziening. De overige debiteuren bestaan uit nog te ontvangen dividenden en nog te ontvangen bedragen uit hoofde van beleggingstransacties.

Toelichting overige activa

Overige activa bestaan uit de saldi van diverse bankrekeningen in verschillende valuta.

Liquide Middelen (in € mln.)

	2021	2020
ING Bank EURO	4	-4
KasBank EURO	8	15
KasBank non-EURO (diverse valuta)	14	7
Collateral Insight	0	33
Collateral JP Morgan	36	25
Totaal	62	76

Toelichting Pensioenfondreserve

De pensioenfondreserve bestaat uit het verschil tussen de verplichtingen en bezittingen van het pensioenfonds. PDN onderscheidt in zijn jaarrekening geen bestemmingsreserves. In 2021 is het resultaat van €1.127 mln. aan de pensioenfondreserve toegevoegd. Hierdoor resulteert een pensioenfondreserve van €1.104 mln.

Vermogen / Voorziening / Dekkingsgraad

	Vermogen € mln.	Voorziening € mln.	2021		2020	
			EV € mln.	Dg %	EV € mln.	Dg %
Stand primo	7.718	7.741	-23	99,7	288	104,0
Premie						
- Ontvangen premie	101					
- Pensioenopbouw		122				
Resultaat op premie			-21	-0,3	-27	-0,4
Uitkeringen						
- Betaalde pensioenuitkeringen	-231					
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-230				
Resultaat op uitkeringen			-1	0,0	-	0,1
Toeslagverlening		-				
Toeslagen			-	-	-	-
Beleggingen						
- Beleggingsopbrengsten	623					
- Rentetoevoeging pensioenverplichtingen		-39				
- Wijziging rente pensioenverplichtingen		-480				
Resultaat op Beleggingen			1.142	15,5	-530	-6,4
Overige resultaten						
- Resultaat op kanssystemen	-	-5				
- Resultaat wijziging overlevingsgrondslagen	-	0				
- Kosten	-1	-3				
- Overige resultaten	5	5				
Langleven en overige resultaten			7	0,6	246	2,4
Stand ultimo	8.215	7.111	1.104	115,5	-23	99,7

Het minimaal vereist eigen vermogen is vastgesteld op 4,2% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Het minimaal vereist eigen vermogen ultimo 2021 bedraagt €298 mln. Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het pensioenfonds en is vastgesteld op 19,1% van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder vermogen beschikt dan de hoogte van de technische voorziening. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt uitgegaan van de door DNB ontwikkelde gestandaardiseerde methode. Ultimo 2021 bedraagt het vereist eigen vermogen €1.362 mln.

Vaststelling Vereist Eigen Vermogen (VEV)

	2021		2020	
	€ mln.	%	€ mln.	%
S1 Renterisico	118	1,7	25	0,3
S2 Zakelijke waarden risico	977	13,7	1.066	13,7
S3 Valutarisico	288	4,0	313	4,0
S4 Grondstoffenrisico	147	2,1	159	2,0
S5 Kredietrisico	431	6,0	459	5,9
S6 Verzekeringtechnisch risico	187	2,6	205	2,6
Effect correlatie	-786	-11,0	-799	-10,1
Totaal	1.362	19,1	1.428	18,4

De vereiste dekkingsgraad is ten opzichte van 2020 gestegen met 0,7%-punt naar 119,1%. Het vereist eigen vermogen wordt afgezet tegen het beschikbare vermogen voor risico fonds en risico deelnemer inclusief vorderingen en schulden minus het vermogen voor de variabele uitkeringen.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 ultimo maanddekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad bedroeg ultimo 2021 108,9%. Dit betekent dat PDN zich (nog steeds) in een reservetekort bevindt en als gevolg hiervan in maart 2022 een hernieuwd herstelplan indiende bij DNB.

Het vereist eigen vermogen is ultimo 2021 vastgesteld op basis van de strategische beleggingsmix. De feitelijke mix kan op enig moment afwijken van de strategische mix uit hoofde van tactische overwegingen, maar deze afwijking blijft beperkt tot de afgegeven tactische bandbreedte. Het meest waarschijnlijke is een terugkeer naar de strategische mix. Ultimo 2021 gaan we uit van de strategische mix zoals die geldt vanaf 1 februari 2022. Alleen als de werkelijke mix structureel afwijkt van de strategische mix, geldt deze laatste als uitgangspunt bij het vaststellen van het vereist eigen vermogen.

Onderstaand overzicht geeft de reservepositie van PDN ultimo 2021 weer. Dit is een momentopname op basis van de dekkingsgraad van 115,5% zonder 12-maandsmiddeling ultimo 2021.

<u>Toereikendheidstoets</u>	€ mln.	% van TV
Aanwezig toetsvermogen	8.215	115,5%
Af: TV	7.111	100,0%
Af: minimaal vereist eigen vermogen	298	4,2%
Dekkingspositie	806	11,3%
Af: vereist eigen vermogen*	1.064	14,9%
Reservepositie (reservetekort)	-258	-3,6%

* excl. minimaal vereist eigen vermogen

Toelichting technische en overige voorzieningen

De technische voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden verkregen pensioenaanspraken. Bij de berekening van de pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op balansdatum geldende pensioenreglementen.

<u>Voorzieningen (in € mln.)</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
TV risico fonds	7.057	7.683
Pensioenregelingen	7.051	7.679
Prepensioenspaarregeling	6	5
TV risico deelnemer	54	58
Prepensioenspaarregeling (PPS)	34	43
Nettopensioenregeling (NPR)	19	15
Toedelingskring variabele uitkering (TVU)	1	0
Totaal Technische voorzieningen	7.111	7.741

De technische voorziening voor risico van PDN bedraagt €7.057 mln. In de voorziening voor risico van de deelnemers (totaal €54 mln.) is inbegrepen een voorziening voor de prepensioenspaarregeling van €34 mln., voor de nettopensioenregeling van €19 mln. en voor de toedelingskring variabele uitkering van € 1 mln. De totale technische voorziening voor de berekening van de dekkingsgraad komt hiermee uit op €7.111 mln.

De bijschrijving over het nettopensioenkapitaal binnen de NPR-regeling is gebaseerd op het behaalde rendement na aftrek van de vermogensbeheer- en transactiekosten. Het PPS-saldo van iedere deelnemer wordt maandelijks aangepast met het PPS-rendement, zijnde het nettorendement behaald over de beleggingen gerelateerd aan de PPS.

In de volgende tabel is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de samenstelling van het verzekerdenbestand en de opbouw van de technische voorziening voor risico fonds en risico deelnemer. Om inzicht te krijgen in het aantal deelnemers met een prepensioenkapitaal in de PPS en een spaarkapitaal in de NPR zijn deze categorieën in de tabel apart weergegeven.

Categorie

	Aantal verzekerden		TV in € mln.	
	2021	2020	2021	2020
Totaal risico fonds	27.275	27.462	7.057	7.683
<i>Niet ingegaan</i>	14.362	14.480	3.886	4.400
Actieve deelnemers - mannen	4.050	4.326	1.703	2.019
Actieve deelnemers - vrouwen	1.350	1.517	341	393
Postactieven - mannen	-	6	-	4
Postactieven - vrouwen	-	-	-	-
Arbeidsongeschikten - mannen	187	194	112	119
Arbeidsongeschikten - vrouwen	83	89	28	32
Premievrijen (slapers) - mannen	5.759	5.589	1.348	1.473
Premievrijen (slapers) - vrouwen	2.933	2.759	354	360
<i>Ingegaan</i>	12.913	12.982	3.171	3.283
Ouderdomspensioenen - mannen	7.171	7.193	2.437	2.522
Ouderdomspensioenen - vrouwen	949	882	126	121
Vroegpensioenen - mannen	9	-	7	-
Vroegpensioenen - vrouwen	4	-	1	-
Partnerpensioenen - mannen	79	74	18	18
Partnerpensioenen - vrouwen	4.618	4.740	580	620
Wezenpensioenen	83	93	2	2
Totaal risico deelnemer	1.616	1.657	54	58
<i>Netto Pensioenregeling (NPR)</i>	932	898	19	15
Mannen	696	679	16	12
Vrouwen	236	219	3	3
<i>Prepensioenspaarregeling (PPS)</i>	650	737	34	43
Mannen	560	637	31	39
Vrouwen	90	100	3	4
<i>Toedelingskring variabele uitkering (TVU)</i>	34	22	1	0
Mannen	34	22	1	0
Vrouwen	-	-	-	-
TOTAAL VERZEKERDEN / VPV	28.891	29.119	7.111	7.741

Ontwikkeling Verzekerden in 2021

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Ouderdoms-pensioen	Partner-pensioen	Wezen-pensioen
Beginstand	6.132	8.348	8.075	4.814	93
Toetredingen	510	-42	-	-	-
Einde deelnemerschap	-800	800	-	-	-
Waardeoverdracht	-	-20	-	-	-
Ingang pensioen	-160	-355	515	-	-
Overlijden	-12	-42	-427	-99	11
Afkoop / andere oorzaken	-	3	-30	-18	-21
Saldo mutaties	-462	344	58	-117	-10
Stand einde boekjaar	5.670	8.692	8.133	4.697	83

In de navolgende tabel is een overzicht opgenomen met een uitsplitsing van de actieve deelnemers van het pensioenfonds naar de verschillende werkgevers.

<u>VERDELING ACTIEVE DEELNEMERS</u>	<u>2021</u>		<u>2020</u>	
	aantal	%	aantal	%
DSM werkgever	2.751	50,9%	3.589	61,4%
DSM NL Services B.V.	2.654	49,1%	3.476	59,5%
DSM Executive Services B.V.	95	1,8%	111	1,9%
Koninklijke DSM N.V.	2	0,0%	2	0,0%
Overige aangesloten werkgevers	2.649	49,1%	2.254	38,6%
AnQore B.V.	152	2,8%	150	2,6%
AOC Nederland B.V.	140	2,6%	140	2,4%
Bioprocess Pilot Facility B.V.	32	0,6%	36	0,6%
Brightlands Venture Partners B.V.	8	0,2%	7	0,1%
Centrient Pharmaceuticals Nederland B.V.	171	3,2%	231	4,0%
Chemelot Campus B.V.	71	1,3%	72	1,2%
Chemelot InScite	5	0,1%	6	0,1%
Covestro Resins B.V.	698	12,9%	-	-
Endurance Solar Solutions B.V.	17	0,3%	-	-
Fibrant B.V.	323	6,0%	335	5,7%
InnoSyn B.V.	51	0,9%	49	0,9%
Patheon B.V.	-	-	7	0,1%
Patheon Biologics B.V.	-	-	239	4,1%
Sitech Services B.V.	789	14,6%	784	13,4%
Synres B.V.	96	1,8%	98	1,7%
Vynova Beek B.V.	96	1,8%	100	1,7%
Totaal	5.400	100,0%	5.843	100,0%

Toelichting overige schulden en overlopende passiva

<u>Kortlopende Schulden (in € mln.)</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Schulden pensioenuitkeringen	5	0
Exploitatiekosten	1	1
Derivaten passief	34	3
Schulden aan kredietinstellingen	26	108
Schulden aan beleggingsinstellingen (hyp)	0	0
Overige schulden	3	28
Totaal	69	140

Onder de kortlopende schulden is een schuld aan de Belastingdienst opgenomen van € 5,4 mln. Dit betreft de loonbelasting op de pensioenuitkeringen van de maand december 2021. Dit bedrag is in januari 2022 betaald. Er zijn geen overige schulden uit hoofde van herverzekering. Voor een uitsplitsing van de post derivaten passief zie de toelichting op derivaten.

Niet uit de Balans blijken verplichtingen

Er waren ultimo 2021 de volgende verplichtingen die niet uit de balans blijken.

Commitments (in € mln.)	Uncalled
Vastgoed	4
Hypotheken	7
Infrastructuur/ Renewable Energy	52
Totaal	63

Er zijn daarnaast meerjarige contracten met de uitvoeringsorganisatie DPS, de custodian CACEIS en diverse externe vermogensbeheerders afgesloten. Deze contracten zijn jaarlijks opzegbaar.

7.4.3 Toelichting op de staat van baten en lasten

Toelichting Premies

<u>Premies (in € mln.)</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Premies werkgevers	81	81
Premies werknemers	21	20
Premies VPL	-	1
Inleg NPR	3	3
Totale premies	105	105

Voor de basisregeling bedraagt de door de werkgevers te betalen premie 24,17% van het vaste jaarsalaris. Het pensioengevend salaris is in 2021 gemaximeerd op €112.189. Deze feitelijke premie ad €105 mln. dient ter financiering van de opbouw van de pensioenrechten en kan verdeeld worden in €81 mln. van de werkgevers, €21 mln. van de werknemers en €3 mln. inleg werknemers voor NPR. De ontvangen premie wordt getoetst aan de hand van de gedempte kostendeckende premie, waarbij een verwacht rendement wordt gehanteerd. De feitelijke premie van €105 mln. is hoger dan de gedempte kostendeckende premie ad €91 mln. en daarmee is de premie over 2021 kostendekkend. In de navolgende tabellen zijn de gedempte en de ongedempte kostendeckende premie uitgesplitst.

	2021	2020
Ongedempte Kostendeekkende Premie (in € mln.)		
Premie pensioenopbouw actieven	113	120
Opslag voor toekomstige excassokosten	2	2
Risicopremies	10	9
Opslag vereist eigen vermogen	22	23
Opslag voor uitvoeringskosten	-	-
Totaal	147	154
Gedempte Kostendeekkende Premie (in € mln.)		
Premie pensioenopbouw actieven	48	52
Opslag voor toekomstige excassokosten	1	1
Risicopremies	5	5
Opslag vereist eigen vermogen	9	10
Opslag voor uitvoeringskosten	-	-
Koopsom voorwaardelijke toeslagverlening	28	30
Totaal	91	98

De premie is vastgesteld voor een periode van twee jaar (2021-2022) met de mogelijkheid om de uitvoeringsovereenkomst te verlengen met één jaar (2023). PDN ontvangt jaarlijks een vaste premie ter grootte van 24,17% van het vaste jaarsalaris die naar verwachting voldoende dekking bevat voor onder meer de pensioenopbouw en de risicopremies en de uitvoeringskosten. Daarbij is een mechanisme ingebouwd om jaarlijks te evalueren (uitgaande van de financiële situatie per eind september) of door de premie een voldoende bijdrage aan de dekkingsgraad voor het jaar volgend wordt geleverd. Als de bijdrage van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw in de periode 2021 t/m 2025 cumulatief leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad van meer dan 1%, dan wordt de pensioenopbouw de jaren volgend dusdanig aangepast dat pensioenopbouw geen impact meer heeft om de dekkingsgraad. De beoordeling in september 2021 heeft aangetoond dat de bijdrage van de premie en de daarbij behorende pensioenopbouw over de periode 2021 t/m 2022 niet leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad met meer dan 1%. PDN heeft de uitkomst hiervan teruggekoppeld aan vakorganisaties en DSM Nederland B.V. Op basis van deze uitkomst zijn er geen additionele afspraken gemaakt over eventuele verlaging van de pensioenopbouw voor 2022.

In 2021 bedroeg het cumulatieve effect van premie op de dekkingsgraad -/-0,25%.

Cumulatief premie effect 2021 t/m 2025

2021	-0,25%
2022	
2023	
2024	
2025	
Totaaleffect 2021 t/m 2025	-0,25%

Toelichting Beleggingsopbrengsten

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
<u>Directe Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Dividenden	145	96
Coupons	28	46
Gerealiseerd resultaat swaps	0	0
Overige	0	0
Totaal	173	142
<u>Indirecte Beleggingsopbrengsten (in € mln.)</u>		
Gerealiseerde waardemutaties	-10	51
Ongerealiseerde waardemutaties	475	108
Totaal	465	159
<u>Gerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	12	7
Aandelen	58	-39
Vastrentende waarden	-27	31
Derivaten	2	-8
Overige (valutakoersen)	-55	60
Totaal	-10	51
<u>Ongerealiseerde Waardemutaties (in € mln.)</u>		
Vastgoed	100	59
Aandelen	347	-107
Vastrentende waarden	64	99
Derivaten	14	24
Overige (valutakoersen)	-50	33
Totaal	475	108

Toelichting Uitkeringen

<u>Uitkeringen (in € mln.)</u>	<u>2021</u>	<u>2020</u>
Ouderdomspensioen	167	165
Nabestaandenpensioen	57	56
Wezenpensioen	0	0
Arbeidsongeschiktheidspensioen	2	2
Prepensioenregeling	5	5
Overige	0	0
Totaal	231	228

Toelichting mutatie Technische Voorziening

Ontwikkeling Pensioenverplichtingen (in € mln.)	Risico fonds		Risico deelnemer	
	2021	2020	2021	2020
Technische voorziening ultimo vorig boekjaar	7.683	7.195	58	58
Benodigd voor pensioenopbouw	110	133	3	3
Benodigd voor risicodekkingen	10	9	-	-
Toevoeging i.v.m. kosten	2	2	-	-
Benodigde interesttoevoeging TV	-40	-23	1	2
Overgenomen pensioenverplichtingen	8	3	-	-
Uitkeringen	-230	-228	-	-
Vrijgevallen voor kosten uit de TV	-5	-5	-	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3	-1	-	-
Toeslagverlening actieve deelnemers	-	-	-	-
Toeslagverlening gewezen deelnemers	-	-	-	-
Toeslagverlening gepensioneerden	-	-	-	-
Wijziging a.g.v. verandering RTS	-480	839	-	-
Wijziging van actuariële grondslagen/methoden	-	-229	-	-
Overige incidentele mutaties	-	-4	-	-
Kanssystemen - sterfte	-6	-19	-	-
Kanssystemen - arbeidsongeschiktheid	3	7	-	-
Kanssystemen - mutaties	7	5	-8	-5
Kanssystemen - overige technische grondslagen	-2	-1	-	-
Totaal mutaties voorziening	-626	488	-4	0
Technische voorziening ultimo boekjaar	7.057	7.683	54	58

Toelichting saldo waardeoverdrachten

Het saldo van waardeoverdrachten bestaat uit betaalde afkopen en ontvangen bedragen voor inkopen.

Toelichting uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten betreffen kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling door DPS en rechtstreeks bij PDN in rekening gebrachte uitvoeringskosten. Uitvoeringskosten die gerelateerd zijn aan vermogensbeheer worden bij de beleggingsresultaten in mindering gebracht. De uitvoeringskosten zijn uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 3.2 van het bestuursverslag.

7.4.4 Bestemming saldo Baten en Lasten

Het saldo van de baten en lasten van €1.127 mln. is toegevoegd aan de pensioenfondsreserve.

7.4.5 Beloning bestuurders

De totale bezoldiging van de bestuurders van PDN (incl. BTW) (€337.700 voor zowel intern en extern), de leden van het VO (€14.725) en de leden van de RvT (€55.600) bedroeg in het verslagjaar €408.025 (2020: €441.545); een en ander conform het navolgend schema.

Beloning Bestuurders (bruto)

Bestuur:

Bestuurslid (Voorzitter en plv Vz en Cie. Vz)	37.500	37.500	
Bestuurslid (werkgever / werknemer)	25.000	25.000	*
Bestuurslid (pensioengerechtigden)	25.000	25.000	
Bestuurslid (extern)	30.000 - 60.000	30.000-50.000	

Verantwoordingsorgaan:

Voorzitter	4.500	4.500	
Pensioengerechtigden	3.500	3.500	
Werkgever / Werknemer	3.500	3.500	*

Raad van Toezicht:

Voorzitter	18.000 - 22.000	18.000 - 22.000	
Leden	16.000 - 20.000	16.000 - 20.000	

Externe beleggingsadviseurs

16.000	16.000	
--------	--------	--

SFH Interne audit (in kring van bestuur)

25.000	25.000	
--------	--------	--

* Vergoeding vervalt aan werkgever

Bedragen in de tabel zijn excl. BTW

7.4.6 Honoraria accountant

Conform artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is PDN verplicht informatie over de omvang en samenstelling van de vergoeding van de accountantsorganisatie in het jaarverslag op te nemen. De externe accountant is Ernst & Young Accountants LLP. Het honorarium van de externe accountant bedroeg in 2021 €109.137 (inclusief BTW). Hiervan had €78.526 betrekking op het onderzoek naar de jaarrekening. De kosten voor andere controle-opdrachten, waaronder het assurance rapport Duurzaamheidsverslag, bedroegen €30.611. In 2020 bedroeg het honorarium van de externe accountant €105.492 (inclusief BTW), waarvan €23.728 betrekking had op het assurance rapport Duurzaamheidsverslag.

7.4.7 Toelichting actuariële analyse

Op basis van de actuariële analyse kan geanalyseerd worden, wat in het afgelopen jaar de impact is geweest van verschillende risico's die door het bestuur zijn benoemd in paragraaf 5.4.

	(in € mln.)	
	2021	2020
Benodigde interest	39	21
Wijziging rentetermijnstructuur	480	-839
Beleggingsopbrengsten	623	288
Premie	-21	-27
Waardeoverdrachten	0	0
Kosten	1	1
Uitkeringen	-1	0
Kanssystemen	5	13
Toeslagverlening	-	0
Overige incidentele mutaties	-	233
Andere oorzaken	1	-1
Totaal Resultaat	1.127	-311

In 2021 is een positief resultaat behaald van €1.127 mln. Om de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid inzichtelijk te maken is een actuariële analyse uitgevoerd. Het positieve resultaat van 2021 was met name het gevolg van de gestegen marktrente (€480 mln.) en daarnaast een stijging van de waarde van de beleggingen (€623 mln.).

7.4.8 Toelichting op het kasstroomoverzicht

De kasstroom uit pensioenactiviteiten is per saldo €121 mln. negatief. Dit wordt met name veroorzaakt door de samenstelling van het deelnemersbestand van PDN. PDN kent relatief veel pensioengerechtigde ten opzichte van het aantal actieve deelnemers, waardoor de ontvangen premie lager is dan de uitbetaalde uitkeringen.

De kasstroom uit beleggingsactiviteiten bestaat uit kasstromen gerelateerd aan aan- en verkopen en kasstromen gerelateerd aan rendement. De kasstromen uit aan- en verkopen en beleggingsrendementen was per saldo €189 mln.

Over 2021 is de netto kasstroom €68 mln. positief.

7.5 Gebeurtenissen na balansdatum

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De DNB-rentetermijnstructuur zal de komende jaren in 3 verdere stappen worden gewijzigd. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de marktrente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Na de inval van Rusland in de Oekraïne heeft PDN zijn uitsluitingenbeleid hierop verder aangescherpt door alle Russische bedrijven uit te sluiten. Russische staatsleningen werden al uitgesloten o.b.v EU-sanctie-wetgeving. Het fonds blijft alle ontwikkelingen op de voet volgen.

7.6 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland heeft het besluit ter ondertekening en voorlopige vaststelling van de jaarrekening 2021 genomen in de vergadering van 25 mei 2022. De formele ondertekening door het dagelijks bestuur en daarmee vaststelling heeft plaatsgevonden op 2 juni 2022.

Mevrouw E.I. Schippers (voorzitter)
 De heer K.A. Pikaart (vice-voorzitter)
 Mevrouw M.E.A. van Boom
 Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster
 De heer J.M.H. Op Heij
 De heer W.M.C. Reinartz
 De heer P.A.M. Rennen
 De heer E.P. de Vries

7.7 Goedkeuring van het bestuursbesluit tot vaststelling van de jaarrekening door de raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland hebben goedkeuring gegeven aan het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening 2021.

Mevrouw C.P.M. Teunissen (voorzitter)
 Mevrouw M.J. Hoekstra
 De heer R.F. Grobbe

OVERIGE GEGEVENS

8 OVERIGE GEGEVENS

8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2021 van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2021
- de staat van baten en lasten over 2021
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor de Nederlandse ondernemingen van Koninklijke DSM N.V. (DSM) en de daaraan (voormalige) verbonden ondernemingen. Het vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan een gespecialiseerde dienstverlener. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij beginnen met het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Materialiteit

Materialiteit	€61,6 miljoen (2020: €57,9 miljoen)
Toegepaste benchmark	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2021, zijnde het totaal van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien het pensioenfonds in een herstelsituatie zit maar de beleidsdekkingsgraad per jaareinde niet dichtbij een kritieke grens ligt, hebben wij een percentage van 0,75% gehanteerd. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €3,1 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van derivaten en de waardering van het erfpacht.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij identificeren en schatten risico's in op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne

beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 5 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn risicoanalyse heeft opgenomen en waarbij het bestuur mogelijke frauderisico's heeft overwogen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de (fraude)risicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van (fraude)risico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van (fraude)risico's, hebben wij (fraude)risicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen, zoals toegelicht in paragraaf 3.1.2 van het verslag van het bestuur.

Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer en de uitvoeringsorganisatie(s)) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de interne audit en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Het bestuur heeft een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende 12 maanden. Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen serieuze bedreiging van de continuïteit geïdentificeerd voor de komende 12 maanden. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met [de raad van toezicht en] het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.

De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in paragraaf 3.1.3 van het verslag van het bestuur en Toelichting Pensioenfondsreserve van de jaarrekening.

Hieruit blijkt dat het pensioenfonds een reservetekort heeft per 31 december 2021. Paragraaf 3.1.4 van het verslag van het bestuur gaat in op de financiële positie en de actualisatie van het herstelplan in 2022.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2021 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuair rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Voor 2021 zijn geen key items geïdentificeerd. • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de technische voorziening zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in vastrentende waarden (erfpacht). De posities in niet-(beurs)genoteerde beleggingsfondsen, met beleggingen in met name aandelenvastgoed, aandelenfondsen, vastrentende waarden, infrastructuur, renewable energy en microfinance kennen eveneens inherente waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meeste recente, niet-gecontroleerde rapportages van de fondsmanagers. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 7.5.1 Grondslagen voor de waardering en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 7.5.2 Toelichting op de Balans. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2021 € 1.547 miljoen is belegd in beleggingen zonder genoteerde marktprijzen. Daarvan is € 1.419 miljoen belegd via fondsmanagers, waarbij de betreffende beleggingsfondsen niet (beurs)genoteerd zijn. Daarnaast is per saldo € -9 miljoen belegd in derivaten. Tevens is per saldo € 137 miljoen belegd in erfpacht.
--------	--

	Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2021. • Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de aansluiting vastgesteld met de door een accountant gecontroleerde rapportage van de fondsmanagers per 31 december 2021. • Voor de posities waarvoor geen gecontroleerde opgave beschikbaar was en de waardering is gebaseerd op recente rapportages van de fondsmanager, hebben wij de betrouwbaarheid op alternatieve wijze vastgesteld, onder andere door gebruik te maken van de back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie onderzocht. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor de waardering van erfpacht en derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf 7.4.1 Grondslagen voor waardering en een nadere toelichting opgenomen in Toelichting technische en overige voorziening en Toelichting mutatie Technische
--------	--

	voorziening. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2021. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2021 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het verslag van het bestuur en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met [de raad van toezicht en] het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met [de raad van toezicht en] het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 2 juni 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

DUURZAAMHEIDS- VERSLAG

The background of the page is a solid dark blue. In the upper right, there is a white rectangular area containing the title 'DUURZAAMHEIDS-VERSLAG' in orange, bold, sans-serif capital letters. The title is split across two lines. In the lower left, there are abstract geometric shapes: a light blue trapezoid and a white chevron pointing upwards.

9 DUURZAAMHEIDSVERSLAG

1. Voorwoord

PDN vindt het niet alleen belangrijk dat deelnemers van een goed pensioen kunnen genieten, maar vooral ook dat ze dat doen in een wereld die goed leefbaar is voor iedereen. We zien namelijk dat ondernemingen en landen die goed met mens, maatschappij en milieu omgaan meestal ook beter worden geleid en betere resultaten en overlevingskansen hebben.

Dat een goed leefbare wereld niet vanzelfsprekend is, wordt op dit moment met de aanvalsoorlog van Rusland tegen buurland Oekraïne nog meer benadrukt. Het pensioenfonds maakt zich ernstig zorgen over de situatie en is in gedachten bij de bevolking van Oekraïne. PDN belegde al niet in Russische staatsleningen vanwege EU-sanctiewetgeving. PDN heeft besloten om vanwege de specifieke (oorlogs-)situatie in Rusland de bestaande beleggingen in Russische bedrijven af te bouwen en geen nieuwe beleggingen meer te doen in Russische bedrijven.

In dit duurzaamheidsverslag staat centraal wat PDN in 2021 op het gebied van duurzaamheid heeft bereikt en gedaan. Zo realiseerde PDN in 2021 een ambitieuze duurzaamheidsagenda die voor 2021 was opgesteld en zijn het merendeel van de duurzaamheids-KPI's behaald. Ook hebben we in 2021 onze duurzaamheidsvisie en -ambitie voor de komende jaren opnieuw vastgesteld en hebben we op basis hiervan ons duurzaamheidsbeleid op alle onderdelen aangescherpt. Welke aanpassingen we hebben gemaakt en waarom, leest u in dit duurzaamheidsverslag. In 2021 is ook veel tijd geïnvesteerd in de implementatie van nieuwe Europese duurzaamheidswetgeving en het IMVB¹-convenant. Ook hierover leest u meer in dit verslag. Het duurzaamheidsverslag is een aanvulling op het jaarverslag. In dit verslag kijken we terug maar ook vooruit op wat komen gaat in 2022. Hiermee willen we onze deelnemers en alle andere stakeholders informeren over wat PDN doet aan duurzaamheid en transparant zijn over onze maatschappelijke bijdrage en bedrijfsvoering.

In de komende tijd voeren we het aangescherpte duurzaamheidsbeleid verder in. In 2022 starten we met het meten van verschillende duurzaamheidsscores en Sustainable Development Goals² in de beleggingsportefeuille. Daardoor krijgen we een beter inzicht hoe onze portefeuille het doet en hoe we met de beleggingsportefeuille bijdragen aan duurzaamheid. Ook onderzoeken we dit jaar welke nieuwe impactinvesteringen we kunnen doen. De uitvoering van onze aangescherpte ambitie en ons duurzaamheidsbeleid is een voortdurend proces.

Daarover blijven we u als deelnemer informeren. We doen dat omdat we ons zeer bewust zijn van onze maatschappelijke rol, maar ook omdat we een goed pensioen willen waarmaken voor onze deelnemers in een wereld die goed leefbaar is voor iedereen. Dat is een enorme verantwoordelijkheid, zeker in deze onzekere tijden.

Namens het bestuur

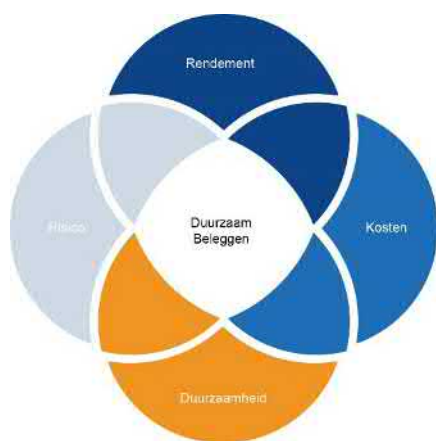
Edith Schippers
Voorzitter

¹ "IMVB" = Internationaal maatschappelijk verantwoord beleggen.

² De VN heeft in 2015, in het kader van de "2030 Agenda" voor duurzame ontwikkeling, 17 Sustainable Development Goals (SDG's) geformuleerd. Deze SDG's worden door de VN gezien als de meest urgente ontwikkelingsdoelen. De ontwikkelingsdoelen zijn gericht op onder meer armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, duurzame energie en klimaatverandering. Het is de ambitie van de VN dat overheden, NGO's, bedrijven, beleggers en individuen allen hun steentje bijdragen om deze doelen te halen.

2. Wat wil PDN bereiken met duurzaam beleggen?

In 2021 stelden we opnieuw onze ambitie en duurzaamheidsuitgangspunten vast en hebben we op basis hiervan ons duurzaamheidsbeleid doorontwikkeld. PDN wil deelnemers nu en in de toekomst een goed pensioen bieden. Een pensioen waar ze van kunnen genieten in een leefbare wereld. Daarom letten we bij elke beleggingsbeslissing op rendement, risico, kosten én de prestaties van deze beleggingen op het gebied van duurzaamheid.

Bij het vaststellen van onze nieuwe ambitie en de bijbehorende uitgangspunten waren een aantal factoren belangrijk. Ten eerste is PDN er voor de deelnemers. Zij geven in deelnemersonderzoeken verwachtingen en voorkeuren aan op het vlak van duurzaamheid. Daaraan willen we tegemoetkomen. Verder zijn we het pensioenfonds voor werknemers en ex- werknemers van DSM en aangesloten ondernemingen. DSM heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Ook is het onze overtuiging dat bedrijven die expliciet rekening houden met duurzaamheidsmaatstaven op de lange termijn een beter risicorendementsprofiel hebben dan bedrijven die dat niet doen. Zowel financieel als maatschappelijk.

Tallose wetenschappelijke studies sterken ons hierbij in de overtuiging, dat duurzaamheid niet ten koste hoeft te gaan van het beleggingsrendement. Integendeel: juist door informatie over mens, milieu en goed ondernemingsbestuur mee te nemen in ons beleid maken we meer weloverwogen beleggingsbeslissingen. We bekijken duurzaam beleggen altijd in samenhang met (verwacht) rendement, risico en kosten. Tot slot, maar zeker niet minder belangrijk, willen we met ons beleid doelgerichte investeringen doen en een bijdrage leveren aan verduurzaming van de wereld.

Op het gebied van duurzaamheid willen we ons in het bijzonder richten op drie thema's: gezondheid en welzijn, klimaat en energie én grondstoffen en circulariteit. Deze thema's koppelen we aan de daarbij behorende duurzame ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals, "SDG's") van de Verenigde Naties. In totaal zijn er 17 Sustainable Development Goals. Wij koppelen de focus thema's aan 4 van deze 17 Sustainable Development Goals. Dit zijn SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), SDG 7 (betaalbare en duurzame energie), SDG 13 (klimaatactie) en SDG 12 (verantwoorde consumptie en productie). Deze 4 SDG's zijn onze focus SDG's. Met onze focus SDG's sluiten we ook aan bij de focus SDG's van DSM NV. Met ons duurzaamheidsbeleid willen we in het bijzonder een positieve bijdrage leveren aan deze 4 focus SDG's.

Ook hebben we in 2021 het duurzaamheidsbeleid aangescherpt³. Zo hebben we ons stem-, engagement en uitsluitingenbeleid uitgebreid. PDN stemt nu niet meer enkel op Nederlandse aandeelhoudersvergaderingen maar wereldwijd. Het engagementbeleid is uitgebreid naar een groter deel van de portefeuille en nieuwe doelstellingen zijn gedefinieerd. Ook beleggen

³ Omdat we het nieuwe duurzaamheidsbeleid gedurende 2021 hebben vastgesteld rapporteren we in dit duurzaamheidsverslag nog conform de oude KPI's en beleid. Vanaf 2022 zullen we gaan rapporteren over het nieuwe duurzaamheidsbeleid en de nieuwe KPI's.

we niet meer in tabaksproducenten en bedrijven die 25% of meer van hun omzet halen uit kolen- of teerzandwinning. Daarnaast stelden we een nieuwe doelstelling vast om de CO₂-uitstoot van onze beleggingsportefeuille verder terug te brengen. PDN wil in 2030 een CO₂-reductie realiseren van 55% ten opzichte van 2016 voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US en net-zero uitstoot bereiken voor deze categorieën (100% reductie) per 2050. Daarmee sluiten we aan bij de afspraken in het Akkoord van Parijs en bij de doelstelling van DSM NV op dit vlak.

Met onze investeringen kunnen we positieve impact maken. Met name met investeringen zoals aandelen, beursgenoteerd vastgoed, bedrijfsobligaties, niet- beursgenoteerd vastgoed en infrastructuur kan een positieve impact worden gemaakt (ca. 56% belegd vermogen). Omdat de beleggingscategorieën infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed zich in het bijzonder goed lenen voor impact investments heeft PDN in 2021 als nieuw target bepaald dat alle nieuwe investeringen binnen deze categorieën een positieve bijdrage moeten leveren aan minimaal één van hiervoor genoemde focus SDG's. Óf er sprake is van een positieve bijdrage bepalen we met behulp van ons eigen toetsingskader. We toetsen onder andere of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage voldoende substantieel is. Komende jaren staan nieuwe investeringen gepland in infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed.

Het duurzaamheidsbeleid van PDN is opgebouwd rondom 6 beleidsinstrumenten. Deze instrumenten vormen ook de basis en structuur van dit duurzaamheidsverslag. Deze 6 instrumenten zijn:

- ESG-Integratie
- Impact Investing
- Engagement
- Stembeleid en Corporate Governance
- Uitsluiting
- Transparantie

PDN meet jaarlijks de voortgang op deze 6 instrumenten. Om deze meting objectief te kunnen vormgeven, hebben we per duurzaamheidsterrein één of meer KPI's bepaald. We streven ernaar om onze duurzaamheidsprestaties voortdurend te verbeteren. In de hoofdstukken 3 t/m 9 gaan we in op de verschillende duurzaamheidsterreinen van PDN en het behaalde resultaat. Daarmee wordt inzichtelijk wat we over 2021 op het gebied van duurzaamheid hebben gerealiseerd⁴. De aanpassingen die we op basis van onze nieuwe ambitie in 2021 in ons beleid hebben aangebracht, lichten we in deze hoofdstukken verder toe.

In 2021 heeft PDN ook veel tijd geïnvesteerd in de implementatie van twee nieuwe Europese wetten op het terrein van duurzaamheid en de implementatie van het IMVB-convenant. Ontwikkelingen op dit terrein beschrijven we in hoofdstuk 8.

Een uitvoerige omschrijving van de instrumenten en een beschrijving van het volledige duurzaamheidsbeleid van PDN is te vinden op de website van PDN op <https://pdnpensioen.nl/nl/over-ons/over-pdn/duurzaamheid> > "Duurzaamheidsbeleid 2021".

⁴ Bij iedere KPI wordt onder het onderdeel realisatie met een vinkje (✓) aangegeven of de desbetreffende KPI is behaald en met een kruisje (x) wanneer de KPI niet is behaald.

Op de website van PDN wordt een toelichting gegeven op het gevoerde beleid, inclusief rapportages over hoe er is gestemd tijdens de aandeelhoudersvergaderingen en de voortgang van engagement acties. Ook publiceert PDN op de website de lijst met de bedrijven en landen waarin wordt belegd.

3. ESG-integratie

ESG staat voor Environment (omgeving/ milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). PDN is ervan overtuigd, dat het rekening houden met ESG-criteria bij het nemen van beleggingsbeslissingen leidt tot betere resultaten en/of betere beheersing van risico's op de lange termijn. Een minimaal niveau op het gebied van ESG is nodig om het bestaansrecht van een bedrijf of belegging te waarborgen. We verwachten daarom van onze managers, dat zij ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen meenemen en dat zij de ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights volgen⁵.

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarop ESG-criteria daadwerkelijk worden meegenomen bij het nemen van beleggingsbeslissingen, hebben we in 2021 besloten om vanaf 2022 ESG en klimaatrisico's te gaan meten van dat gedeelte van de beleggingsportefeuille waar dit mogelijk is⁶. Ook gaan we daar waar mogelijk meten, wat de (potentiële) negatieve impact is van de beleggingsportefeuille op samenleving en milieu. Daarbij wordt tevens de mate van waarschijnlijkheid meegewogen en de meest ernstige negatieve impact geprioriteerd op basis van: (1) ernst, (2) schaal en (3) onomkeerbaarheid. Dat is voor ons belangrijk aangezien we streven naar het creëren van (maatschappelijke) waarde op de lange termijn.

Onder de E van environment factor valt ook ons CO₂-beleid. In 2018 hebben we de Montréal Pledge ondertekend. Met ondertekening hiervan hebben we ons gecommitteerd om onze CO₂-voetafdruk te publiceren en hierover beleid te formuleren. Met behulp van de instrumenten ESG-integratie, Uitsluiting, Engagement, Stemmen en Impact Investing uit het duurzaamheidsbeleid, zetten we ons in om positief bij te dragen aan het thema klimaat. Naast het hebben van een goed beeld van de CO₂- ofwel carbon-uitstoot van de portefeuille door het meten van de carbon-uitstoot, willen we met behulp van een CO₂-reductiedoelstelling ook een reductie van de carbon-uitstoot van de beleggingsportefeuille realiseren (in termen van carbon-intensiteit). Hiermee zetten we ons in om een bijdrage te leveren aan het tegengaan van de opwarming van de aarde en anderzijds maken we hiermee de beleggingsportefeuille weerbaarder tegen bepaalde risico's zoals klimaatgerelateerde risico's.

Wat we in 2021 hebben gedaan op het gebied van CO₂-reductie

Sinds 2018 hanteert PDN een CO₂ reductiedoelstelling voor de Amerikaanse en Europese aandelenportefeuille. PDN heeft in 2018 voor deze twee portefeuilles een CO₂ reductiedoelstelling bepaald van 20% per eind 2020 ten opzichte van het niveau van eind 2017. Deze doelstelling is behaald. Om de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille verder terug te brengen hebben we in 2021 is een nieuwe CO₂-reductiedoelstelling vastgesteld, waarop we vanaf 2022 gaan sturen. Met de nieuwe CO₂-reductiedoelstelling streeft PDN een CO₂-reductie in 2030 na van 55% ten opzichte van de benchmark en carbon-data per 2016 voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US en een reductie naar net zero (100%

⁵ De OESO-richtlijnen en UN Guiding Principles zijn richtlijnen om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en bieden bedrijven hiertoe handvatten. Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

⁶ De mogelijkheid om duurzaamheidsdata te meten is hoofdzakelijk afhankelijk van de beschikbaarheid en kwaliteit van data, welke sterk varieert per beleggingscategorie.

CO₂-intensiteit van een portefeuille. Voor deze meeteenheid wordt eerst de CO₂-intensiteit van een bedrijf berekend door de totale CO₂-emissies van een bedrijf te corrigeren voor de omzet van het bedrijf. Vervolgens wordt een gewogen gemiddelde van deze CO₂-intensiteiten bepaald op basis van de portefeuillewegingen om de WACI van de portefeuille te bepalen. Scope 1-emissie is de emissie die voortkomt uit directe bedrijfsactiviteiten (upstream). Scope 2-emissie betreft indirecte emissie op basis van aangekochte energie (downstream). Met de keuze voor deze, een op de lange termijn gerichte, doelstelling willen we een bedrijf zoveel mogelijk beoordelen op de plannen die het heeft om een carbon reductie te realiseren en vooral kijken naar hoe het bedrijf het op dit vlak doet ten opzichte van zijn peers. Een kortetermijndoelstelling past hier minder goed bij. Ook sluiten we met deze doelstelling aan bij het Akkoord van Parijs en de CO₂-reductiedoelstelling doelstelling van DSM NV. Vanaf 2022 zullen we gaan sturen op deze nieuwe doelstelling en onze vermogensbeheerders hierop monitoren.

Realisatie KPI CO₂ reductie

KPI 2021	Carbon Footprint reductie
OMSCHRIJVING	Het fonds meet en publiceert de CO ₂ -intensiteit (WACI) van de door DPS beheerde Europese en Amerikaanse aandelenportefeuilles per einde van het jaar.
MANIER VAN METEN	De CO ₂ -intensiteit (WACI) van de portefeuille is de gewogen CO ₂ -intensiteit naar portefeuillewegingen, waarbij de CO ₂ -intensiteit per bedrijf gelijk is aan de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.
BRON	Sustainalytics & DPS
TARGET	21% reductie bij Europese aandelen en 37% reductie bij Amerikaanse aandelen (t.o.v. eind 2017)
REALISATIE	Europa 23% reductie, VS 48% reductie ✓

Omdat pas eind 2021 een nieuwe CO₂ reductiedoelstelling is vastgesteld is ervoor gekozen om voor het jaar 2021 als CO₂-reductiedoelstelling aan te houden dat de door DPS beheerde Europese en Amerikaanse aandelenportefeuille bereikte reductie van 21% reductie bij Europese aandelen en 37% reductie bij Amerikaanse aandelen per jaareinde 2020 minimaal moet worden gehandhaafd (t.o.v. de CO₂-intensiteit van de benchmark eind 2017). Deze doelstelling hebben we behaald. Hieronder geven we het verloop van de carbonintensiteit van deze aandelenportefeuilles weer. De carbonintensiteit is gemeten per ton CO₂ per miljoen dollar omzet.⁸ De emissiecijfers zijn Scope 1- en 2-emissies zoals gedefinieerd in het Greenhouse Gas (GHG) Protocol⁹.

De Amerikaanse aandelenportefeuille kent per eind 2021 een reductie van 48% ten opzichte van het niveau van de benchmark per eind 2017. De tweede grafiek geeft de procentuele verdeling weer van de carbonintensiteit van de portefeuille. Hieruit is af te lezen dat 23% van de carbon footprint uit de utilities-sector komt, terwijl het totaal aan investeringen in deze sector maar 2% van de totale portefeuille bedroeg.

⁷ De mogelijkheid om op een CO₂-reductiedoelstelling te kunnen sturen is hoofdzakelijk afhankelijk van de beschikbaarheid en kwaliteit van carbon data. De beschikbaarheid en kwaliteit van deze data varieert sterk per beleggingscategorie en is ook afhankelijk van het type carbon data (scope 1, 2 of 3 data). Bij de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US vindt PDN de scope 1 en scope 2 data die dataproviders kunnen aanleveren voldoende robuust om een reductiedoelstelling te kunnen vaststellen.

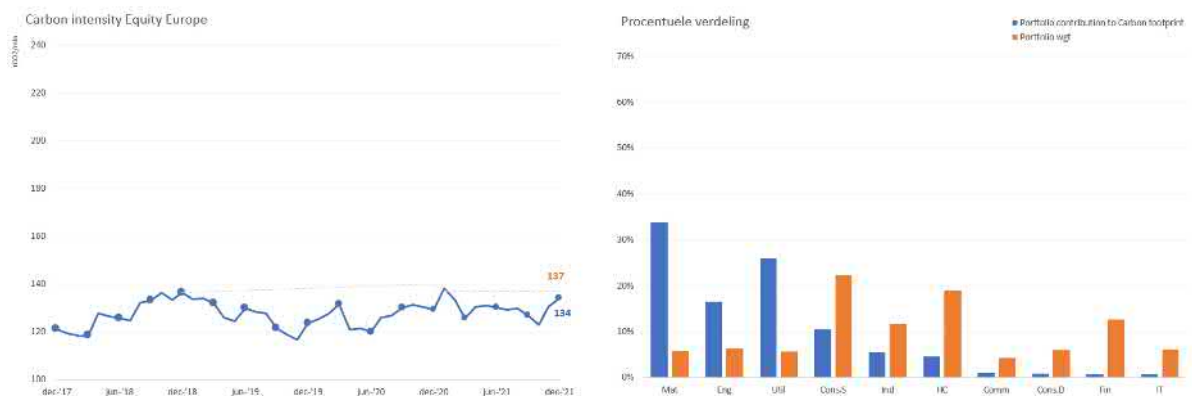
⁸ De onderliggende CO₂-intensiteitsdata per bedrijf is constant gehouden met als peildatum eind 2016, portefeuillegewichten zijn per eind 2021.

⁹ Scope 3-emissies betreft de indirecte netto-uitstoot die niet toe te rekenen is aan scope 2. Hieronder valt bijvoorbeeld het eindgebruik van producten of emissies van toeleveranciers. Scope 3-emissiecijfers zijn momenteel zeer onbetrouwbaar en worden daarom ook niet gerapporteerd. Waar mogelijk wordt door bedrijven zelf gepubliceerde data gebruikt. Waar dit niet het geval is, wordt een modelmatige inschatting gemaakt door Sustainalytics

De bijdrage van de sectoren Health Care en Financials aan de carbonintensiteit is aanzienlijk minder.

De Europese aandelenportefeuille kent per Q4 2021 een reductie van 23% ten opzichte van het niveau van de benchmark per Q4 2017. De tweede grafiek geeft de procentuele verdeling weer van de carbonintensiteit van de portefeuille. Hieruit is af te lezen dat 34% van de carbon footprint uit de 'materials'-sector komt, terwijl het totaal aan investeringen in deze sector maar 6% van de totale portefeuille was. De sectoren Consumer Staples, Health Care en Financials dragen als sectoren in vergelijking tot bijvoorbeeld de hiervoor genoemde sector 'materials' aanzienlijk minder bij aan de carbonintensiteit.

4. Impact investment

Met onze impact investeringen willen we naast het realiseren van financieel rendement ook een oplossing bieden voor verschillende maatschappelijke en duurzaamheidsuitdagingen. We sluiten hierbij aan bij de visie van de Verenigde Naties. Deze stelt dat voor een leefbare, duurzame wereld in 2030 alle 17 duurzame ontwikkelingsdoelen, ofwel Sustainable Development Goals, behaald moeten zijn. Wij definiëren een investering daarom als een impact investment wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals. Óf er sprake is van een positieve bijdrage, bepalen we met behulp van een eigen toetsingskader. We toetsen onder andere of er wordt bijgedragen aan één of meer subdoelen die per SDG zijn bepaald en of deze bijdrage voldoende substantieel is.

Wat we in 2021 hebben gedaan op het gebied van impact investing

Om onze impact te vergroten hebben we in 2021 besloten, dat we met onze impact investeringen de nadruk willen leggen op een positieve bijdrage aan de in hoofdstuk 2 beschreven focus SDG's: SDG 7, 12 en 13: een stabiel en bestendig klimaat voor mensen wereldwijd en SDG 3: en een goede gezondheid en welzijn voor alle leeftijden.

Omdat de beleggingscategorieën infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed zich in het bijzonder goed lenen voor impact investeringen hebben we in 2021 als target voor impact investments bepaald dat vanaf 2022 onze nieuwe niet-beursgenoteerde vastgoed- en infrastructuur managers een positieve bijdrage moeten leveren aan minimaal één van de hiervoor genoemde focus SDG's. In de komende twee jaar staan nieuwe investeringen gepland in infrastructuur en niet-beursgenoteerd vastgoed.

Daarnaast hebben we in 2021 besloten om vanaf 2022 te starten met het meten van de SDG-bijdrage van de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. De resultaten van deze metingen zullen we in 2022 evalueren om te bepalen of het wenselijk is om ook concrete SDG-ambities en targets richting de toekomst vast te stellen voor deze beleggingscategorieën.

Voorbeelden van impact investments en duurzame investeringen in de portefeuille

- ✓ In 2021 hebben we onze infrastructuurportefeuille uitgebreid met een investering in het renewable energiefonds van Mirova, het MET5 fonds. Mirova is een vermogensbeheerder die werkt volgens de hoogste standaarden op het gebied van duurzaamheid en zet zich in het bijzonder in voor het leveren van een positieve bijdrage aan twee van onze focus SDG's: klimaat (SDG13) en betaalbare en schone energie (7). In 2021 heeft Mirova haar eerste investering gedaan via een deelneming in 'Corsica Sole'. Een ontwikkelaar en producent van zonne-energie. De portefeuille bestaat uit een aantal reeds operationele zonne-energie parken in Frankrijk en Corsica waar in de loop van 2022 nog een aantal nieuw te bouwen zonneparken aan worden toegevoegd. Daarnaast zijn er in 2021 voorbereidingen getroffen voor investeringen in een van de eerste windmolenparken op zee in Frankrijk ("Fécamp Offshore Wind Farm") die in de loop van 2022-2023 gerealiseerd zal worden.
- ✓ Investering in het Glennmont infrastructuurfonds. Dit fonds belegt in duurzame energie en heeft als streven om hiermee het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix te verhogen (SDG 7).

- ✓ Investering in het Northern Horizon zorgvastgoedfonds. Dit fonds zet zich in om veilige en betaalbare huisvesting met goede basisdiensten te creëren (SDG 11).
- ✓ Investering in het Actiam Financial Inclusion fonds. Dit fond heeft als doel om micro-financieringen te verstrekken aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden (SDG 1).
- ✓ Bepaalde individuele effecten worden ook aangemerkt als Impact Investments als er een helder verband is tussen de cashflows van de onderneming en de 17 Sustainable Development Goals van de VN. Voorbeelden hiervan zijn de 'green bonds' in onze portefeuille. Dit zijn obligaties waarmee beleggers investeren in duurzame projecten. In 2021 heeft PDN belegd in een nieuwe lening van Bank Nederlandse Gemeente (BNG) waarvan de opbrengsten door BNG worden ingezet voor de verduurzaming van Nederlandse sociale woningbouw. Daarnaast heeft PDN belegd in een nieuwe lening van de Europese Investeringsbank (EIB) waarmee in Europa diverse projecten gefinancierd worden die bijdrage aan de EIB Group Climate Bank Roadmap. Deze nieuwe green bond investeringen volgen op de bestaande green bonds van bijvoorbeeld de Wereld Bank en de Nederlandse Staat waar PDN al in belegt.
- ✓ Duurzaam investeren betekent voor PDN ook investeren in beursgenoteerde bedrijven die zich inzetten om producten te verduurzamen en zo bij te dragen aan een duurzamere wereld. Een voorbeeld van een duurzame investering binnen de Europese aandelenportefeuille is de investering in het Spaanse Iberdrola. Dit bedrijf richt zich op het duurzaam opwekken en opslaan van energie. Het levert hydro-energie, windenergie, zonnepanelen, natuurlijke gassen en nucleaire energie. Een ander voorbeeld is de investering in het vastgoedbedrijf Vonovia. Dit bedrijf verhuurt en ontwikkelt betaalbare en klimaatvriendelijke woningen. Vonovia heeft hierbij als doel om in 2050 een klimaat-neutrale portefeuille te hebben door onder andere in te zetten op renewable energie, duurzame infrastructuur en duurzaam grondstof gebruik (SDG 7, 13 en 12).
- ✓ Ook bij onze hypotheekbeleggingen is er aandacht voor duurzaamheid en in het bijzonder voor het leveren van een positieve bijdrage aan onze focus SDG's, 3,7,12 en 13. Consumenten krijgen ondersteuning bij betalingsproblemen en betaalbare woningen worden gefinancierd via hypotheek met een Nationale Hypotheek Garantie. Ook worden consumenten actief benaderd als hun woning zeer energie-onzuinig is. Dit levert naast een kostenbesparing voor de consument ook een positieve bijdrage aan het klimaat. Met behulp van een duurzaamheidsdepot kan een consument een percentage van de woningwaarde lenen om de woning te verduurzamen. Daarnaast heeft onze hypotheekaanbieder Munt in navolging van de overstromingen in Nederland gedurende de zomer van 2021 haar kennis en ervaring op het gebied van overstromingsrisico's gedeeld.

Realisatie KPI impact investments

KPI 2021	Impact Investments
OMSCHRIJVING	Het fonds merkt fondsbeleggingen met een duidelijke maatschappelijke rol aan als impact investments.
MANIER VAN METEN	Hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) aan impact investments, in miljoenen euro's ¹⁰
BRON	DPS
TARGET	Investerings zoals door DPS aangemerkt als impact investments worden aangehouden in de beleggingsportefeuille
REALISATIE	✓

Het gecommiteerde bedrag aan fondsen met een impact bedroeg eind 2021 3,0% van het totaal belegd vermogen (2,8% in 2020), komend van een niveau van 1,8% in 2015. Deze toename ten opzichte van vorig jaar komt met name door de investering in het Mirova Energy Transition Fund in 2021. In termen van gecommiteerd vermogen was het totaal volume aan impact investments € 246 mln per eind 2021, een toename van € 28 mln ten opzichte van eind 2020.

5. Engagement

We willen dat onze beleggingen zoveel mogelijk positieve impact en bij voorkeur zo weinig mogelijk negatieve impact op de wereld hebben. We zijn van mening dat het beïnvloeden van bedrijven om hun gedrag te veranderen met behulp van engagement in combinatie met stemmen, de meest effectieve manier is om dit te bereiken. We hebben engagement daarom al sinds 2018 hoog in het vaandel staan. Met engagement sporen we bedrijven aan om te zorgen voor een positieve ontwikkeling op het gebied van maatschappelijke (duurzaamheids-)vraagstukken en in het bijzonder op het gebied van onze 4 focus SDG's, SDG 3,7,12 en 13. Om onze impact te vergroten voeren we engagement samen met andere institutionele beleggers. We hebben het voeren van engagement uitbesteed aan een hierin gespecialiseerd bedrijf, BMO. BMO treedt namens meerdere institutionele beleggers als engagementpartij op. Deze vorm van samenwerking sluit ook mooi aan bij SDG 17 welke staat voor het vergroten van impact door samen te werken.

Met bedrijven, die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de UN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd, start BMO een traject van intensieve dialoog middels een engagementtraject.

Engagement op basis van negatieve impact bevat vier doelstellingen:

- De negatieve impact moet worden beëindigd;
- De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
- De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;
- De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.

¹⁰ Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommiteerde waarde.

BMO maakt met bedrijven tijdsgebonden afspraken en monitort de voortgang. Indien nodig betreft BMO daarbij stakeholders, inclusief benadeelden. Daarbij wordt in het bijzonder gericht op ESG-onderwerpen die:

- Financieel materieel zijn;
- De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken;
- Voor zijn deelnemers van belang zijn.

Een engagementtraject wordt als succesvol beoordeeld wanneer alle tijdgebonden doelen bereikt zijn. Tussentijds wordt tevens beoordeeld of er voldoende voortgang plaatsvindt binnen het engagementproces met een onderneming. De beoordeling van “voldoende voortgang” bij een engagement wordt bepaald door engagementprovider BMO. Als BMO aangeeft dat de onderneming, waarmee engagement wordt gevoerd voldoende voortgang laat zien en het engagementproces een beoordeling van ‘good’ en of ‘adequate’ krijgt neemt PDN dit oordeel over.

Wanneer ondernemingen niet binnen de vooraf gestelde termijn naar tevredenheid reageren op onze engagementinspanningen, kunnen we op de volgende manieren escaleren:

- Samenwerking met andere beleggers aangaan/intensiveren om de dialoog meer kracht bij te zetten;
- Stemmen, bijvoorbeeld:
 - Tegen de benoeming van relevante bestuurders;
 - Tegen het beloningsvoorstel van relevante bestuurders;
 - Op aandeelhoudersvoorstellen;
- Samenwerking met andere stakeholders (bijvoorbeeld marktpartijen, vakbonden of maatschappelijke organisaties) aangaan/intensiveren om de dialoog meer kracht bij te zetten;
- Publieke uitingen om de dialoog meer kracht bij te zetten;
- Aandeelhoudersvoorstellen in lijn met de doelen van het engagementtraject (mede)indienen;
- Juridische procedures opstarten in lijn met de doelen van het engagementtraject.

Bij proactief engagen wordt thematisch getracht om meerdere bedrijven (veelal sector breed) tegelijk aan te sporen tot verdere verbetering. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld sectorinitiatieven inzake kinderarbeid, conflictmineralen of CO₂-uitstoot. Vaak wordt voor een dergelijk engagementprogramma meerdere jaren uitgetrokken.

Reactief engagement wordt geïnitieerd nadat significante misdragingen van een bedrijf aan het licht komen. Deze misdragingen zijn toe te schrijven aan gedragingen die in strijd handelen met de 10 principes van de VN Global Compact. Bij dergelijke incidenten probeert engagement te voorkomen dat een dergelijk incident nogmaals plaatsvindt of nieuwe misstanden veroorzaakt worden, door middel van het verlangen van betere risicomanagementprocedures of proceswijzigingen binnen een bedrijf.

Wat we in 2021 hebben gedaan op het gebied van engagement

Uitbreiding engagementbeleid

Omdat we onze ambitie met engagement willen vergroten, hebben we in 2021 het aantal ondernemingen uitgebreid, waarmee we engagement voeren. We voeren nu engagement met betrekking tot al onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles.

Ook hebben we in 2021 besloten om met engagement de nadruk te willen gaan leggen op een positieve verandering ten aanzien van onze 4 focus SDG's. We streven ernaar dat minimaal 25% van het totaal aantal engagements een focus op SDG 3, 7, 12 en 13 heeft. Ook willen we met minimaal 50% van het totaal aantal geleverde engagements ieder jaar een mijlpaal hebben bereikt. BMO maakt namens PDN tijdsgebonden afspraken met bedrijven en monitort de voortgang. Indien nodig betrekken ze daarbij stakeholders, inclusief benadeelden. PDN beoordeelt een engagementtraject als succesvol wanneer alle tijdsgebonden doelen bereikt zijn. Tussentijds wordt tevens beoordeeld of er voldoende voortgang plaatsvindt binnen het engagementproces met een onderneming¹¹.

Climate Action 100+ (SDG 7, 13)

PDN is via BMO samen met andere financiële instellingen aangesloten bij de Climate Action 100+. Climate Action 100+ is een initiatief dat is opgezet door een groep van beleggers om ervoor te zorgen dat 's werelds grootste uitstoters van broeikasgassen de nodige actie ondernemen tegen klimaatverandering. Meer dan 615 beleggers wereldwijd, verantwoordelijk voor een beheerd vermogen van meer dan 65 biljoen dollar, gaan in gesprek met bedrijven bij het verbeteren van het beleid inzake klimaatverandering, het terugdringen van emissies en het verbeteren van klimaatgerelateerde rapportages. Climate Action 100+ heeft in 2021 veel vooruitgang geboekt bij de deelnemende bedrijven. Ruim 43% van de 160 deelnemende bedrijven hebben zich ten doel gesteld om in 2050 of eerder tot een net zero emissie te komen. Ook zijn er belangrijke mijlpalen gezet door bedrijven. Mijnbouwbedrijf BHP Billiton heeft toegezegd hun emissie tot nul terug te gaan brengen, General Motors heeft een belangrijke nieuwe toezegging tot elektrificatie gedaan, BP heeft een net zero plan gepubliceerd, Occidental Petroleum heeft de ambitie uitgesproken om de eerste grote Amerikaanse oliemaatschappij met een net zero uitstoot te worden en TotalEnergies wil de carbonintensiteit van hun producten tegen 2050 met 60% verminderen.

Uitfaseren van kolen (SDG 7, 9, 13)

De geboekte vooruitgang met betrekking tot het uitfaseren van kolen was in 2021 gemengd. De grote gediversifieerde mijnbouwbedrijven hebben een aantal belangrijke toezeggingen gedaan, zoals de aankondiging van BHP Billiton en Anglo American dat zij hun steenkoolactiva willen verkopen. Glencore kondigde een 2050 net zero ambitie aan. Deze willen ze bereiken middels uitputting van hun steenkoolreserves. De reactie van pure kolenmijnbouwers is veel minder krachtig geweest - maar de aankondiging van China van een net zero doelstelling voor 2060 en de overwinning van Biden in de VS veranderen het politieke landschap. Dit zal bedrijven meer onder druk zetten. Investerings in duurzame energie worden financieel gezien steeds interessanter. Dit heeft de elektriciteitssector ertoe aangezet om steeds meer te investeren in duurzame energie en opslag. Veel Europese en Amerikaanse bedrijven in de sector hebben net zero doelstellingen vastgesteld. Er zijn nog wel steeds bedrijven die van plan zijn om steenkoolcentrales tot het einde van hun levensduur te laten draaien en een aantal bedrijven, met name in Japan, bouwen zelfs nog nieuwe steenkoolcentrales. Er is nog veel werk te verzetten om in al deze sectoren aan te dringen op plannen voor de uitfasering van steenkool. Focus vanuit het engagement dat BMO namens PDN voert ligt hierbij in het bijzonder op de VS, China en India als grote steenkoolgebruikers.

¹¹ PDN meet voldoende voortgang bij een engagement wanneer zijn engagementprovider BMO aangeeft dat er sprake is van een vordering binnen het engagementproces met een onderneming. Om te beoordelen of er sprake is van een vordering deelt BMO een engagementproces op in 6 stadia. Ieder kwartaal geeft BMO aan of er een verandering van stadium heeft plaatsgevonden ten opzichte van het kwartaal ervoor. Een stap naar een volgend stadium wordt als een vordering aangemerkt. Wanneer het engagementproces zich in hetzelfde stadium bevindt als tijdens het kwartaal ervoor maar er wel binnen het stadium een positieve beweging richting een volgend stadium is gemaakt wordt dit ook als een vordering aangemerkt.

Duurzame voedselsystemen (SDG 12, 13, 15)

Sinds de start van het engagement programma heeft BMO 52 ondernemingen benaderd om duurzamere praktijken in voedselproductie en -consumptie te stimuleren. Sindsdien heeft BMO in totaal 103 engagementactiviteiten gevoerd over kwesties als ontbossing, klimaataanpassingsstrategieën, waterbeheer en alternatieve eiwitten. Uit deze engagements is gebleken dat voedselproducenten en retailers over het algemeen de risico's van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies, naast andere milieufactoren, voor hun bedrijf onderkennen, evenals de gevolgen van hun activiteiten. De meeste bedrijven hebben echter nog steeds moeite om veranderingen door te voeren die de aantasting van het milieu aanzienlijk kunnen tegengaan.

De gevolgen van de landbouw voor de biodiversiteit worden steeds ernstiger, vooral in enkele van 's werelds meest kwetsbare leefgebieden. Van ontbossing is daarom een apart aandachtsgebied gemaakt vanwege de gevolgen van de productie van soja, palmolie en rundvlees voor de gezondheid van regenwouden en andere ecosystemen. Vleesverpakkingsgiganten Marfrig en JBS hebben plannen aangekondigd om systemen voor de traceerbaarheid van de toeleveringsketen van rundvlees te lanceren en zich aan te sluiten bij samenwerkingsinitiatieven om ontbossing aan te pakken. Bedrijven als Tesco en Unilever hebben streefcijfers vastgesteld voor de verkoop van plantaardige vleesalternatieven om de consument te stimuleren hiervan gebruik te maken en de gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu te helpen aanpakken. De Covid-19-pandemie had grote gevolgen voor het voedselsysteem en verergerde enkele van de bestaande problemen, zoals voedselverspilling door gebrek aan arbeidskrachten en haperend transport. Daardoor is duidelijk geworden dat het systeem moet worden herzien en hopelijk zal dit bijdragen tot meer inspanningen voor meer duurzaamheid.

Realisatie KPI engagement

KPI 2021	Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet
OMSCHRIJVING	Het fonds voert actief en reactief engagement over de aandelenportefeuilles en de bedrijfsobligaties portefeuilles.
MANIER VAN METEN	Aantal engagements met voldoende voortgang als % van het totaal aantal uitgevoerde engagements.
BRON	BMO
TARGET	Minimaal 75%
REALISATIE	71% X

In 2021 heeft 71% van het totaal aantal uitgevoerde engagements voldoende voortgang laten zien. Daarmee hebben we in 2021 niet voldaan aan het target dat we ons op het gebied van engagement hebben gesteld dat meer dan 75% van het aantal uitgevoerde engagements voldoende voortgang moeten laten zien. Over 2021 heeft BMO binnen de aandelenportefeuille 209 ondernemingen in 18 landen aangesproken. In totaal zijn 113 milestones bereikt. Binnen de bedrijfsobligatieportefeuilles is met 88 ondernemingen in 13 landen dialoog gevoerd. In totaal zijn 62 milestones bereikt. Naast bedrijfsspecifieke-engagements heeft BMO de volgende thematische engagements gevoerd: diversiteit van raden van bestuur, evenwichtig beloningsbeleid, auditor accountability, environmental en sociale factoren van klimaatrisico, en accountability van raden van bestuur.

6. Stembeleid

Zoals in het vorige hoofdstuk aangegeven ziet PDN naast engagement, stemmen als de meest effectieve manier om bedrijven te beïnvloeden om hun gedrag te veranderen en hierdoor bij te dragen aan het inperken van de negatieve impact en het vergroten van positieve impact. Daarom vinden we gebruik maken van ons stemrecht zo belangrijk.

Omdat we wereldwijd in heel veel ondernemingen beleggen hebben we, net als de uitvoering van ons engagementbeleid, ook de uitvoering van ons stembeleid uitbesteed aan BMO. Het stembeleid en engagementbeleid versterken elkaar ook. De stembeslissingen van BMO worden mede gevoed uit het engagementprogramma dat BMO namens PDN voert. Zorgpunten uit het engagementprogramma worden bij het stemmen meegenomen. Stemmen kan als escalatiestap worden toegepast wanneer het engagementtraject bij een bedrijf niet voldoende voortgang laat zien. BMO stemt bijvoorbeeld in geval van achterblijven van het bedrijf op het gebied van het thema klimaatverandering tegen de benoeming van minimaal de voorzitter van de audit commissie. De stemrichtlijnen zijn te vinden op de website van PDN:

<https://www.pdnpensioen.nl/client/pdnpensioen/upload/publicaties/nl/PDN%20NL%20Algemene%20richtlijn%20corporate%20governance.pdf>

Op onze website publiceren ieder kwartaal hoe BMO namens PDN heeft gestemd op de algemene vergadering van de ondernemingen waarin we beleggen. Dat doen we per individuele onderneming en per stempunt.

Wat we in 2021 hebben gedaan op het gebied van stemmen

Uitbreiding stembeleid

Om onze invloed die we met het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen kunnen hebben volledig te benutten hebben we in 2021 besloten om niet meer alleen te stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van Nederlandse beursgenoteerde bedrijven waarin we beleggen maar om te gaan stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van alle beursgenoteerde bedrijven waarin we wereldwijd beleggen. Omdat het stembeleid pas aan het einde van 2021 is uitgebreid van enkel Nederlandse aandelen naar wereldwijde aandelen, rapporteren we in dit duurzaamheidsverslag nog niet over het nieuwe stembeleid. Vanaf 2022 zullen we over ons nieuwe stembeleid gaan rapporteren. Bij het stemmen staan langetermijnwaardecreatie en de focus SDG's¹² van het pensioenfonds centraal. Dit wil zeggen dat het pensioenfonds naast het aanzetten tot goed ondernemingsbestuur (bijvoorbeeld over het afleggen van verantwoording, bevorderen van transparantie of het voeren van een rechtvaardig beloningsbeleid), extra nadruk legt op de onderwerpen die spelen bij de focus SDG's. Zo stemt BMO namens PDN bij bedrijven in hoog risicosectoren (utilities, materials, energy, transport) tegen benoemingen van bestuurders die geen informatie verschaffen over eigen CO₂-uitstoot en CO₂-reductiedoelen en geen informatie verschaffen over risicobeheersing. Ook stemt BMO namens PDN tegen bedrijven die slecht scoren op de ranglijst van bedrijven die de grootste impact hebben op ontbossing.

Realisatie KPI stemming 2021

KPI 2021	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. Er wordt enkel in Nederland gestemd
MANIER VAN METEN	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen.
BRON	ISS
TARGET	Minimaal 100%
REALISATIE	100% ✓
KPI 2021	Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen
OMSCHRIJVING	Het fonds stemt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. Er wordt enkel in Nederland gestemd.
MANIER VAN METEN	Percentage voorstellen waar het fonds op heeft gestemd als percentage van het totaal aantal voorstellen.
BRON	ISS
TARGET	Minimaal 100%
REALISATIE	100% ✓

Over 2021 is nog onze oude KPI van toepassing. Deze hield in dat we op alle aandeelhoudersvergaderingen van Nederlandse beursgenoteerde bedrijven een stem uitbrengen. Deze KPI hebben we gehaald. In 2021 stemde het stemadviesbureau ISS namens PDN op alle vergaderingen van alle Nederlandse bedrijven waarin het fonds belegt. In totaal heeft PDN gedurende 2021 op 19 vergaderingen gestemd. Hierbij zijn 204 agendapunten behandeld. PDN heeft - in lijn met het advies van ISS - ten aanzien van 14 agendapunten tegen gestemd. Deze voorstellen hadden voornamelijk betrekking op beschermingsconstructies, beloningsbeleid en bestuurdersbenoemingen. Per 1 november 2021 is het stembeleid uitgebreid en wordt gebruik gemaakt van de diensten van stemadviesbureau BMO. Vanaf dit jaar zal deze KPI worden aangepast en van toepassing zijn op alle beursgenoteerde bedrijven waarin we beleggen en niet meer enkel op de Nederlandse beursgenoteerde bedrijven waarin we beleggen. Op onze website publiceren wij ieder kwartaal hoe er is gestemd. Dat doen we per individuele onderneming en per stempunt.

8. Implementatie duurzaamheidswetgeving en convenanten in 2021

De verplichte wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid is de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid als gevolg van het Europees Actieplan ‘Duurzame Groei Financieren’. Doel van dit actieplan is het stimuleren van de financiële sector om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelen van Parijs. Uit dit actieplan komt nieuwe Europese regelgeving voort zoals de ‘EU Sustainability Finance Disclosure Regulation’ met als doel het harmoniseren van transparantie over ESG-risicobeheersing en de ‘Taxonomy Regulation’ met als doel het creëren van een duidelijke definitie van ecologische duurzaamheid. Daarnaast heeft PDN zich aangesloten bij het IMVB-convenant en zich daarmee gecommitteerd om ook de verplichtingen die het IMVB-convenant voorschrijft te implementeren.

EU Sustainability Finance Disclosure Regulation

In 2021 hebben we de verplichtingen uit de EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (SFDR-regelgeving) level 1 geïmplementeerd. In het kader van deze wetgeving is gekozen voor een ‘artikel 8 classificatie’. Dit betekent dat PDN-duurzaamheidskenmerken implementeert binnen zijn beleggingsportefeuille en hierover ook transparant rapporteert.

Taxonomie

De Europese Unie heeft met de Taxonomieverordening criteria opgesteld om per economische activiteit te kunnen bepalen of deze duurzaam worden uitgevoerd. Dat zijn economische activiteiten die bijdragen aan een ecologische doelstelling en die geen significante schade toebrengen aan andere ecologische doelstellingen. . In totaal zijn er 6 verschillende ecologische doeleinden gedefinieerd waarvan er op dit moment pas 2 zijn uitwerkt in de wet. In de komende jaren zullen de criteria worden bepaald voor de resterende 4 doelstellingen. PDN vindt het van belang dat het ook belegt in economische activiteiten die bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om te bepalen hoeveel PDN hierin belegt moet eerst duidelijk worden in welke mate de bedrijven waarin PDN belegt, en kan beleggen, bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om dit te kunnen bepalen zijn veel gegevens van deze bedrijven vereist. Ieder jaar in het vierde kwartaal gaat PDN de gegevens van bedrijven in de portefeuille evalueren en beoordelen welk streefpercentage aan Taxonomie geclassificeerde beleggingen PDN voor het opvolgende jaar kan vaststellen.

IMVB-convenant

Op 20 december 2018 hebben wij, samen met 69 andere pensioenfondsen, het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-convenant) ondertekend. Dit convenant is gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat van bedrijven kan worden verwacht op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij het internationaal zakendoen. Ze bevatten normen over hoe om te gaan met kwesties zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. In 2020 hebben we ons duurzaamheidsbeleid aangepast aan de vereisten uit het convenant. We hebben toen onder andere opgenomen dat we rekening houden met het due diligence proces zoals dit in de OESO-richtlijnen is gedefinieerd. Dit houdt in dat we negatieve impact in onze beleggingsportefeuille identificeren en deze vervolgens willen stoppen, beperken en/of voorkomen. In 2021 is met al onze vermogensbeheerders gesproken over de nieuwe vereisten die PDN op basis van het IMVB-convenant van ze verwacht. Deze nieuwe vereisten zijn daar waar mogelijk contractueel vastgelegd met onze vermogensbeheerders. Vanaf 2022 gaan we dat gedeelte van de portefeuille waarbij dit mogelijk is screenen op basis van de OESO-richtlijnen en de UNGP's en hierover rapporteren.

9. Transparantie

We vinden het belangrijk dat we transparant zijn over wat we hebben gedaan en gerealiseerd op het gebied van duurzaamheid. Daarom publiceren we jaarlijks een duurzaamheidsverslag. In dit verslag geven we aan hoe we in het desbetreffende jaar met duurzaamheid zijn omgegaan en welke resultaten we op het gebied van duurzaamheid hebben bereikt. In het kader van transparantie publiceren we ook jaarlijks op onze website een overzicht van onze totale beleggingsportefeuille, rapporteren we op onze website over ons stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen en rapporteren we op onze website over de voortgang die we met engagement hebben bereikt. Ook zorgen we dat we voldoen aan de vereisten die op het gebied van transparantie worden gesteld vanuit regelgeving en richtlijnen zoals het IMVB-convenant, de EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (“SFDR”) en de Principles of Responsible Investment (“PRI”). Tot slot zijn er regelmatig items in het PDN Magazine en op de website te vinden over het duurzaamheidsbeleid van PDN.

Wat we in 2021 hebben gedaan op het gebied van transparantie

Realisatie KPI's transparantie

Op het gebied van transparantie hebben we een aantal KPI's geformuleerd met bijbehorende targets. Deze indicatoren zien op het publiceren van het duurzaamheidsverslag en het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN, het meewerken aan de “VBDO Benchmark Responsible Investment” en tot slot het uiterlijk per 31 maart in het nieuwe jaar publiceren van een lijst van holdings binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille, credits- en nominale staatsportefeuille waarin PDN is belegd per jaareinde. PDN heeft in 2021 voldaan aan alle onderstaande KPI's op het gebied van transparantie.

KPI 2021	Verslaglegging
OMSCHRIJVING	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
REALISATIE	✓

KPI 2021	Beleid
OMSCHRIJVING	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.
MANIER VAN METEN	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
BRON	DPS
TARGET	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid ¹³ .
REALISATIE	✓

KPI 2021	Peer group analysis
OMSCHRIJVING	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.
MANIER VAN METEN	Opname van PDN in ‘VBDO benchmark on Responsible Investment’ in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
BRON	DPS
TARGET	Opname van PDN in ‘VBDO benchmark on Responsible Investment’ in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
REALISATIE	✓

¹³ Op het moment van verslaglegging betreft de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN het duurzaamheidsbeleid met als datum 3 februari 2021 en kenmerk 2020-004256.

KPI 2021	Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd
OMSCHRIJVING	Publicatie van lijst van alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde.
MANIER VAN METEN	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.
BRON	DPS
TARGET	Een overzicht met alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde worden op de website geplaatst met maximaal 1 kwartaal vertraging.
REALISATIE	✓

10. Vooruitblik 2022

In 2021 hebben we onze ambitie en het duurzaamheidsbeleid aangescherpt. Ook in 2022 blijven we in beweging en beoordelen we bij nieuwe duurzaamheidsbesluiten of en hoe we onze ambitie steeds verder kunnen aanscherpen. Ook blijven we ons zeer bewust van onze maatschappelijke rol, maar ook van onze belangrijke doelstelling om voor onze deelnemers een goed pensioen te kunnen waarmaken. Vooruitkijkend benoemen we hier alvast een aantal voorbeelden van acties die we in 2022 op het gebied van duurzaamheid voor onszelf hebben gedefinieerd.

- PDN belegde al niet in Russische staatsleningen vanwege EU-sanctiewetgeving. PDN heeft besloten om vanwege de specifieke (oorlogs-)situatie in Rusland de bestaande beleggingen in Russische bedrijven af te bouwen en geen nieuwe beleggingen meer te doen in Russische bedrijven.
- Starten met meten van de liquide portefeuille op verschillende duurzaamheidsscores (incl. duurzaamheidsrisico's). Daardoor krijgen we een beter inzicht in hoe onze beleggingsportefeuille het doet en hoe deze bijdraagt aan duurzaamheid. Op basis daarvan bepalen we hoe en met welke doelen we duurzaamheid nog verder kunnen integreren in de categorieën waarin wij beleggen.
- Evalueren hoe de categorie bedrijfsobligaties in opkomende landen aansluit bij onze duurzaamheidsambitie en het duurzaamheidsbeleid.
- Passieve fondsbeleggingen omzetten in mandaten zodat hier het duurzaamheidsbeleid optimaal kan worden geïmplementeerd.
- Mogelijkheid tot vaststelling van een CO₂-reductiedoelstelling voor de illiquide portefeuille onderzoeken.
- De positieve en negatieve impact van de aandelen en bedrijfsobligatie portefeuilles op de focus SDG's (3,7,12 en 13) inzichtelijk maken.
- Onderzoeken welke doelstelling aan percentage impact bonds¹⁴ in de portefeuille we willen nastreven.
- Het engagementbeleid evalueren en wanneer gewenst verder aanscherpen.
- Verdere implementatie van de vereisten uit het IMVB-convenant, de EU-Taxonomie en Sustainable Finance Disclosure Regulation.
- Inzetten om het draagvlak voor duurzaam en verantwoord beleggen onder deelnemers te vergroten door meer over onze activiteiten en resultaten op het gebied van duurzaamheid te rapporteren.

¹⁴ Impact bonds is de verzamelnaam voor Green bonds, Sustainability related bonds en Social Bonds

11. Reporting principles

We hebben de relevante best practice-standaarden en richtlijnen gevolgd om de prestaties van verantwoord beleggen die in dit rapport worden behandeld, samen te vatten. De CO₂-emissiegegevens worden gepresenteerd volgens het GHG Protocol (World Business Council for sustainable development / WRI), waarin drie niveaus zijn gedefinieerd voor GHG accounting en rapportagedoeleinden.

12. Scope en kengetallen

De kerndoelstelling van het duurzaamheidsverslag is het transparant communiceren over onze activiteiten en de behaalde resultaten met ons duurzaamheidsbeleid. Het duurzaamheidsbeleid van PDN is van toepassing op het totale belegd vermogen. Afhankelijk van de kenmerken van de beleggingscategorie en of het mandaat zijn specifieke onderdelen binnen het duurzaamheidsbeleid wel of niet van toepassing op de desbetreffende beleggingscategorie en of het mandaat.

PDN heeft Ernst & Young Accountants LLP de opdracht verstrekt om de resultaten van de geselecteerde KPI's inzake duurzaamheid te beoordelen. Het door hen afgegeven assurance-rapport is toegevoegd aan dit verslag.

De onderstaande tabel toont de presentatie-indicatoren, de manier waarop de indicator wordt gemeten, de bron van de kengetallen en het behaalde resultaat.

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
Carbon Footprint meting	Het fonds meet en publiceert de CO ₂ -intensiteit (WACI) van de Europese en Amerikaanse aandelenportefeuilles die door DPS worden beheerd per einde van het jaar. Van bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan per 2016 geen CO ₂ -intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuilleweging wordt hiervoor gecorrigeerd).	De CO ₂ -intensiteit (WACI) is het gewogen gemiddelde van CO ₂ -intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) met de portefeuilleweging. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.	Sustainalytics & DPS	Europa: 134 Amerika:102
Impact Investments	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals. Of er sprake is van een positieve bijdrage, bepalen we met behulp van een eigen toetsingskader.	Hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact investments in de beleggingsportefeuille in miljoenen euro's. Investerings waarvan de positie wordt afgebouwd worden gemeten op basis van marktwaarde in plaats van op basis van gecommitteerde waarde.	DPS	€ 246 mln
Voortgang op de doelstellingen waartoe de	Het fonds voert actief en reactief engagement over de aandelenportefeuilles	Aantal engagements met voldoende voortgang als % van	BMO	71%

KPI	OMSCHRIJVING	MANIER VAN METEN	BRON	RESULTAAT
engagement is ingezet	en de bedrijfsobligaties portefeuilles.	het totaal aantal uitgevoerde engagements. PDN meet voldoende voortgang bij een engagement wanneer zijn engagementprovider BMO aangeeft dat er sprake is van een vordering binnen het engagementproces met een onderneming.		
Aantal aandeelhoudersvergaderingen waarin is gestemd	Het fonds stemt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. Er wordt enkel in Nederland gestemd.	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen.	ISS	100%
Uitgebrachte stemmen op voorstellen	Het fonds stemt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie. Er wordt enkel in Nederland gestemd.	Percentage voorstellen waar het fonds op heeft gestemd als percentage van het totaal aantal voorstellen.	ISS	100%
Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten bedrijven	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform zijn uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.	Belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Sustainalytics & DPS	0%
Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen	Het fonds belegt niet in landen die in overeenstemming met zijn uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving zijn uitgesloten.	Belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.	Sustainalytics & DPS	0%
Verslaglegging	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.	DPS	Publicatie van het duurzaamheids-verslag van het voorgaande jaar op de website.
Beleid	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.	DPS	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid. ¹⁵
Peer group analysis	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.	DPS	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
Publicatie bedrijven en overheden waarin wordt belegd	Publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waarin PDN is belegd per ultimo jaareinde.	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen waar het fonds in belegd is per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.	DPS	Alle bedrijven, overheden en fondsen waarin PDN is belegd per jaareinde zijn op de website gerapporteerd met maximaal 1 kwartaal vertraging.

¹⁵ Op het moment van verslaglegging betreft de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid op de website van PDN het duurzaamheidsbeleid met als datum 27 december 2021 en kenmerk 2021-004333.

13. Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland

Onze conclusie

Wij hebben een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd op geselecteerde indicatoren in het Duurzaamheidsverslag over 2021 van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen.

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen assurance-informatie, hebben wij geen reden om te veronderstellen dat de geselecteerde indicatoren niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, zijn opgesteld in overeenstemming met de rapportagecriteria zoals toegelicht in de sectie Rapportagecriteria.

De geselecteerde indicatoren zijn opgenomen in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” en betreffen:

- CO₂-uitstoot meting portefeuilles
- Impact investments
- Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet
- Aantal aandeelhoudersvergaderingen gestemd
- Uitgebrachte stemmen op voorstellen
- Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven
- Belegd vermogen in uitgesloten landen
- Publicatie duurzaamheidsverslag en -beleid
- Medewerking benchmarkonderzoek
- Publicatie holdings waarin wordt belegd

Basis voor onze conclusie

Wij hebben onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000A “Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historisch financiële informatie (attest-opdrachten)”.

Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht van de geselecteerde indicatoren.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Dit houdt onder meer in dat wij geen activiteiten ondernemen die conflicterend kunnen zijn met onze onafhankelijke assurance-opdracht. Daarnaast hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Rapportagecriteria

De geselecteerde indicatoren dienen gelezen en begrepen te worden samen met de rapportagecriteria. Stichting Pensioenfonds DSM Nederland is verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze rapportagecriteria, rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving.

De gehanteerde rapportagecriteria voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren zijn toegelicht in het hoofdstuk “Scope en kengetallen” van het Duurzaamheidsverslag 2021.

Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van duurzaamheidsinformatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten onderling en in de tijd beïnvloed worden.

Beperkingen in de reikwijdte van onze assurance-opdracht

Onze assurance-opdracht is beperkt tot de geselecteerde indicatoren. Wij hebben geen assurance-werkzaamheden uitgevoerd voor andere informatie in het Duurzaamheidsverslag 2021 in het kader van deze opdracht.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de geselecteerde indicatoren

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de geselecteerde indicatoren in overeenstemming met de rapportagecriteria, inclusief het identificeren van belanghebbenden en het toepasbaar zijn van de gehanteerde criteria voor de doelstellingen van de belanghebbenden. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de geselecteerde indicatoren en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in hoofdstuk “Scope en kengetallen” in het Duurzaamheidsverslag 2021.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de geselecteerde indicatoren mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het rapportageproces van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht van de geselecteerde indicatoren

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een assurance-opdracht met beperkte mate van zekerheid dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en variëren in aard en timing van, en zijn geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een beperkte mate van zekerheid is daarom aanzienlijk lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en relevante wet- en regelgeving.

De werkzaamheden van onze assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid bestonden onder andere uit:

- Het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit voor zover relevant voor de geselecteerde indicatoren.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte rapportagecriteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in het Duurzaamheidsverslag 2021 staan.

- Het verkrijgen van inzicht in de rapporteringsprocessen die ten grondslag liggen aan de geselecteerde indicatoren, inclusief het op hoofdlijnen kennisnemen van de interne beheersingsmaatregelen, voor zover relevant voor onze assurance-opdracht;
- Het identificeren van gebieden in de geselecteerde indicatoren met een hoger risico op misleidende of onevenwichtige informatie of afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Het op basis van deze risico-inschatting bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van de geselecteerde indicatoren. Deze verdere werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie, het uitvoeren van interne controles en de consolidatie van de informatie voor de geselecteerde indicatoren;
 - het verkrijgen van assurance-informatie dat de geselecteerde indicatoren aansluiten op de onderliggende administraties van de entiteit;
 - het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
 - het analytisch evalueren van data en trends;
- Het evalueren van de consistentie van de geselecteerde indicatoren met de informatie buiten de reikwijdte van onze assurance-opdracht in het Duurzaamheidsverslag 2021.

Amsterdam, 2 juni 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J. Niewold RA

OVERIGE INFORMATIE

10.1 Verslag van de raad van toezicht

Deze rapportage bevat de bevindingen van de Raad van Toezicht (verder: RvT) naar aanleiding van zijn onderzoek naar het functioneren van het bestuur van Pensioenfonds DSM Nederland (verder: PDN) over 2021.

De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken in het pensioenfonds. De RvT ziet tenminste toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en staat het bestuur met raad terzijde. Tevens heeft de RvT een aantal goedkeuringsrechten ten aanzien van besluiten van het bestuur. Een volledige omschrijving van de taken en bevoegdheden van de RvT is opgenomen in het reglement RvT van PDN. Daarnaast legt de RvT verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan (verder: VO), aan DSM (via de werkgeversleden in het verantwoordingsorgaan) en in het bestuursverslag. De RvT hanteert voor zijn toezicht de toezichtscade van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector en Code Pensioenfonds als uitgangspunt.

De RvT heeft in overleg met het bestuur een jaarplan opgesteld voor 2021 met een aantal specifieke thema's, de speerpunten, waarop de RvT zich richt naast de reguliere, wettelijke taak. In dit verslagjaar waren dat:

1. Eigen Risico Beoordeling (IORP II);
2. Vorbereidingen nieuwe pensioen contract

Van Plan van Aanpak, planning, tot betrokkenheid sociale partners en deelnemerscommunicatie.

Verder heeft de RvT zich, samen met het VO, gericht op de opvolging van Jac. Kragt, lid RvT met specialisatie vermogensbeheer en risicobeheer. De termijn van Jac. Kragt liep af op 31-12-2021. Het proces is tijdig en goed verlopen. Het VO heeft de leiding genomen in dit proces en de RvT heeft waar gewenst deelgenomen in dit proces. Het bestuur heeft, in tegenstelling tot vorige selecties, afgezien van deelname in de selectiecommissie en de procedure hieromtrent aangepast. Het bestuur heeft formeel geen rol, anders dan de toetsing aan het profiel en de formele benoeming van de voorgedragen kandidaat. Na een positieve toetsing van het bestuur aan het profiel en instemming met de benoeming door DNB is het bestuur overgegaan tot benoeming van Rajesh Grobde op bindende voordracht van het VO als RvT-lid per 1 januari 2022. De RvT is met het bestuur en het VO overtuigd dat met zijn benoeming op adequate wijze is voorzien in de vacature. Door zijn kennis, achtergrond en leeftijd (onder 40 jaar) draagt hij op diverse punten bij aan de complementariteit en diversiteit binnen de RvT.

Gesprekken

In het kader van voornoemde speerpunten en toezichtonderwerpen, heeft de RvT gesprekken gevoerd met, dan wel als toehoorder vergaderingen bijgewoond van:

- Het bestuur
- Het verantwoordingsorgaan
- De bestuurscommissies
- De compliance officer
- De adviserend actuaaris
- De accountant
- De directeur DPS
- De 3 sleutelfunctiehouders (actuaariefel, interne audit en risicobeheer)

De leden van de RvT hebben afzonderlijk bestuurs- en commissievergaderingen bijgewoond. De RvT overlegt vooraf wie bij een vergadering aanwezig zal zijn, deels gerelateerd aan agendapunten. De voorzitter van de RvT overlegt periodiek met de voorzitter van het VO.

De voorzitter van het bestuur en de voorzitter van de RvT spreken elkaar (telefonisch) tussentijds als er punten ter bespreking zijn en de RvT vergadert onderling en met het Dagelijks Bestuur conform de gemaakte jaarplanning. Halfjaarlijks overlegt de RvT met het voltallige VO.

Belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen

Inrichting en functioneren van de governance in de praktijk

De governance geeft blijk van voldoende ‘checks and balances’ en ‘countervailing power’. De organen functioneren naar behoren en gaan open, respectvol en kritisch constructief met elkaar om. De commissiestructuur sluit aan op de besturingsfilosofie van het bestuur. De (paritaire) invulling van de commissies en DB, vraagt om flexibiliteit en opleiding en geschiktheid binnen het bestuur teneinde in staat te zijn meerdere commissies te bemensen.

De statuten en reglementen van het fonds zijn actueel en indien aan de orde en waar nodig aangepast. Het valt de RvT wel op dat er geen maximum is gesteld aan het aantal (her)benoemingen en aan de totale zittingsduur van een bestuurslid ingeval van onderbroken zittingsperiodes. De totale bestuurstermijn is opgenomen in de statuten, waarbij de 12 jaar eveneens als maximale tijd geldt dient te gelden als de benoemingstijd is onderbroken. Het is de bedoeling van de wetgever immers niet geweest dat de maximale benoemingsperiode van 12 jaar, door onderbreking steeds weer opnieuw verlengd kan worden.

Beoordeling van het gekozen bestuursmodel is uitgesteld. De RvT heeft begrip voor de prioritering, maar wijst op het belang van de periodieke beoordeling van het paritaire model én de alternatieven zodra de keuze voor de nieuwe pensioenregeling is gemaakt, waarbij ook de uitvoeringsvorm als zodanig betrokken wordt. Daar past immers ook een voorkeursmodel bij.

De RvT heeft de volgende aanbevelingen:

- Veranker de maximale bestuursperiode van twaalf jaar (in totaliteit) zodanig in de statuten, zodat er zowel bij benoeming, herintreding als herbenoeming geen misverstanden kunnen ontstaan over de totale duur voor een bestuurder;
- Geschiktheid en beschikbaarheid van bestuursleden, gelet op de paritaire invulling van commissies vraagt aandacht (en herbeoordeling van bestuursmodel). Betrek hierbij ook de benodigde en beschikbare tijd van alle bestuursleden;
- Beoordeel tegen de achtergrond van de nieuwe pensioenregeling (WTP) opnieuw of dit bestuursmodel en de uitvoeringsvorm passend is en blijft voor de toekomst. Maak dit onderdeel van het project Wet Toekomst Pensioenen.

Het functioneren van het bestuur, inclusief cultuur en gedrag

De RvT is van oordeel dat het bestuur de ingezette professionaliseringsslag heeft voortgezet. Er is een grote betrokkenheid en er vinden ondanks de overwegend online vergaderingen goede discussies en besluitvorming plaats. De voorzitter leidt de vergaderingen goed, biedt voldoende ruimte voor inbreng van bestuursleden die de verantwoordelijkheid nemen tijdens de vergaderingen.

De rolverdeling tussen bestuur en adviseurs is duidelijk verbeterd, waarbij nog meer de balans kan worden gezocht tussen bestuurlijke hoofdlijnen enerzijds en details en uitvoering anderzijds. De gedetailleerde vergaderverslagen geven een goed beeld.

Het bestuur is zich voldoende bewust van hun onafhankelijkheid ten opzichte van werkgever, sociale partners en andere bij het bestuur betrokken stakeholders en zoekt het gesprek met hen. De RvT constateert dat het bestuur zich bewust is van het feit dat de CAO-discussie van sociale partners het tempo van de discussie over nieuwe pensioenregeling beïnvloedt.

De RvT heeft twee aanbevelingen:

- Heb aandacht voor de effectiviteit van de besluitvorming (balans tussen verantwoordelijkheid en details en uitvoering), zeker met het oog op de aankomende transitie naast de “normale” bestuurlijke werkzaamheden;
- Breng de risico's van late besluitvorming aan de CAO-tafel voor het kunnen nemen van de eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot de pensioentransitie in beeld.

Risicomanagement en Eigen Risico Beoordeling (ERB) bestuur

De RvT constateert dat er in 2021 veel tijd en aandacht is geïnvesteerd in de ERB. Een grondig proces, goede voorbereiding, studiesessies en een plan dat tijdig klaar was om ingediend te worden. De strategie komt in voldoende mate tot uitdrukking in de verschillende beleidsdocumenten. De ERB bevat een aantal bijlagen waarmee dit expliciet wordt aangetoond. Er is een gedegen koppeling tussen de strategie en doelstellingen met aansluitende acties. Het risicobeleid heeft zich positief ontwikkeld evenals de risico-opinies bij de besluitvorming. De RvT constateert dat het beoordelen van risico's (en mitigeren ervan) onderdeel uitmaken van alle besluitvorming.

De RvT is positief over de wijze van invulling van de dubbelfunctie van bestuurder/sleutelfunctiehouder risicobeheer. Voldoende distantie en toch medebestuurder. Het onafhankelijk acteren als sleutelfunctiehouder voegt veel toe.

De RvT heeft de volgende aanbeveling:

- Maak de relevante scenario's met een langere horizon dan drie jaar, die geen onderdeel uitmaken van de ERB expliciet (o.a. impact WTP) en behoudt hiervoor bestuurlijke aandacht.

De voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel

De RvT constateert dat het bestuur zich terdege voorbereid op het nieuwe pensioenstelsel en de wijzigingen die daarmee gepaard gaan. Het bestuur heeft sociale partners tijdig en adequaat geïnformeerd en is met hen in overleg getreden over de wijzigingen die het pensioenakkoord met zich meebrengen. Belanghebbenden en stakeholders zijn tijdig en adequaat geïnformeerd over de voorbereiding op en worden periodiek geïnformeerd over de invoering van de wijzigingen in verband met het pensioenakkoord. De voortgang van het overleg met sociale partners loopt minder soepel. De wendbaarheid en het toegerust zijn van de uitvoeringsorganisatie lijkt een minder zeker punt. Een concrete tijdlijn heeft de RvT nog niet gezien.

De RvT heeft de volgende aanbevelingen:

- Maak een meer concrete planning met tijdlijn en kritische tijdmomenten op basis waarvan alle betrokken partijen zien wat de gevolgen zijn van uitstel van deelbesluiten;
- Blijf als bestuur rolvast, faciliteer, zodat sociale partners hun verantwoordelijkheid op hun beslissingen kunnen nemen. Zo blijf je regie over het proces houden als bestuur;
- Bespreek bij elke processtap de risico's en herijk waar nodig en mogelijk;

- Faciliteer dat het VO zich zorgvuldig kan voorbereiden op de adviesrol die het heeft t.a.v. het invaren en beoordeling evenwichtigheid, bijvoorbeeld via kennissessies of opleiding.

De scenarioanalyse inzake de toekomst van het fonds

De RvT heeft geconstateerd dat het bestuur een omvattend robuustheidsonderzoek heeft laten uitvoeren en bediscussieerd en zich een oordeel heeft gevormd. Dit draagt zeker bij aan keuzes die voor de toekomst te maken zijn. Tevens is in de ERB de volgende centrale vraag onderzocht: “Vormt de schaal van PDN een bedreiging voor de doelstellingen van het fonds?”. De RvT volgt deze aanpak nauwgezet en constateert dat de beoordeling van het bestuursmodel nog niet heeft plaatsgevonden).

Algemene gang van zaken in het fonds, inclusief naleving Code Pensioenfondsen

De RvT constateert dat het bestuur ‘in control’ is. Het bestuur bewaakt de beheerste en integere bedrijfsvoering en de fondsdocumenten zijn op orde en tijdig geactualiseerd. De rapportages zijn verbeterd en toereikend. Door middel van een voorlegger wordt het bestuur geïnformeerd over de kernbevindingen uit de verschillende rapportages en de ontwikkelingen uit de externe omgeving.

De bestuursondersteuning is op orde en de voorleggers zijn verbeterd waarbij nog meer de aandacht op de bestuurlijke punten gevestigd kan worden. De transitie naar een nieuw stelsel zal veel extra’s vragen van het bestuur en de ondersteuning. De RvT vraagt zich af of de bestuursondersteuning in brede zin voldoende is toegerust om het bestuur op de door hen gewenste wijze en kwaliteit te ondersteunen.

Het bestuur past de Code Pensioenfondsen toe. De enige norm die niet is gehaald betreft norm 33. De RvT heeft aandacht gevraagd voor het afwijken van deze norm (bestuurder onder de 40 jaar). Tijdigheid bij de werving en opleidingsfaciliteiten (instrumentarium) en ondersteuning vanuit de werkgever zijn van belang om zo’n bestuurder te vinden.

De RvT heeft de volgende aanbevelingen:

- Het opnemen in de samenvattende voorlegger van de rapportages van de verbinding met missie, visie en strategie van het fonds, zou van toegevoegde waarde kunnen zijn;
- De RvT adviseert het bestuur tijdig onderzoek te doen naar de wendbaarheid en toerusting van DPS (ondersteuning, pensioenadministratie en vermogensbeheer) en alternatieven in ogenschouw te nemen;
- Heb aandacht voor norm 33 Code Pensioenfondsen door tijdige inzet en faciliteiten bij te voorziene vacatures te creëren en voordragende partijen te ondersteunen.

Evenwichtige belangenafweging

De RvT heeft vastgesteld dat evenwichtige belangenafweging onderdeel is van alle relevante besluiten en het besluitvormingsproces. Bij de besluitvorming wordt de evenwichtigheid van alle belanghebbenden goed gemotiveerd vastgelegd. Het bestuur is zich bewust van de onderscheiden belangen van deelgroepen van belanghebbenden.

Communicatie

De RvT constateert dat er veel aandacht aan de communicatie besteed wordt. Voorbereidingen voor tijdige en begrijpelijke communicatie over het nieuwe pensioenstelsel zijn in ontwikkeling. Acties uit het gehouden deelnemersonderzoek zijn opgepakt.

Opvolging van eerdere aanbevelingen (2020)

De RvT is verheugd te constateren dat de aanbevelingen zijn opgevolgd of gepland staan voor opvolging, resp. uitvoering. Met name op het gebied van de beleggingen is voortgang en verbetering geconstateerd door de RvT. Op het gebied van ESG is een omslag naar een proactieve houding te zien en zijn grote stappen gezet. Het beleggingsbeleid is significant bijgestuurd richting duurzaamheid.

De RvT heeft de volgende aanbeveling:

- Pensioenfondsen moeten de risico's die verband houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen integreren in het risicobeheer. DNB komt begin 2022 met zijn good practice hierover. Het is aan te bevelen om het risicoraamwerk betreffende de ESG-risico's hieraan te toetsen.

Samenvattende conclusie:

De RvT complimenteert het bestuur met de resultaten van zijn inspanningen en alle activiteiten die in 2021 zijn opgepakt en uitgevoerd. Zeker gelet op de Covid-19 beperkingen en extra acties die dat met zich mee heeft gebracht. Het was gelukkig mogelijk om een studiedag gezamenlijk, bestuur, VO, RvT en enkele medewerkers van DPS, op een mooie buitenlocatie te houden, waarbij ook de resultaten van de zelfevaluatie met elkaar zijn gedeeld. Deze bijeenkomst, na alle video-bijeenkomsten werd als nuttig, aangenaam en heel welkom ervaren.

Speerpunten 2022

De RvT zal zich, naast de wettelijke minimumtaken, in 2022 richten op de volgende speerpunten:

1. Governance in het kader van tijdsbeslag en voortgang in het WTP-traject;
2. Uitbesteding/IT; grip op de keten;
3. Beheersing ESG risico's.

Verklaring RvT

Op grond van onze waarnemingen hebben wij ingestemd met het besluit van het bestuur om het bestuursverslag 2021 en de jaarrekening 2021 goed te keuren.

De RvT dankt het bestuur en het verantwoordingsorgaan voor de open en constructieve samenwerking en ziet met belangstelling de reactie van het bestuur op zijn bevindingen tegemoet.

25 mei 2022

De Raad van Toezicht,

M. Teunissen

M. Hoekstra

R. Grobbe

Reactie van het bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft met interesse kennisgenomen van de bevindingen en aanbevelingen van de raad van toezicht (RvT) in het beoordelingsrapport over 2021. De gestructureerde wijze van werken van de RvT, de afstemming tussen de RvT en het verantwoordingsorgaan (VO) en de rol van de RvT als klankbord, stellen het bestuur mede in staat om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden uit te voeren.

Het afgelopen jaar heeft Jac. Kragt afscheid genomen van de RvT omdat zijn maximale zittingstermijn was bereikt. Het bestuur bedankt hem voor zijn jarenlange inzet voor PDN. Inmiddels is Rajesh Grobbe op 1 januari 2022 als zijn opvolger aangetreden. Het bestuur is verheugd, dat de selectiecommissie, samengesteld uit VO- en RvT-leden, actief heeft gestreefd naar complementariteit en diversiteit binnen de RvT. Het bestuur heeft besloten niet te participeren in de selectiecommissie omdat daarmee de onafhankelijkheid van de RvT wordt versterkt.

De RvT heeft het oordeel over 2021 besproken met het dagelijks bestuur en toegelicht in de jaar-vergadering. Een samenvatting van de bestuursreactie is hieronder toegevoegd.

Samenvattend oordeel van de RvT

Het bestuur dankt de RvT voor het positieve samenvattende oordeel en de constatering dat PDN op een beheerste en integere wijze wordt bestuurd. Het bestuur is ‘in control’. De governance geeft blijk van voldoende ‘checks and balances’ en ‘countervailing power’ en evenwichtige belangenafweging is onderdeel van alle relevante besluiten en het besluitvormingsproces. De organen functioneren naar behoren en gaan open, respectvol en kritisch constructief met elkaar om. Het bestuur is zich voldoende bewust van hun onafhankelijkheid ten opzichte van werkgever, sociale partners en andere stakeholders en zoekt het gesprek. De RvT constateert dat zijn aanbevelingen zijn opgevolgd of voor opvolging gepland staan. Het bestuur besteedt hieraan goed aandacht en houdt daartoe een nuttig overzicht bij.

Het bestuur onderschrijft de RvT-beoordeling over 2021 en de RvT-aanbevelingen voor 2022. Het fonds ziet zich geconfronteerd met een sterk en snel wijzigende omgeving. De RvT-aanbevelingen zijn gericht op de effectiviteit van de besluitvorming in deze veranderende omgeving en dat de aandacht die uitgaat naar de veranderingen in de externe omgeving niet ten koste mag gaan van de bestuurlijke aandacht voor de dagelijkse bedrijfsvoering van het fonds. De PDN governance moet dusdanig ingericht zijn, dat het fonds voldoende slagkracht behoudt. Daarnaast is een duidelijke visie op de toekomst van, en de risico's in, het fonds noodzakelijk.

Bevindingen en aanbevelingen over 2021 en speerpunten 2022

Governance en toekomstvisie van het fonds

Het bestuur waardeert de aandacht die de RvT heeft voor de governance en de toekomstvisie van het fonds. Anticiperend op de strategische keuzes die PDN moet maken in de opmaat naar een nieuwe pensioenovereenkomst, heeft het bestuur inmiddels in begin 2022 het bestuursmodel beoordeeld. Er is besloten de slagkracht van het bestuur te versterken door binnen het paritaire bestuursmodel twee operationeel bestuurders aan te stellen die zich, gebaseerd op hun ruime kennis, ervaring en beschikbare tijd, gaan richten op de bedrijfsvoering van PDN. Ook is de mandatering aan commissies en aan de uitvoeringsorganisatie DPS verruimd. Door deze nieuwe, meer passende, werkwijze kan het voltallig bestuur zich meer richten op de strategische, bestuurlijke hoofdlijnen en de besluitvorming daarover, met name het Wet Toekomst Pensioen (Wtp) transitietraject en het project heroriëntatie toekomst pensioenfonds.

In 2021 is de basis gelegd voor deze beide grote projecten. In 2022 zullen beide onderwerpen de bestuursagenda naar verwachting voor een groot deel bepalen.

Voor wat betreft de governance-aspecten in praktische zin, respecteert het bestuur de visie van de RvT, dat een maximale benoemingsperiode van 12 jaar, al dan niet aaneengesloten, als uitgangspunt geldt. Het bestuur zal in 2022 de uitwerking van dit uitgangspunt ter hand nemen. Voor wat betreft norm 33 uit de Code zal het bestuur in 2022 bezien of het werven van een jong aspirant-lid opportuun is, mede in het licht van de nieuwe initiatieven voor de toekomstvisie van het fonds. In 2021 zijn de rapportages van DPS geïntegreerd en wordt via een voorlegger meer de koppeling gelegd met de ontwikkelingen in de externe omgeving en de missie, visie en strategie van het fonds. Het bestuur neemt het advies van de RvT ter harte voor een verdere doorontwikkeling hiervan. De vraag van de RvT of bestuurs-ondersteuning in brede zin voldoende is toegerust om het bestuur op de door hen gewenste wijze en kwaliteit te ondersteunen zal in 2022 nader worden bekeken.

Risicomanagement

Een van de twee speerpunt-thema's van de RvT in 2021 was de eigenrisicobeoordeling (ERB) die het fonds in 2021 heeft uitgevoerd. Het bestuur is het met de RvT eens, dat de ERB een krachtig instrument is om risico's en bedreigingen in kaart te brengen en dat het fonds in 2021 een gedegen analyse heeft gemaakt. Het bestuur neemt de aanbeveling van de RvT ter harte om het scenario-denken uit te breiden met scenario's met een langere horizon. Deze aanbeveling past bij de weg die het bestuur een aantal jaren geleden ten aanzien van risicobeheer heeft ingeslagen met zijn Risk Vision en bij de strategische heroriëntatie die thans binnen het fonds plaatsvindt.

Wet Toekomst Pensioenen

Het tweede speerpunt-thema van de RvT in 2021 was de voorbereiding van het Wtp-transitietraject. Het bestuur is verheugd, dat de RvT constateert, dat het fonds zich terdege voorbereid, tijdig in overleg is getreden met de sociale partners en de belanghebbenden heeft geïnformeerd. Ook is de wendbaarheid en het toegerust zijn van de uitvoeringsorganisatie door DPS geanalyseerd in een eigen robuustheids-onderzoek, dat met het bestuur is gedeeld.

Voor wat betreft de aanbeveling van de RvT om een meer concrete transitie-tijdsplanning te maken, is in 2021 een Regiegroep van het fonds en de sociale partners opgericht om de procesgang te coördineren, met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid. Begin 2022 is door PDN een gerichte scenario-planning opgesteld met twee verschillende richtdata voor de transitie. Zodra door de sociale partners een definitieve keuze is gemaakt voor een transitiedatum zal een nog meer gedetailleerde tijdslijn worden opgesteld. Het bestuur zal deze planning vanzelfsprekend tijdig met de fondsorganen delen.

Het fonds organiseert periodiek kennissessies voor het bestuur en de fondsorganen, zodat het bestuur en de fondsorganen tijdig, zorgvuldig en slagvaardig de besluiten kunnen nemen die noodzakelijk zijn voor een evenwichtige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De deelnemerscommunicatie in het kader van de Wtp wordt samen met het VO opgepakt.

ESG beleggen

Het bestuur deelt de visie van de RvT dat in 2021 belangrijke stappen zijn gezet in het verduurzamen van de beleggingsportefeuille van PDN. Ook is in lijn met de Verordening betreffende informatieverstopping over duurzaamheid in de financiële sector (SFDR) het fonds transparanter gaan communiceren over de duurzame impact.

practice van DNB met betrekking tot ESG-risicobeheer, biedt het bestuur de mogelijkheid om zijn ESG-beleid verder door te ontwikkelen.

Tot slot

Het bestuur dankt de RvT voor het doen van hun bevindingen en aanbevelingen. Het bestuur is de RvT-leden erkentelijk voor hun inzet in 2021, hun betrokkenheid en de waardevolle gesprekken. Het bestuur kijkt met vertrouwen uit naar de voortzetting van de open en nauwe samenwerking.

Het bestuur,
Mei 2022

10.2 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Taak en functioneren van het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft tot taak een oordeel te geven over het door het bestuur in 2021 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Op basis van de wet, de statuten van het fonds en het door het bestuur vastgestelde Reglement Verantwoordingsorgaan brengt het VO advies uit over voorgenomen besluiten van het bestuur voor zover het VO daar wettelijk adviesrecht over heeft.

Het VO bestaat uit 8 leden uit de gelederen van de pensioengerechtigden, werknemers en werkgever. Per 4 maart 2021 is Martin Aertsen afgetreden als vertegenwoordiger namens pensioengerechtigden en op 1 juni 2021 trad Ruud van Ool af als vertegenwoordiger namens de werkgever. Het VO spreekt zijn erkentelijkheid uit voor de jarenlange bijdrage van deze teruggetreden leden. Albert Noteborn namens de gepensioneerden en Peter Coomans namens de werkgever traden in de loop van het jaar toe tot het VO.

Vanwege COVID-19 hebben alle reguliere besprekingen plaatsgevonden door middel van een digitaal vergaderplatform. In het verslagjaar werd twaalf maal vergaderd waarbij in zes vergaderingen overleg is gevoerd met het dagelijks bestuur van PDN. Daarnaast zijn er twee bijeenkomsten geweest waarbij overleg is gevoerd met de Raad van Toezicht over o.a. de wijze van uitvoering van taken en uitoefening van bevoegdheden van de Raad van Toezicht.

Het VO besteedt op een gestructureerde manier aandacht aan het op peil houden van zijn benodigde deskundigheid.

Het voortduren van de COVID-19 pandemie heeft betekent dat de pensioenuitvoeringsorganisatie nagenoeg volledig en continu vanuit de thuiswerkplek heeft moeten opereren. Desalniettemin zijn alle reguliere processen naar behoren gecontinueerd en is de ondersteuning van het VO nooit in het geding geweest.

Bevindingen

Het VO constateert dat de aanbevelingen over 2020, alsmede de speerpunten 2021 zoals benoemd in het VO-verslag over 2020 maar deels zijn uitgevoerd. Met name de discussie over de toekomstige positionering van het fonds, de daarbij passende governance en het robuustheidsonderzoek van de pensioenuitvoeringsorganisatie zijn nog onderhanden. Ook de uitwerking van het communicatiebeleidsplan naar een meer strategisch communicatie beleidsplan werd in 2021 niet gerealiseerd. Alle nog niet afgehandelde punten zijn opnieuw onderdeel van de aanbevelingen 2021 en speerpunten 2022.

Het bestuur heeft het VO regelmatig bijgepraat over de ontstane situatie en de vertragingen in het transitie proces Wet Toekomst Pensioenen (WTP). Het gaat hier om oorzaken die buiten de invloedssfeer van het bestuur liggen. Het VO is van oordeel dat, gezien de veelheid van issues, de complexiteit verbonden aan het uitwerken van scenario's passend in de WTP en het naar verwachting complexe implementatietraject, het bestuur maximaal druk dient te blijven uitoefenen op werkgever en vakbonden om voortvarend aan de slag te gaan. Ook een tijdige afronding van fase 2 van het robuustheidsonderzoek is hierbij van belang.

Op bindende voordracht van het VO en na een selectieprocedure waarbij door de RvT en VO gezocht is naar een geschikte kandidaat is een nieuw lid van de RvT benoemd.

Voorafgaand aan het selectieproces heeft het VO positief geadviseerd over het door de RvT opgestelde profiel. Voor het eerst heeft het bestuur afgezien van deelname aan de selectieprocedure.

In 2021 werd samen met het bestuur en de RvT het eigen functioneren geëvalueerd waarbij gebruik werd gemaakt van een externe partij om voor alle drie de fondsorganen tot eenzelfde aanpak te komen. De resultaten werden in een plenaire sessie met elkaar gedeeld. De huidige werkwijze waarbij op basis van wederzijds vertrouwen door het bestuur vroegtijdig informatie met het VO gedeeld wordt, wordt als zeer waardevol ervaren.

Het VO stelt vast dat de door sociale partners voor de pensioenregeling geformuleerde ambitie, te weten volledige indexatie van prijs- dan wel looninflatie voor gepensioneerden c.q. actieven, al jaren niet gerealiseerd wordt. Belangrijke factoren die daarbij een rol spelen zijn een defensieve beleggingsportefeuille passend bij de vergrijzing van het fonds en het gevoerde rente afdekkingsbeleid dat ervan uitging dat de bodem in de rentepercentages bereikt zou zijn, terwijl achteraf bleek dat dat niet het geval was.

Vergeleken met andere ook vergrijzde ondernemingspensioenfondsen blijkt PDN, gegeven de slechte financiële situatie, niet in staat zijn ambitie waar te maken waar andere dit (deels) wel konden.

Het VO is van oordeel dat, gezien de slechte financiële situatie van het fonds en het feit dat de huidige pensioenregelgeving nog een aantal jaren van toepassing zal zijn, een realistische inschatting van de indexatiemogelijkheden voor de komende jaren aan de orde is. De uitkomst van deze inschatting dient transparant met alle deelnemers gecommuniceerd te worden op een zodanige wijze dat zij goed begrijpen hoe hun pensioenrechten zich de komende jaren in reële termen naar verwachting zullen ontwikkelen.

Het VO is kritisch over het gepresenteerde Communicatie beleidsplan 2021-2023 maar heeft op basis van de door het bestuur gedane toezeggingen om te werken aan een nieuwe communicatiestrategie toch positief geadviseerd. In 2021 zijn eerste stappen gezet om tot een nieuwe communicatiestrategie te komen. Het VO heeft daar inbreng bij kunnen leveren. Het bestuur streeft erna eind kwartaal 1 2022 de nieuwe communicatiestrategie te kunnen vaststellen.

Het VO is positief over de wijze waarop het bestuur het VO heeft meegenomen in de uitleg van het beleggingsbeleid, de achterliggende overwegingen en zorgvuldig gemaakte keuzes en de gevolgen daarvan voor de performance van het fonds in recente jaren tot 2020. De door het bestuur gezette stappen op het gebied van duurzaam beleggen zijn naar onze inschatting in lijn met wat deelnemers van het fonds verwachten.

De systematische wijze waarop het risicobeheer door PDN georganiseerd is wordt door het VO volledig ondersteund. Het VO is positief over de wijze waarop de ERB (Eigen risico beoordeling) is uitgevoerd en waarop triggers en acties zijn vastgelegd. Het VO is door het bestuur tijdig en uitgebreid meegenomen in haar processen ter borging van de risico huishouding. Het VO vertrouwt erop dat het bestuur tijdig opvolging geeft aan de in de ERB gedefinieerde acties en het VO blijft meenemen in de ontwikkelingen hiervan.

Samenvattend oordeel

Het VO is van oordeel dat het in 2021 door het bestuur vastgestelde beleid en de genomen bestuursbesluiten in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden is. Bij het nemen van besluiten heeft het bestuur op evenwichtige wijze gehandeld door de belangen van alle belanghebbenden mee te nemen in zijn

besluitvorming. Het bestuur heeft daarbij de formele en informele adviezen en aanbevelingen van het VO op adequate wijze meegenomen.

Aanbevelingen

Op basis van zijn bevindingen doet het VO volgende aanbevelingen:

Wet Transitie toekomst pensioenen

- Houd het VO gedurende het transitieproces (en de daarin te onderscheiden fases van oriëntatie, arbeidsvoorwaardelijke fase, onderbrengingsfase en implementatie) betrokken in de voortgang.
- Finaliseer de roadmap op korte termijn en benoem daarin ook de momenten waarop actie van het VO verwacht wordt en voorkom door het duidelijk aangeven van tijdslijnen en deadlines dat het VO aan het eind van het traject in tijdnood zou kunnen komen.
- Faciliteer tijdig adequate kennisopbouw binnen het VO om zijn rol waar te kunnen maken.
- Finaliseer fase 2 van het robuustheidsonderzoek en deel de uitkomsten met het VO.
- Oefen, vanwege de benodigde tijd voor het transitietraject, druk uit op de werkgever om een standpunt in te nemen hoe de arbeidsvoorwaarde pensioen in de toekomst te organiseren en inventariseer de ontwikkelingen bij werkgever DSM, de aangesloten ondernemingen en het pensioenfonds Sabic en expliciteer de mogelijk consequenties en risico's hiervan voor PDN.

Governance

Houdt de in 2021 door ons gedane aanbeveling met betrekking tot de evaluatie van het huidige bestuursmodel om de voor de toekomst gewenste governance structuur vast te stellen aan. Mede met het oog op het transitietraject.

Pensioenen

- Maak een realistische inschatting van de indexatiemogelijkheden voor de komende jaren en communiceer transparant aan deelnemers wat naar verwachting de reële ontwikkeling van hun rechten de komende jaren zal zijn.
- Leg in het (populair)jaарverslag en andere publicaties verantwoording af over het niet realiseren van de indexatie ambitie en welke factoren daarop van invloed zijn (geweest).
- Zorg dat deelnemers daadwerkelijk begrijpen hoe hun rechten zich ontwikkelen (in een positief, negatief en meest waarschijnlijk scenario) en wat dat betekent voor hun inkomensplaatje nu (gepensioneerden) en op termijn (actieven en slapers). Zet deelnemers aan om na te denken over de uitkomsten en mogelijkheden die ze hebben om zelf aanvullende maatregelen te nemen.
- Het VO pleit ervoor om in de toekomstparagraaf dekingsgraad prognoses op te nemen en in het bestuursverslag de impact van de realisatie hiervan op een mogelijke indexering.

Communicatiebeleid

- Definieer als bestuur communicatie beliefs en veranker deze in de strategische communicatie visie.
- Zorg voor een transparante, makkelijk begrijpbare en tijdige proactieve communicatie uitgaande van door sociale partners gemaakte afspraken over premie als het gaat om opbouw van nieuwe rechten en de consequenties voor toekomstige inkomenssituatie van deelnemers.
- Zorg dat deelnemers getriggerd worden om de communicatieboodschap op te pikken en zo nodig handelend op te treden.

Beleggingen

- Leg deelnemers in de PPS uit wat de gevolgen van het risicomijdend beleid zijn voor de aanpassing van hun opgebouwd kapitaal.
- Meer aandacht in jaarlijkse brief over de effecten van het NPR-rendement op de individuele uitkering.
- Informeer deelnemers intensiever over de stappen die het fonds reeds gezet heeft m.b.t. de duurzaamheidsagenda en verdere ontwikkelingen die voorzien zijn. Alsmede over de relatie tussen duurzaamheid en rendement.

Speerpunten VO 2022

De belangrijkste speerpunten waarop het VO in 2022 wil focussen, zijn:

1. Planning (roadmap) en voortgang van het transitie traject Wet toekomst pensioenen inclusief specifieke kennisvergaring binnen het VO. Mede in relatie hiermee de strategische toekomstvisie van het fonds, de governance structuur, en met inachtneming van de uitkomsten uit het robuustheidsonderzoek van de pensioenuitvoeringsorganisatie;
2. De huidige uitvoeringsovereenkomst die een looptijd van 2 jaar heeft en einde 2022 afloopt. In de overeenkomst is de mogelijkheid opgenomen om deze eenmalig met een jaar te verlengen. Het VO zal de ontwikkelingen in deze nauwgezet volgen met name als het gaat om de naleving van de gemaakte afspraak dat de negatieve impact van de nieuwe opbouw van rechten op de dekkingsgraad maximaal 1% mag zijn over de periode 2021-2025;
3. De in de ERB voorziene uitwerking van de aangegeven acties en indien aan de orde het oppakken van trigger points;
4. De communicatie over hoe en in welke mate de ambitie van het fonds (volledige compensatie van loon- dan wel prijsinflatie) wordt gerealiseerd;
5. Het volgen van de ontwikkeling van een strategische communicatie visie.

25 mei 2022

Verantwoordingsorgaan PDN:

Wil Beckers, voorzitter

Peter Coomans

Harry Govers

Laurine Lemon, plaatsvervangend voorzitter

Albert Noteborn

Peter Pasmans

Marc Silvertand

Etha van de Wiel

Reactie van het bestuur

Inleiding

Het bestuur heeft met interesse kennisgenomen van de bevindingen en aanbevelingen van het Verantwoordingsorgaan (VO) in het beoordelingsrapport over 2021. De actieve rol van het VO en de geregelde overleggen met het bestuur, stellen het bestuur mede in staat om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden uit te voeren.

Met het vertrek in 2021 van Martin Aertsen en Ruud van Ool verloor het VO twee gewaardeerde leden. Het bestuur bedankt hen voor hun jarenlange inzet voor PDN. Het bestuur ziet uit naar de samenwerking met Albert Noteborn en Peter Coomans als hun opvolgers.

In zijn oordeel over 2021 heeft het VO een aantal bevindingen en aandachtspunten opgenomen en speerpunten voor 2022 geformuleerd. Het VO heeft het oordeel besproken met het dagelijks bestuur en toegelicht in de jaarvergadering. Een samenvatting van de bestuursreactie is hieronder toegevoegd.

Samenvattend oordeel van het VO

Het bestuur dankt het VO voor het positieve samenvattende oordeel en de constatering dat het in 2021 door het bestuur vastgestelde beleid en de genomen bestuursbesluiten in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden is. Bij het nemen van besluiten handelt het bestuur op evenwichtige wijze door de belangen van alle belanghebbenden mee te nemen in zijn besluitvorming. Het risicobeheer is door PDN systematisch georganiseerd. De door het bestuur gezette stappen op het gebied van duurzaam beleggen zijn naar inschatting van het VO in lijn met wat deelnemers van het fonds verwachten. Ondanks het in 2021 voortduren van de COVID-19 pandemie zijn alle reguliere processen naar behoren gecontinueerd en is de ondersteuning van het VO nooit in het geding geweest. Het bestuur heeft de formele en informele adviezen en aanbevelingen van het VO op adequate wijze meegenomen.

Het VO constateert ook, dat niet al zijn aanbevelingen zijn opgevolgd in 2021. Het bestuur is zich hiervan bewust. In begin 2022 zijn door het bestuur, op basis van bijeenkomsten in 2021, echter besluiten genomen. Daarmee zijn de bestuurlijke initiatieven voor het VO en voor de andere betrokkenen inmiddels ook meer zichtbaar geworden en is de uitvoering in volle gang.

Het bestuur onderschrijft dan ook geheel de aandachtspunten en speerpunten die het VO hanteert. Met name de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp), de toekomstige positionering van het fonds, de daarbij passende fonds-governance en de robuustheid van de pensioenuitvoeringsorganisatie. Ook de communicatie naar deelnemers over de indexatie-ambitie van het fonds, het meenemen van deelnemers in de beoogde transitie en het informeren over het duurzaamheidsbeleid op beleggingsterrein. Hieronder gaan we kort nader in op deze aandachts- en speerpunten en de verdere doorontwikkeling die daarin zal plaatsvinden.

Bevindingen, aanbevelingen over 2021 en speerpunten 2022

Governance en toekomstvisie van het fonds

In 2021 heeft het bestuur zich beraden op de toekomst van het fonds, ook getriggerd door de strategische keuzes die PDN moet maken in de opmaat naar de Wtp-transitie. Het bestuur heeft begin 2022 besloten om een project strategische heroriëntatie PDN te initiëren. Ook is de governance-structuur geëvalueerd en is besloten de slagkracht van het bestuur te versterken door twee operationeel bestuurders aan te stellen. Door deze nieuwe werkwijze kan het bestuur zich meer richten op de strategische, bestuurlijke hoofdlijnen en de besluitvorming daarover. Het VO is inmiddels door het bestuur geïnformeerd over de beide initiatieven. We zullen dit uiteraard de komende periode blijven doen door het VO nauw te betrekken en tijdig te informeren over de voortgang.

Wet Toekomst Pensioenen

Te midden van de grote aandacht die in 2022 zal uitgaan naar het toekomstvisie project, is het bestuur het geheel met het VO eens, dat de voorbereiding van de Wtp-transitie een belangrijke speerpunt is en blijft. Uiteraard staan de belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden staan daarbij centraal.

Voor wat betreft de aanbeveling van het VO om een meer concrete transitie-tijdsplanning te maken, is in 2021 een Regiegroep van het fonds en de sociale partners opgericht om de procesgang te coördineren en voortgang te stimuleren. Begin 2022 is een scenario-planning opgesteld met twee verschillende richtdata voor de transitie. Het toegerust zijn van de uitvoeringsorganisatie is door DPS geanalyseerd in een robuustheids-onderzoek. De bevindingen zijn met het bestuur, de fondsorganen en de sociale partners gedeeld. Zodra door de sociale partners een definitieve keuze is gemaakt voor een transitiedatum zal een nog meer gedetailleerde tijdslijn worden opgesteld, waarin ook de momenten waarop actie van het VO verwacht wordt zullen worden opgenomen. Ook zullen we doorgaan met het periodiek organiseren van verdiepingssessies voor de fondsorganen om adequate kennisopbouw binnen het VO te borgen om zijn rol waar te kunnen waarmaken.

Pensioenen

Het bestuur deelt de constatering van het VO, dat het fonds de door sociale partners voor de pensioenregeling geformuleerde ambitie, te weten volledige indexatie van prijs- dan wel looninflatie voor gepensioneerden c.q. actieven, al jaren niet gerealiseerd heeft. Met de sterk stijgende inflatie wordt het belang van toeslagverlening uiteraard groter. Mede door de rentestijging in de financiële markten in 2021 en begin 2022 en het gevoerde rente-afdeckingsbeleid van het fonds, is de financiële positie van het fonds verbeterd. Het bestuur zal in 2022 de indexatie mogelijkheden weer beoordelen, mede in het licht van de aanpassingen in de indexatie-wetgeving, waarbij de mogelijke voorwaarden voortkomend uit de Wtp-transitie niet uit het oog mogen worden verloren. Eind 2022 eindigt de uitvoeringsovereenkomst. In de tweede helft van 2022 zal duidelijk worden in hoeverre sociale partners gebruik willen maken van de mogelijkheid om de uitvoeringsovereenkomst te verlengen. Mocht de uitvoeringsovereenkomst onder gewijzigde voorwaarden verlengd worden dan zal het bestuur de gewijzigde uitvoeringsovereenkomst tijdig voor advies voorleggen aan het VO.

Communicatiebeleid

Het VO vraagt terecht aandacht voor het communicatiebeleidsplan en vooral ook voor de uitvoering daarvan. Het bestuur is het eens met het VO, dat verbetering nodig is en heeft hiertoe sinds de tweede helft van 2021 diverse initiatieven ontplooid. Het bestuur heeft zorggedragen dat meer resources zijn gemobiliseerd. Inmiddels is een bredere visie op het communicatiebeleid gerealiseerd, zijn op initiatief van het VO communicatie-beliefs opgesteld, wordt intensiever overleg gevoerd met DPS, meer gebruik gemaakt van nieuwe media om deelnemers te bereiken en wordt transparanter gecommuniceerd over de gerealiseerde indexatie-ambitie, de lagere pensioenopbouw en de uitleg van het beleggingsbeleid. Om te zorgen dat deelnemers daadwerkelijk beter gaan begrijpen hoe hun pensioenrechten zich zullen ontwikkelen en om ze handelingsperspectief te bieden, zal in 2022 ook een verdere uitbreiding van de pensioenplanner plaatsvinden. Het is werk in uitvoering en voortdurende aandacht blijft nodig. Het bestuur is zeer erkentelijk voor de wijze waarop het VO meedenkt in de vormgeving en uitvoering.

Tot slot

Het bestuur dankt het VO voor het doen van hun bevindingen en aanbevelingen. Het bestuur is het VO erkentelijk voor hun inzet in 2021, hun betrokkenheid en de constructieve gesprekken. Het bestuur kijkt met vertrouwen uit naar de voortzetting van de open en nauwe samenwerking.

Het bestuur,
Mei 2022

10.3 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds DSM Nederland te Heerlen is aan Triple A - Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A - Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op €61.600.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven €3.000.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;

- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 2 juni 2022
 drs. Hen Veerman AAG RBA
 verbonden aan Triple A - Risk Finance Certification B.V

10.4 Rapportage Compliance Officer

Integer gedrag door alle aan PDN verbonden personen is een belangrijke voorwaarde voor het vertrouwen in het pensioenfonds. Daartoe voert PDN een integriteitsbeleid, is een compliance programma opgesteld en is een Compliance Officer aangesteld om toe te zien op de naleving.

Het bestuur van PDN heeft een eigen gedragscode opgesteld voor de verbonden personen. De leden van het bestuur, de externe adviseurs, de leden van de raad van toezicht en de leden van het verantwoordingsorgaan vallen onder deze gedragscode. Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en dat eventuele nevenfuncties juist en volledig zijn doorgegeven aan de Compliance Officer.

In 2021 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden in lijn met het compliance programma. Een verdiepingssessie inzake integriteit heeft plaatsgevonden als onderdeel van de SIRA. Ook is een reeds in 2020 geïnitieerde aanpassing van de insiderregeling gefinaliseerd en is de gedragscode geactualiseerd. Er hebben gedurende het jaar diverse gesprekken met (beoogde) verbonden personen plaatsgevonden inzake de verschillende elementen van de gedragscode.

Bevindingen 2021

Uit het toezicht op de naleving van de gedragscode zijn geen onregelmatigheden geconstateerd.

Er zijn geen signalen van (potentiële) belangenverstrengeling of de schijn hiervan; wel zijn twee casussen vooraf aan mij ter beoordeling voorgelegd. Er zijn geen meldingen ontvangen van integriteitsincidenten noch zijn er meldingen gedaan dat zich pogingen tot oneigenlijke beïnvloeding van verbonden personen hebben voorgedaan. Er zijn geen gevallen geconstateerd waarbij voorwetenschap is gedeeld. Ten aanzien van gemelde privé beleggingstransacties door insiders van het fonds zijn geen onregelmatigheden geconstateerd. Door verbonden personen gemelde nieuwe nevenfuncties zijn als acceptabel beoordeeld in het kader van de gedragscode. De grenzen betreffende de maximaal toelaatbare VTE score zijn gerespecteerd. De aan het fonds verbonden personen hebben een schriftelijke verklaring tot naleving van de gedragscode over 2021 bij mij ingediend; uit analyse en waar nodig navraag zijn geen bijzondere aandachtspunten naar voren gekomen.

Conclusie

Uit de eerder genoemde verdiepingssessie en andere interacties gedurende het jaar is gebleken dat zowel de bestuursleden als de andere verbonden personen integriteit als kernwaarde zien. Ik concludeer dat bij PDN de gedragscode adequaat nageleefd wordt.

Heerlen, 2 maart 2022

F.C.G. Hermans
Compliance Officer

10.5 Personalia

Samenstelling bestuur ultimo 2021

Bestuurder	Geleding	Geboorte jaar	In bestuur sinds	Aftredend volgens rooster
Mevrouw E.I. Schippers voorzitter bestuur lid dagelijks bestuur	werkgevers	1964	25-04-2019	24-04-2023
De heer J.M.H. Op Heij sleutelfunctiehouder Risicobeheer	werkgevers	1960	30-09-2019	29-09-2023
Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk lid Cie. Pensioenen & Communicatie (communicatie)	werkgevers	1970	26-03-2013	31-12-2024
Mevrouw M.E.A. van Boom voorzitter Cie. Beleggingen	werkgevers	1966	05-09-2018	04-09-2022
De heer W.M.C. Reinartz lid Cie. Pensioenen & en Communicatie (IT)	werknemers	1961	07-12-2020	06-12-2024
De heer E.P. de Vries voorzitter Cie. Pensioenen & Communicatie lid Cie. Beleggingen	werknemers	1964	24-04-2018	23-04-2022
De heer K.A. Pikaart lid Cie. Beleggingen	pensioengerechtigden	1952	21-01-2021	20-01-2025
De heer A.M.J. de Boer plaatsvervangend voorzitter bestuur, lid dagelijks bestuur Lid Cie. Pensioenen & Communicatie	pensioengerechtigden	1953	15-02-2010	14-02-2022

Relevante nevenfuncties bestuurders ultimo 2021

Mevrouw M.E.A. van Boom

- Lid beleggingsadviescommissie Pensioenfonds Horeca & Catering
- Voorzitter RvT Stichting Pensioenfonds Hoogovens
- Lid RvT Pensioenfonds KLM Vliegend Personeel

De heer A.M.J. de Boer

- Geen relevante nevenfuncties
- Ambassadeur Stichting Hulphond

Mevrouw M.E.P.J. van Heeswijk-Kuster

- Senior Legal Counsel DSM
- Voorzitter RvT Stichting Antidiscriminatie-voorziening Limburg

De heer J.M.H. Op Heij

- Senior Vice President COA DSM, Compliance Officer DSM en Alert Officer DSM
- Lid Advisory Board EMFC University Maastricht
- Lid Bestuur Stichting DSM Brighter Living

De heer K.A. Pikaart

- Geen relevante nevenfuncties

De heer W.M.C. Reinartz

- Lid RvT Stichting Fonds voor Sociale Instellingen (FSI)
- Treasurer / Board member Stichting Baandomein
- Silent Partner Triple A Solutions

Mevrouw E.I. Schippers

- President DSM Europe
- Vice-voorzitter VNO-NCW
- Lid Bestuur VNCI
- Voorzitter bestuur Food Valley
- Lid RvT Stichting PlanetB.io

De heer E.P. de Vries

- Voorzitter Pensioenfonds Recreatie
- Bestuurslid Pensioenfonds voor het Kappersbedrijf
- Docent SPO Stichting Pensioenopleidingen

Samenstelling raad van toezicht ultimo 2021

Leden	Geboorte jaar	In raad van toezicht sinds	Aftredend volgens rooster
Mevrouw C.P.M. Teunissen voorzitter	1956	19-09-2019	18-09-2023
Mevrouw M.J. Hoekstra lid	1963	08-01-2019	07-01-2023
De heer J.C. Kragt lid	1967	01-01-2014	31-12-2021

Relevante nevenfuncties leden raad van toezicht ultimo 2021**Mevrouw M.J. Hoekstra**

- Lid RvT Pensioenfonds TNO
- Voorzitter RvT Heineken Pensioenfonds
- Bestuurslid Het Nederlandse Pensioenfonds
- Voorzitter RvT Pensioenfonds Koopvaardij
- Bestuurslid van de Vereniging voor intern toezicht pensioensector (VITP)
- Lid permanente professionele ontwikkeling VITP
- Governance en Strategie met eenvoud (eigenaar)

De heer J.C. Kragt

- Docent Universiteit van Tilburg
- Lid RvT Pensioenfonds TNO
- Bestuurder Postcoderoos coöperatie
- Voorzitter RvC OBAM Investment Management

Mevrouw C.P.M. Teunissen

- Bestuursvoorzitter NUB De Nationale APF
- Voorzitter Bestuur Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken
- Lid RvT Rijnbrink Groep
- Directeur / bestuurder Centrale Discotheek Rotterdam
- Technisch voorzitter Pensioenfonds Vervoer

Samenstelling verantwoordingsorgaan ultimo 2021

Leden	Geleding	Geboorte jaar	In VO sinds	Aftredend volgens rooster
De heer W.N.C. Beckers voorzitter	pensioengerechtigden	1949	01-07-2020	30-06-2024
De heer H.P.N. Govers lid	pensioengerechtigden	1949	01-07-2016	30-06-2024
De heer A. Noteborn lid	pensioengerechtigden	1954	01-04-2021	30-06-2024
Mevrouw E. van de Wiel lid	pensioengerechtigden	1947	01-07-2020	30-06-2024
Mevrouw L.E. Lemon plaatsvervangend voorzitter	werkgevers	1974	01-11-2020	31-10-2024
De heer P.L. Coomans lid	werkgevers	1975	01-06-2021	31-05-2025
De heer P.L.E.M. Pasmans lid	werknemers	1983	01-07-2020	30-06-2024
De heer M.W. Silvertand lid	werknemers	1968	01-07-2016	30-06-2024

Relevante nevenfuncties leden verantwoordingsorgaan ultimo 2021**De heer W.N.C. Beckers**

- Geen relevante nevenfuncties

De heer P.L. Coomans

- Senior Legal Counsel DSM

De heer H.P.N. Govers

- Lid RWB
- Bestuurslid VDP

Mevrouw L.E. Lemon

- Director Accounting Policies & IFRS DSM

De heer A. Noteborn

- Lid pensioencommissie Synergo VHP

De heer P.L.E.M. Pasmans

- Application Developer Endurans Solar

De heer M.W. Silvertand

- Investor Relations Manager bij DSM

Mevrouw E. van de Wiel

- Bestuurslid VDP

Overige betrokkenen ultimo 2021**Sleutelfunctiehouders*****Actuariële functie***

De heer H.C.J. Veerman verbonden aan Triple A - Risk Finance

Interne Auditfunctie

De heer J. Grooten

Risicobeheerfunctie

De heer J.M.H. Op Heij

Waarmerkend actuaris

De heer H.C.J. Veerman; Triple A - Risk Finance

Certificerend accountant

De heer S.B. Spiessens; Ernst & Young Accountants LLP

Compliance officer

De heer F.C.G. Hermans; DSM COA

Functionaris gegevensbescherming

De heer W.W.G. Gaemers; DSM Pension Services

Pensioenuitvoerder

De heer G.M.A. Rutten; bestuurder DSM Pension Services

De heer B.P.H. Puijn; bestuurder DSM Pension Services

Adresgegevens PDN

Bezoekadres	Het Overloon 1, 6411 TE Heerlen
Postadres	Postbus 6500, 6401 JH Heerlen
Telefoon	045 - 5782877 of 045 - 5782292
Fax	010 - 4590249
Website	www.PDNpensioen.nl
Email	info.PDN@dsm.com

SUMMARY IN ENGLISH

11 SUMMARY IN ENGLISH

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland (PDN) is the pension fund of Royal DSM N.V. (DSM) in the Netherlands. In accordance with established regulations, it is PDN's objective to provide pensions and commensurate periodic payments to employees, former employees, and their surviving dependents who are associated with DSM and affiliated companies that have assigned the administration of their pension plan to PDN. PDN has outsourced all operational activities (pension administration, asset management, financial administration, communications, and board support) to DSM Pension Services B.V. (DPS). As a strategic partner of PDN, DPS also assists the board of PDN concerning advice on the overall strategy in the field of pensions, governance, risk management and asset management.

PDN manages € 8.2bn Assets under Management for 27.275 plan members, of which 5.670 active members, 8.692 former members and 12.913 pensioners.

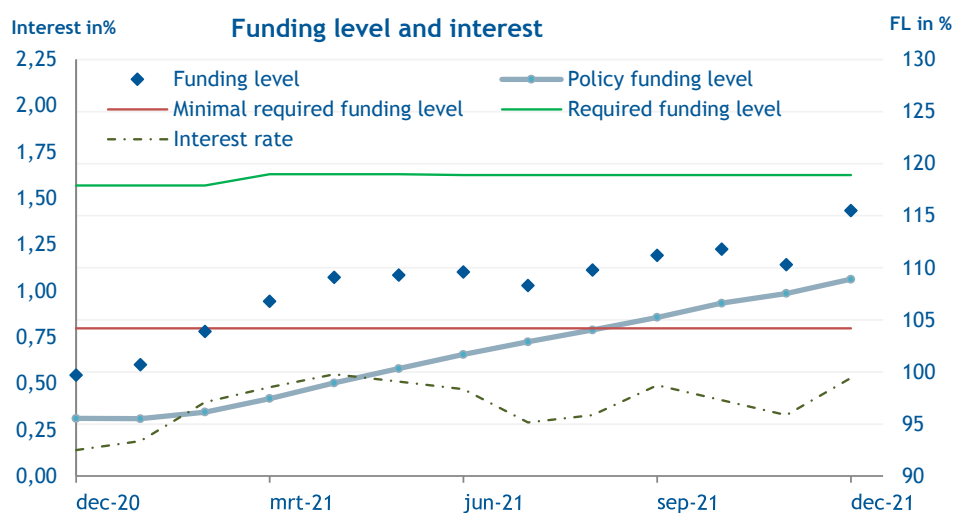
Governance

The pension fund is governed by a trustee board, a supervisory board and an accountability body. In 2021, one board member has been appointed and succeeded a board member who stepped down in 2020 because his term of office expired. Next to that a candidate board member has been appointed. In the meantime, he has succeeded a board member in February 2022, who stepped down because his term of office has expired. A new vice chairman was elected from the board.

End of 2021 a small governance structure change was initiated. Two of the board members will focus on the operational and technical governance items and will spend more time in order to relieve the other board members so they can focus on policy making and strategy setting.

Financial position

The DSM pension fund runs a CDC plan. The nominal funding level represents the financial position of the fund. The nominal funding level is calculated as the total fund assets divided by the pension liabilities. The nominal funding level of the fund increased from a level of 99.7% at the end of 2020 to a level of 115.5% at the end of 2021.

The nominal funding level is a point sensitive measurement and shows considerable volatility. As prescribed by the Dutch pension law, the fund employs the policy funding level, a 12-month moving average funding level, for certain strategic decisions. The policy funding ratio dampens the effects of movements in the actual funding ratio. The policy funding level increased from a level of 95.5% to 108.9%. The financial position of the fund did not meet the required funding level. Therefore, the pension fund board revisited and renewed its ten-year recovery plan and submitted the plan to DNB, the Dutch pension regulator.

Pension Benefits and entitlements

Despite of the fact that the nominal funding level has increased during 2021, the pension fund board unfortunately had to decide that, based on the financial position of the fund, no indexation could be granted to the plan participants' benefits-in-payment and accrued pension entitlements per 1 January 2022.

Asset management

Based on the fund's objective, risk appetite, and long-term economic base scenario, the strategic norms for the core (matching and return) portfolios are determined via an Asset Liability Management (ALM) study. In 2020, an ALM study was performed to renew the strategic investment policy. At the beginning of 2021 these changes have been implemented. The strategic allocation to nominal government bonds has been reduced (by 10% of total assets) in favor of the return portfolio. Within the return portfolio diversification has been improved by adding a strategic allocation to gold of 5% of total assets. The definition of the interest rate hedge has been changed, but the overall level of the hedge has remained the same as in 2020. Lastly the currency hedge within the return portfolio has been reduced by 10%-points to 55%. These changes lead to better expected outcomes under most scenario's that have been considered from the economic world view of the fund.

In the following table the market value and return of the assets of the fund over 2021 are shown. The delta in the following table shows the difference between the fund return and the benchmark return and is therefore a measure of the gross added value that PDN managed to realize in 2021.

<u>Value and Return 2021</u>	<u>Value</u>	<u>Portfolio</u>	<u>Benchmark</u>	<u>Delta</u>
Matching portfolio	3.574	0,7	-1,0	1,7
Swap Overlay	-4	0,0	0,0	0,0
Government bonds	897	-5,1	-5,0	-0,1
Inflation-linked bonds	830	7,5	8,1	-0,6
Investment grade credits	558	-1,0	-1,0	0,0
Mortgages	1.163	2,1	-3,1	5,2
Ground lease	130	14,0	4,6	9,4
Return portfolio	4.622	15,8	14,4	1,4
Currency overlay (contribution)	-5	-1,9	-1,8	-0,1
Equity	2.326	21,8	22,2	-0,4
Bonds	808	7,0	6,2	0,8
Real estate	561	30,1	30,5	-0,4
Alternative	932	9,7	4,5	5,2
Liquidity	19	-	-	-
Total	8.215	8,3	6,8	1,5

Administration costs

Costs have a material impact on the pension benefit outcomes of the members. For this reason, the pension fund board takes costs closely into account in strategic and operational decision-making. A cost analysis is

performed every year in order to benchmark the operational costs of the fund in the field of investment management and pension administration. PDN contracted LCP in 2021 to conduct an independent, in-depth cost analysis. Based on this cost analysis it was concluded that the investment management fees (38 bp) were higher than the peer-group of comparable Dutch pension funds (35 bp). The pension administration costs per member (€230) were higher than the peer-group cost level (€208). These numbers are an average of the past three years (2018-2020).

The following table shows the key figures of PDN over the past five years.

	(Ultimo year in € mln, unless stated differently)				
	2021	2020	2019	2018	2017
<u>PENSIONS</u>					
Total number of members	27.275	27.462	27.792	28.011	28.081
Active members of pension schemes	5.670	6.132	6.284	6.384	6.393
Pensioners	12.913	12.982	13.100	13.184	13.329
Former members	8.692	8.348	8.408	8.443	8.359
Number of employers	17	17	18	18	18
<u>Indexation</u>					
Indexation Active members	-	-	-	-	-
Indexation Pensioners / Former members	-	-	-	-	-
Cumulative backlog Active members **	24,93%	22,48%	17,73%	14,31%	10,98%
Cumulative backlog Pensioners / Former members **	22,63%	18,74%	17,42%	15,43%	13,52%
<u>Contributions and benefits</u>					
Premiums	105	105	103	99	98
Cost-effective contribution (uncushioned)	147	154	124	117	125
Cost-effective contribution (cushioned)	91	98	84	80	82
Benefits	231	228	229	233	240
Pension management costs per participant (in €)	270	251	216	223	219
<u>FINANCIAL POSITION</u>					
Pension fund assets	8.215	7.718	7.541	6.818	7.086
Pension fund liabilities	7.111	7.741	7.253	6.494	6.435
Pension fund reserve	1.104	-23	288	324	651
Funding level PDN	115,5%	99,7%	104,0%	105,0%	110,1%
Policy funding level	108,9%	95,5%	102,3%	109,3%	107,8%
Minimum required funding level	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%
Required funding level	119,1%	118,4%	118,1%	119,3%	119,7%
Actuarial interest rate	0,5%	0,1%	0,7%	1,3%	1,5%
<u>INVESTMENTS</u>					
Total investment (IBM)	8.215	7.725	7.560	6.835	7.102
Matching portfolio	3.578	4.409	4.131	3.857	3.842
Return portfolio	4.622	3.360	3.501	2.841	3.315
Other investments	-4	0	0	0	-4
Cash	19	-44	-72	137	-51
Investment performance 1 year (net) *	8,3%	4,0%	12,7%	-1,8%	5,6%
Benchmark performance (1 year)	6,8%	4,5%	11,6%	-1,6%	4,8%
Investment management costs (in basis points)	36,0	41,0	38,0	35,0	32,0
Trading expenses (in basis points)	6,0	6,0	5,0	7,0	8,0

* The return on assets reduced by all investment management costs and trading expense any trading expenses (excluding DPS fee) incurred during the period.

** Cumulative maximum backlog%: only applies to pension beneficiaries / former participants insofar with that status from 2007, and applies only to the active years up to and including 2011.

BIJLAGEN

The page features a large, solid blue background. In the upper right corner, there is a white rectangular box containing the word "BIJLAGEN" in bold, orange, sans-serif capital letters. The bottom of the page is decorated with abstract geometric shapes: a light blue trapezoid on the left and a white chevron shape on the right, both pointing towards the center.

12 BIJLAGEN

A. Afkortingen en begrippen

AFKORTINGEN

AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Asset Liability Management
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDC	Collective Defined Contribution
COA	Corporate Operational Audit
COR	Centrale ondernemingsraad
CPI	Consumentenprijsindex
DC	Defined Contribution
DB	Dagelijks bestuur
DNB	De Nederlandsche Bank
DPIA	Date Protection Impact Assessment
DPS	DSM Pension Services
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
ECB	Europese Centrale Bank
ERB	Eigen Risicobeoordeling
FTK	Financieel Toetsingskader
GIPS	Global Investment Performance Standards
IORP	Institutions for Occupational Retirement Provision
KPI	Key Performance Indicator
NPR	Nettopensioenregeling
PDN	Stichting Pensioenfonds DSM Nederland
PPS	Prepensioen spaarregeling
RCA	Risk & Control Assessment
RMYP	Risk Management Yearplan
RvT	Raad van Toezicht
SLA	Service Level Agreement
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation
SIRA	Systematische Integriteitsrisicoanalyse
TV	Technische Voorziening (pensioenverplichtingen)
UFR	Ultimate Forward Rate
VEV	Vereist Eigen Vermogen
VO	Verantwoordingsorgaan
WTP	Wet Toekomst Pensioenen

BEGRIPPEN

Benchmark	De maatstaf waarmee de gerealiseerde performance wordt vergeleken.
CDC	Een Collective Defined Contribution regeling kenmerkt zich met name door het feit dat de verplichting van de werkgevers beperkt is tot het betalen van een overeengekomen vaste premie aan het pensioenfonds van de onderneming.
Commodities	Beleggingen in grondstoffen zoals agrarische producten, mineralen, energie en delfstoffen.
Contante Waarde	De huidige waarde van toekomstige ontvangsten en uitgaven. Bij de berekening van de contante waarde wordt rekening gehouden met in de toekomst verwachte (of in het verleden gerealiseerde) disconteringsvoet.
Corporate Governance	Eind 2003 verscheen het rapport van de Commissie Tabaksblat over "Corporate Governance". Hierin werd pensioenfonds onder andere geadviseerd zich actiever op te stellen bij het nemen van beslissingen tijdens aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin zij aandelen hebben. Op 10 december 2008 heeft de Monitoring Commissie de code geactualiseerd. In de gewijzigde code is meer nadruk komen te liggen op de manier waarop bestuurders, commissarissen en aandeelhouders hun taken in de praktijk uitoefenen, in plaats van op de wijze waarop zij hierover achteraf verantwoording afleggen. Deze geactualiseerde code is op 1 januari 2009 in werking getreden en per 1 januari 2010 in de wet verankerd.
Credits	Bedrijfsobligaties
Creditspread	Verschil tussen de risicovrije rente (staatsleningen) en risicovollere rente voor bedrijfsobligaties.
Credit rating	Beoordeling van de kredietwaardigheid van een lening. Ook wel de kans dat de uitgever van de lening zijn verplichtingen niet nakomt. Een Aaa rating is de hoogste waardering waarbij de kans op een faillissement het laagst is, terwijl een C of D rating het laagste is. Een rating van Baa of hoger wordt ook wel 'investment grade' genoemd.
Currency Overlay	Een strategie om op totaal portefeuilleniveau wisselkoersrisico af te dekken door valutatermijncontracten.
Custodian	De bewaarbank van de effecten.

Dekkingsgraad	De verhouding tussen de waarde van het vermogen enerzijds en de pensioenverplichtingen anderzijds. Het gaat hier om de dekking van de verplichtingen voor risico van PDN. Een dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat PDN evenveel bezittingen heeft als het in de toekomst aan zijn verplichtingen moet voldoen. De dekkingsgraad is te berekenen door het pensioenfondsvermogen voor risico van het fonds te delen door de pensioenverplichtingen voor risico van het fonds.
Derivaten	Bijvoorbeeld futures, opties, forwards en swaps. Dit zijn verplichtingen of rechten gebaseerd op een onderliggende waarde (zoals een index, aandeel of obligatie). Afgeleide instrumenten worden ook aangeduid als derivaten.
Duratie / Duration	Het gewogen gemiddelde van de looptijden van (een verzameling) obligaties (maatstaf voor de rentegevoeligheid van een obligatie) en Technische Voorzieningen.
Emerging Markets	Landen die volgens de Wereldbank worden geclassificeerd als ontwikkelingslanden, maar die een duidelijke groeipotentie hebben. Voorbeelden zijn onder andere Brazilië, Rusland, India en China.
Franchise	Het gedeelte van het salaris dat niet wordt meegeteld bij het berekenen van de pensioengrondslag.
FX Forwards	Valutatermijncontracten. Valutacontracten waarbij een bedrag in vreemde valuta over een vastgestelde termijn wordt geruild met een bedrag in eigen valuta. Hiermee kan valutarisico worden afgedekt.
Gecedeerde rechten	Gecedeerde rechten zijn door PDN overgenomen uitkeringsverplichtingen van andere fondsen voor pensioengerechtigden. PDN heeft een vordering op deze fondsen ter hoogte van de voorziening.
High Yield bonds	Obligaties van bedrijven met een hoger risicoprofiel.
Inflation-linked bonds	Obligaties waarvan de couponrente en hoofdsom wordt geïndexeerd voor inflatie. De rendementen zijn hierdoor gekoppeld aan de inflatie.
Kritische dekkingsgraad	De kritische dekkingsgraad geeft het niveau van de dekkingsgraad aan waarbij het pensioenfonds extra maatregelen moet nemen om de financiële positie binnen de herstelperiode te herstellen.
Mixfondsen	Beleggingsfondsen dat belegt in verschillende belegging categorieën zoals aandelen, vastgoed en obligaties.

Nettorendement	Het nettorendement betreft het rendement op de basisregeling exclusief PPS kapitalen na verrekening van alle beheerkosten (inclusief de beheerkosten van DPS).
Outperformance	Een rendement dat hoger ligt dan de benchmark. Het tegenovergestelde is underperformance.
Pension Fund Governance	Naam waaronder het traject om te komen tot een plan van aanpak voor goed pensioenfondsbestuur bekend is.
Renewable energy	Beleggingen in duurzame energie. Hieronder vallen windmolenparken en zonne-energie.
Rentewinst	Rendement dat wordt bijgeschreven op de spaarkapitalen.
RJ 610	Richtlijn van de Raad voor de jaarverslaggeving voor pensioenfondsen. De richtlijn heeft als doel om de jaarverslaggeving van pensioenfondsen te uniformeren.
Gewezen deelnemer	Ook wel slaper genoemd. Dit is een deelnemer die zijn deelnemerschap heeft beëindigd vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en nog pensioenaanspraken heeft op PDN. Op grond van de pensioenwet worden deze afspraken aangepast conform de aanspraken van de pensioengerechtigde.
Swap (renteswap)	Een renteswap is een ruiltransactie die gebeurt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen.
Toeslag	Verhoging van de pensioenaanspraken aan bijvoorbeeld de inflatie of de algemene loonsverhoging.
Voorziening Pensioenverplichtingen	De verplichtingen vanwege pensioenaanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers en van nagelaten betrekkingen. Deze voorziening wordt berekend als de contante waarde van de door de verzekerden tot de balansdatum verkregen pensioenaanspraken. Daarbij is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen.

B. Aangesloten ondernemingen

Per 1 januari 2022 hebben de volgende ondernemingen hun pensioenovereenkomst bij PDN ondergebracht:

- Koninklijke DSM N.V., gevestigd te Heerlen
- DSM Executive Services B.V., gevestigd te Heerlen
- DSM NL Services B.V., gevestigd te Geleen
- AnQore B.V., gevestigd te Sittard
- AOC Nederland B.V., gevestigd te Zandpol
- Bioprocess Pilot Facility B.V., gevestigd te Delft
- Brightlands Venture Partners B.V., gevestigd te Geleen
- Chemelot Campus B.V., gevestigd te Geleen
- Centrient Pharmaceuticals Netherlands B.V., gevestigd te Delft
- Stichting Chemelot InSciTe, gevestigd te Geleen
- Covestro Resins B.V., gevestigd te Zwolle
- Endurance Solar Solutions B.V., gevestigd te Geleen
- Fibrant B.V., gevestigd te Sittard
- InnoSyn B.V., gevestigd te Geleen
- Sitech Services B.V., gevestigd te Geleen
- Synres B.V., gevestigd te Hoek van Holland
- Vynova Beek B.V., gevestigd te Geleen

C. Checklist code Pensioenfondsen

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
1 Vertrouwen waarmaken		
1. Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.	Ja	▪ Het bestuur voert de pensioenovereenkomst uit op basis van de met de werkgever gesloten uitvoeringsovereenkomst; ▪ Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds in de meest ruime zin van het woord. In de governance structuur van het fonds is deze verantwoordelijkheid van het bestuur geborgd, hetgeen is vastgelegd in diverse fondsdocumenten (statuten, ABTN, reglementen en charters). ▪ Bij het uitvoeren van de regeling en bij de besluitvorming ziet het bestuur toe op een evenwichtige belangenafweging voor alle belanghebbenden. In het besluitvormingsproces is de evenwichtige belangenafweging geformaliseerd in de wijze van voorleggen en de vastlegging van de besluiten.
2. Het bestuur is verantwoordelijk en zorgt voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het heeft een visie op die uitvoering, stelt eisen waaraan deze moet voldoen en bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is.	Ja	Er is sprake van goede afstemming tussen het bestuur en de sociale partners. De voorwaarden waaronder het fonds de pensioenregeling uitvoert, is onder meer vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Tevens is de beschikbare beleidsruimte verwoord in de ABTN ten aanzien van premiebeleid, toeslagenbeleid, kwalitatieve en kwantitatieve risicohouding en beleggingsbeleid en zijn eenduidige grenzen ter zake geformuleerd via sturingsparameters. Het huidige kostenniveau wordt door het bestuur als aanvaardbaar beschouwd. De voornoemde beleidsgebieden worden in het jaarverslag besproken.
3. Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.	Ja	De doelstelling en missie zijn in diverse fondsdocumenten, waaronder de ABTN, vastgelegd. Tenminste jaarlijks wordt door het bestuur bezien of de ABTN herzien dient te worden. In paragraaf 1.1 van het jaarverslag wordt de doelstelling en missie van het pensioenfonds uiteengezet. De missie geeft hierbij aan wat PDN als pensioenfonds wilt bereiken en vervolgens wordt dit vertaald naar concretere doelstellingen (hoe, oftewel strategie). In het verslag van het bestuur wordt vervolgens door het bestuur toegelicht in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt. In paragraaf 5 van het jaarverslag worden de bijbehorende risico's verder toegelicht.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
4. Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.	Ja	De overwegingen, waaronder de evenwichtige belangenafweging, de alternatieven en mogelijke gevolgen, kosten en risico's zijn opgenomen in de desbetreffende beleidsstukken (beslisnota's), voorzien van adviezen van de in aanmerking komende bestuurscommissies. Het besluitvormingsproces is vastgelegd in de verslagen van de bestuursvergaderingen.
5. Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag	▪ Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag (als onderdeel van het jaarverslag). Het bestuur publiceert het jaarverslag op het openbare deel van de website van het pensioenfonds. ▪ Een afvaardiging van het (dagelijks) bestuur vergadert ca. 6 keer per jaar met het verantwoordingsorgaan en bespreekt daar de beleidsafwegingen, relevante besluiten en voorgenomen besluiten waarover het verantwoordingsorgaan adviesrecht heeft. Het verantwoordingsorgaan ontvangt de agenda van de bestuursvergadering en een uitgebreid besluitenoverzicht inclusief de evenwichtige belangenafweging. ▪ In het bestuursverslag worden deze aspecten behandeld. In het jaarverslag geeft het bestuur tevens inzicht in de risico's van belanghebbenden op korte en lange termijn. Daarnaast wordt de impact van deze risico's beschreven en de in plaats zijnde beheersmaatregelen. ▪ In het PDN Duurzaamheidsverslag licht het bestuur het duurzaamheidsbeleid van het fonds toe en legt verantwoording af over de belangrijkste resultaten op het gebied van duurzaamheid.
6. Het bestuur houdt rekening met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en draagt daarbij zorg voor optimaal rendement binnen een aanvaardbaar risico.	Ja	Het beleggingsbeleid en de risicobeheersing van het pensioenfonds zijn afgestemd op de verplichtingen van het fonds door middel van integraal balans management. Minimaal een keer per drie jaar wordt een ALM studie uitgevoerd. Hierin wordt de risicohouding van de deelnemers meegenomen die is getoetst in een deelnemersonderzoek. De resultaten hiervan worden verwerkt in een strategisch beleidsplan dat wordt vastgesteld door het bestuur. Naast de strategische beleggingsmix (normportefeuille) wordt hierbij ook de strategische afdekking voor het (nominaal) rente- en valutarisico vastgesteld. De uitkomsten dienen als toetssteen voor de beleidsrisico's die het fonds neemt. Dit proces wordt in paragraaf 2 en 5 samengevat in het jaarverslag.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
7. Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Ja	Tijdens vergaderingen met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan staat verantwoord beleggen periodiek geagendeerd. Via deelnemersonderzoeken onderzoekt het fonds de opinie van de deelnemers ten aanzien van verantwoord beleggen. In de besluitvormingen omtrent verantwoord beleggen worden de resultaten hiervan meegewogen. In de deelnemerscommunicatie wordt het duurzaamheidsbeleid toegelicht.
8. Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Ook zorgt het ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is.	Ja	De SFH risicobeheer bewaakt en stimuleert vanuit zijn tweedelijns verantwoordelijkheid het risicobewustzijn in de eerste lijn. Met het ontwikkelen van een eigen visie op risicobeheer (Risk Vision) heeft het fonds zijn risicobeheer verder geprofessionaliseerd. Het vastgestelde risicomodel is opgebouwd uit principes ('risk beliefs'), een risicoraamwerk ('plan-do-check-act'), en een risicomanagement proces ('proces'). Binnen het proces nemen de RCA (Risk & Control Assessment), SIRA (als onderdeel RCA) en de ERB (Eigenrisicobeoordeling) een centrale plek in. De RCA wordt eens per 3 jaar in zijn volledige vorm doorlopen en jaarlijks ge-updatet. De ERB wordt eenmaal per 3 jaar uitgevoerd of bij een majeure wijziging in het risicoprofiel van het fonds of de door het fonds uitgevoerde pensioenregelingen.
9. Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	Ja	▪ Het fonds heeft een noodprocedure in de vorm van een handleiding crisis-communicatie en een crisisplan. In het crisisplan (bijlage 2 ABTN) zijn de grenswaarden benoemd ten aanzien van de financiële positie van het fonds en zijn hier beleidsmaatregelen aan gekoppeld. Daarbij is de effectiviteit van de voornoemde maatregelen in kaart gebracht. ▪ Het bestuur heeft het DB gemandateerd om besluiten te nemen ten aanzien van bestuursaangelegenheden die normaliter ter besluitvorming aan het bestuur worden voorgelegd, maar die zeer dringend een besluit of actie behoeven. ▪ Het bestuur heeft in 2020 het plan "Bestuurlijke continuïteit" inclusief machtigingenschema vastgesteld dat een oplossing biedt voor de tijdelijke situatie dat bestuurlijke besluitvorming niet mogelijk is bij belet of ontstentenis van bestuurders ten tijde van de COVID-19 pandemie of vergelijkbare noodsituaties. ▪ In de statuten van het fonds is voorzien in belet en/of ontstentenis van bestuurs- en leden van de raad van toezicht. Tevens in belet of ontstentenis van het voltallige bestuur of intern toezicht.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
2 Verantwoordelijkheid nemen		
10. Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Hierbij horen passende sturings- en controlemechanismen.	Ja	De specifieke verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden op de verschillende niveaus, dit wil zeggen van elk orgaan en commissie van het fonds en van de uitvoeringsorganisatie zijn vastgelegd in reglementen, charters en dienstverleningsovereenkomst (incl. SLA en KPI's). In de ABTN en het uitbestedingsbeleid zijn de uitgangspunten vastgelegd met betrekking tot uitbesteding, uitvoering van werkzaamheden en rapportage van de uitvoerder. Uitbesteding vindt plaats via formele dienstverleningsovereenkomsten, mandaten en service-afspraken.
11. Bij uitbesteding van taken neemt het bestuur in de overeenkomst met de dienstverlener adequate maatregelen op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft, schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	Ja	In de verschillende contracten met derden zijn voorwaarden aan de dienstverlening en kwaliteit daarvan gesteld. Daarbij is vastgelegd wat de aansprakelijkheid van deze derden is en wanneer deze van toepassing is. Voorts zijn exit-artikelen en opzeggingstermijnen benoemd.
12. Het bestuur zorgt dat het zicht heeft op de keten van uitbesteding.	Ja	▪ Bij onderuitbesteding van beleggingsmandaten door DPS heeft het bestuur een right of refusal. ▪ Via diverse rapportages wordt het bestuur periodiek geïnformeerd over de prestaties van de (externe) managers. ▪ Uitbestedingsovereenkomsten worden door het (dagelijks) bestuur aangegaan. ▪ In de uitbestedingsovereenkomsten is vastgelegd of onderuitbesteding is toegestaan. ▪ Periodiek worden uitbestedingen geëvalueerd.
13. Het bestuur zorgt ervoor dat het beloningsbeleid van partijen aan wie taken worden uitbesteed niet aanmoedigt om meer risico's te nemen dan voor het fonds aanvaardbaar is. Om dit te bereiken maakt het bestuur dit onderdeel van de contractafspraken bij het sluiten of verlengen van de uitbestedingsovereenkomst of - indien van toepassing - via zijn aandeelhouderspositie.	Ja	Het beloningsbeleid van het fonds is aangepast aan de eisen van IORP 2 en de EU verordening 2019/2088. Het fonds voert overeenkomstig de Pensioenwet, het Besluit uitvoering Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen een beloningsbeleid dat niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's (waaronder duurzaamheidsrisico's) dan voor het fonds aanvaardbaar is. De algemene uitgangspunten van het beloningsbeleid van het fonds worden ook toegepast op de uitbestedingsrelaties van het fonds. Dit wordt getoetst en bewaakt in alle (onder)uitbestedingsrelaties die het fonds aangaat.
14. Het bestuur evalueert jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch en spreekt een dienstverlener aan als deze de afspraken niet of onvoldoende nakomt.	Ja	In het uitbestedingsbeleid is een uitgebreide taak- en rolverdeling opgenomen tussen bestuur en de dienstverlener en hoe een en ander wordt gemonitord. De kwaliteit van de uitvoering wordt doorlopend gemonitord. Ontvangen facturen worden getoetst aan de contractuele afspraken. Kosten van (incidentele) dienstverlening worden beoordeeld aan de hand van de uitgebrachte offertes.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
3 Integer handelen		
15. Het bestuur legt de gewenste cultuur vast en stelt een interne gedragscode op.	Ja	- Door het uitvoeren van de SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse) geeft het bestuur aandacht aan de organisatiecultuur. - Het bestuur heeft een gedragscode opgesteld die de gewenste cultuur van het fonds weerspiegelt. De gedragscode bevat regels en richtlijnen ter voorkoming van verstrengeling van belangen van het fonds en de privébelangen van de verbonden personen van het fonds. - In de statuten is een tegenstrijdig belangenregeling opgenomen waarin is geregeld dat bestuursleden en leden van de raad van toezicht bij het optreden van een (mogelijk) tegenstrijdig belang niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming hierover. - Hiernaast beschikt het fonds over een incidentenregeling en klokkenluidersregeling.
16. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het fonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring, en zij gedragen zich daarnaar.	Ja	Iedere verbonden persoon van het fonds (waaronder begrepen alle bestuursleden en alle leden van de fondsorganen), ondertekent bij aanvang van zijn functie bij het fonds de gedragscode, waarmee hij zich verbindt alle voor hem relevante regels uit deze gedragscode strikt na te leven. Aan het eind van ieder kalenderjaar of bij het niet langer verbonden zijn aan het fonds, ondertekent iedere verbonden persoon een verklaring over de juiste naleving van de geldende bepalingen in de gedragscode over het afgelopen (deel van het) jaar.
17. Alle nevenfuncties worden gemeld aan de compliance officer.	Ja	In de gedragscode is opgenomen dat alle nevenfuncties (ongeacht of deze bezoldigd zijn) worden gemeld aan de compliance officer. Daarnaast vraagt de compliance officer jaarlijks via een vragenformulier pro-actief aan de (mede)beleidsbepalers, VO-leden en externe beleggingsadviseurs voor ondertekening van de gedragscode of nevenfuncties volledig zijn gemeld. Bij (her)benoeming van bestuursleden en leden van de raad van toezicht doet de compliance officer een uitvraag naar de nevenfuncties in verband met het bepalen van de VTE-score en de voor de functie beschikbare tijd.
18. Tegenstrijdige belangen of reputatierisico's worden gemeld. De leden van het bestuur, het VO of het BO, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	Ja	Het fonds heeft een integriteitsbeleid (zie 1.5 van het jaarverslag). Bestuursleden geven bij aanvang van een bestuursvergadering aan of er sprake is van tegenstrijdige belangen. In dat geval nemen zij niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming van het betreffende onderwerp. Naar aanleiding van de WBTR heeft formalisering van deze afspraak (voor bestuur en RvT) plaatsgevonden in de statuten van het fonds.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
		▪ Verbonden personen moeten op grond van de gedragscode (potentieel) tegenstrijdige belangen melden. In de jaarlijkse verklaring tot naleving van de gedragscode wordt expliciet aan (mede)beleidsbepalers de vraag voorgelegd of gedurende het jaar sprake is geweest van belangenverstrengeling. ▪ Periodiek wordt het eigen functioneren van het bestuur en de leden van fondsorganen geëvalueerd. ▪ Bij in functietreding ondertekenen het bestuur en alle leden van de fondsorganen de gedragscode van het fonds en jaarlijks ondertekenen de leden van de fondsorganen een verklaring over het naleven van de gedragsregels. De compliance officer rapportage is opgenomen in het jaarverslag.
19. Het lidmaatschap van een orgaan is niet verenigbaar met dat van een ander orgaan binnen het fonds of van de visitatiecommissie.	Ja	Dit is geborgd in de statuten en van toepassing zijnde reglementen. De samenstelling van de verschillende organen is opgenomen in het jaarverslag in de paragraaf Personalia.
20. Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	Ja	Fonds en uitvoerder beschikken over een incidentenregeling. Daarnaast is een compliance officer aangesteld als vraagbaak voor integriteit gerichte vragen. De rapportage van de compliance officer is opgenomen in het jaarverslag.
21. De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	Ja	In de incidentenregeling van het fonds wordt verwezen naar de klokkenluidersregeling van het fonds en de wijze waarop een melding dient te geschieden. Het fonds heeft zich ten aanzien van de klokkenluidersregeling aangesloten bij de klokkenluidersregeling van DSM. De incidentenregeling is tevens te raadplegen op de website van het fonds.
22. Het bestuur kent de relevante wet- en regelgeving en interne regels, weet hoe het fonds daar invulling aan geeft en bewaakt de naleving (compliance).	Ja	Monitoring van wet en regelgeving is uitbesteed aan DPS. DPS informeert het bestuur en de vaste bestuurscommissies over op handen zijnde wijzigingen in de wet- en regelgeving. Daarnaast wordt het bestuur geadviseerd door de inbreng van sleutelfunctiehouders, accountant, actuaris en compliance officer. Het bestuur monitort onder andere op basis van SLA's op een adequate uitvoering. Alle bestuursleden hebben door middel van een Bestuurdersportal toegang tot alle fondsdocumenten. Hierin is een separaat boek ingericht waarin de belangrijkste uitingen van DNB en AFM worden opgenomen. Het bestuur heeft zorggedragen voor een adequate governancestructuur bij het fonds, waarbij het bestuur altijd de regie en de eindverantwoordelijkheid over alle werkzaamheden van het fonds heeft.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
4 Kwaliteit nastreven		
23. Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij/zij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.	Ja	Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden. Daarbij wordt uitdrukkelijk ook het functioneren van de voorzitter van het fonds betrokken. De voorzitter ziet toe op de volledigheid van de advies-en besluitvormings-procedure inclusief de vastlegging daarvan.
24. Het bestuur waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.	Ja	De hiertoe benodigde competenties zijn opgenomen in het functieprofiel en vormen daarmee één van de selectiecriteria. Bestuursleden van het fonds zitten zonder last in het bestuur en maken geen onderdeel uit van de raad van toezicht of het verantwoordingsorgaan (zie paragraaf Personalia in het jaarverslag). In de jaarlijkse zelfevaluatie toetst het bestuur of de onafhankelijkheid en het kritisch opereren ook in de praktijk voldoende plaatsvindt. Hierbij betreft het bestuur een keer in de drie jaar een derde partij. Alle bestuursleden tekenen jaarlijks een gedragscode waarin de voornoemde punten zijn geadresseerd. Indien een bestuurslid zich op welke manier ook onder druk voelt staan dient hij dat te melden bij de compliance officer. Bij aanvang van de vergaderingen van het bestuur wordt door de voorzitter gevraagd aan te geven of er tegenstrijdige belangen zijn. In de statuten van het fonds is een “tegenstrijdigbelangregeling” opgenomen. Tevens vindt aan het einde van de bestuursvergadering een korte evaluatie plaats van de Board room dynamics (BRD).
25. Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	Ja	De stemverhoudingen en de toekenning van stemrecht zijn vastgelegd in de statuten. Hierin is vastgelegd dat ieder bestuurslid stemrecht heeft. Een gewogen stemverhouding regeling is van toepassing bij afwezigheid (bij verhindering zonder volmacht en/of vacature) van bestuursleden. Bij verhindering is een volmachtregeling beschikbaar.
26. Het bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.	Ja	Het bestuur draagt zorg voor de permanente educatie voor de leden van het bestuur. Onderdeel hiervan is het organiseren van specifieke thema- en verdiepingssessies. Daarnaast vindt educatie plaats via specifieke trainingen van SPO dan wel via deelname aan seminars en themabijeenkomsten van de Pensioenfederatie, DNB en andere organisaties. Per bestuurslid wordt de individuele opleidingsbehoefte vastgesteld en door het DB bewaakt. Daartoe worden persoonlijke gesprekken met individuele bestuursleden gevoerd. Registratie van gevolgde respectievelijk nog te volgen opleidingen vindt plaats in een opleidingsregister.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
27. Het bestuur staat open voor kritiek en leert van fouten.	Ja	Periodiek vindt overleg plaats met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. In het jaarverslag brengen het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht verslag uit over het functioneren van het bestuur inclusief (beleids)aanbevelingen. Door middel van zelfevaluaties (en periodiek samen met een externe partij) worden verbetermogelijkheden zichtbaar gemaakt en worden verbeteringen gemonitord. Bij toerbeurt monitoren bestuursleden de board room dynamics regels tijdens de bestuursvergadering en rapporteren hierover.
28. Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	Ja	De evaluatie vindt jaarlijks plaats door bestuur, bestuurscommissies en raad van toezicht. In 2021 heeft een (zelf)evaluatie plaatsgevonden van alle fondsorganen met medewerking van een externe partij en met gebruik van 360 graden feedback.
29. Het eigen functioneren is voor het BO een continu aandachtspunt. Het BO evalueert in elk geval jaarlijks het functioneren van het eigen orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het BO één keer in de drie jaar een onafhankelijk derde partij.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
30. Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	Ja	Het verantwoordingsorgaan evalueert jaarlijks het eigen functioneren aan de hand van door het verantwoordingsorgaan opgestelde functioneringscriteria. Periodiek wordt een evaluatie uitgevoerd met behulp van een derde onafhankelijke partij. De uitkomst van die evaluatie wordt besproken met het bestuur. Dit is ook zo vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan. In 2021 heeft een (zelf)evaluatie plaatsgevonden van alle fondsorganen met medewerking van een externe partij en met gebruik van 360 graden feedback.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
5 Zorgvuldig benoemen		
31. De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (1.5)	- De fondsorganen wegen de benoemde aandachtspunten uitdrukkelijk bij de aanstellingsprocedure (minimaal geschiktheidsniveau) en nemen deze mee in de jaarlijkse evaluaties. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een ambitieniveau geformuleerd voor de geschiktheid van zijn bestuursleden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het gewenste geschiktheidsniveau bij aantreden en het op termijn gewenste niveau. Hierin zijn ook functieprofielen opgenomen van de verschillende functies in de organen. - Het bestuur onderkent het belang van diversiteit en streeft dit na binnen de samenstelling van de verschillende fondsorganen. In het Beleidsplan Geschiktheid heeft het bestuur een diversiteitsdoelstelling en stappenplan diversiteit opgenomen. De voordragende partijen (werkgever en centrale ondernemingsraad) worden actief gevraagd rekening te houden met diversiteit bij de voordracht. - Met oog op continuïteit en succession planning hanteert het fonds de mogelijkheid van aspirant lidmaatschap van de fondsorganen. Tevens toehoorderschap van de aspirant-bestuursleden in commissievergaderingen.
32. Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd. Het bestuur toetst de geschiktheid van bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap.	Ja	Bij de samenstelling en opvolging van het Bestuur (inclusief bij toetreden commissies) wordt naast de vereiste deskundigheid, competenties en professioneel gedrag, rekening gehouden met diversiteit zoals beschreven in de Code en opgenomen in het Beleidsplan Geschiktheid.
33. In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee, wel toegelicht Incl. rapportage in bestuursverslag (1.5)	Bij de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan wordt gestreefd om rekening te houden met diversiteit in termen van kennis en competenties enerzijds en leeftijd en geslacht anderzijds. In het bestuur hebben drie vrouwen zitting. Zowel in het verantwoordingsorgaan als de raad van toezicht hebben twee vrouwen zitting. In het verantwoordingsorgaan heeft één persoon zitting met een leeftijd onder de 40 jaar. Binnen het bestuur heeft geen lid zitting met een leeftijd onder de veertig jaar. Met ingang van 1 januari 2022 heeft één lid onder de 40 jaar zitting in de raad van toezicht. Het fonds heeft de afwijking van de norm toegelicht in het jaarverslag, zie paragraaf 1.5.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
34. De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Ja	In de statuten is vastgelegd dat de zittingsduur van een bestuurslid, lid verantwoordingsorgaan of raad van toezicht maximaal vier jaar is. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Volgens de norm is de zittingsduur van een VO-lid gemaximeerd op 4 jaar en er wordt geen voorwaarde gesteld omtrent het aantal herbenoemingen. Een eventueel maximaal aantal herbenoemingen wordt door het verantwoordingsorgaan reglementair vastgelegd. PDN hanteert voor een lid van het verantwoordingsorgaan een maximale zittingsduur van 12 jaar (dit wordt niet gezien als een afwijking van de Code). Het bestuur is van mening dat de begrenzing van de zittingstermijn van de leden van het verantwoordingsorgaan een goede zaak is en dat dit recht doet aan de intentie van vernieuwing zodat de samenstelling van het verantwoordingsorgaan diverser wordt.
35. Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.	Ja	Benoeming van bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan gebeurt op basis van een profielschets. In de profielschets wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid van het fonds. Bij het ontstaan van een vacature wordt de profielschets indien en voor zover noodzakelijk aangevuld met specifieke functie-eisen (kennis, ervaring, professioneel gedrag en diversiteit) waaraan op dat moment behoefte is.
36. Het bestuur, het VO of het BO en de raad van toezicht leggen bij de vacature de eisen voor de vacante functie vast. Hierbij wordt rekening gehouden met de in de normen 31, 32 en 33 opgenomen eisen.	Ja	Benoeming van bestuursleden, leden van de raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan gebeurt op basis van een profielschets met functievereisten. Dit is verankerd in de statuten en het Beleidsplan Geschiktheid van het fonds.
37. Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.	Ja	Het fonds heeft diversiteitsdoelstellingen vastgesteld en beschikt over een stappenplan diversiteit (onderdeel Beleidsplan Geschiktheid). Bij de samenstelling van het bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht wordt er gestreefd om onder andere rekening te houden met geslacht en leeftijd. Bij de vervulling van een vacature zal aan deze aspecten verhoogde aandacht worden besteed. In geval van gelijke geschiktheid genieten kandidaten die zorgen voor (meer) diversiteit in het bestuur de voorkeur. Bij de opstelling van het profiel voor een nieuw lid van de raad van toezicht zijn, met inachtneming van het PDN diversiteitsbeleid, diversiteitsaspecten uitdrukkelijk onderdeel geweest van de selectie.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
38. Het bestuur en het BO toetsen voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen. Het VO bevordert dat in de procedure de competentievisie wordt meegenomen, inclusief de diversiteitsdoelstellingen.	Ja	Het bestuur en het verantwoordingsorgaan toetsen de kandidaten aan het functieprofiel inclusief de daarin opgenomen diversiteitsdoelstellingen. Bij de invulling van de vacature lid raad van toezicht per 1 januari 2022 is diversiteit een uitdrukkelijk selectiecriteria geweest.
39. Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	Ja	De procedures omtrent benoeming, ontslag en schorsing zijn vastgelegd in de statuten, het Bestuursreglement, het Reglement Verantwoordingsorgaan en het Reglement Raad van toezicht. Deze procedures zijn in lijn met de Code Pensioenfondsen. In de benoemingsprocedure van het verantwoordingsorgaan is voorzien in een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan (dit wordt niet gezien als een afwijking van de Code).
40. Het bestuur zorgt ervoor dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.	Ja	In de statuten (en reglementen) van het fonds is een schorsingsprocedure opgenomen.
6 Gepast belonen		
41. Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waar voor het fonds de pensioenregeling uitvoert.	Ja	Het fonds heeft geen personeel in dienst. Het fonds beschikt als onderdeel van de beheersing van de integere bedrijfsvoering over een beloningsbeleid. Het beloningsbeleid beschrijft de wijze waarop het fonds invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het voeren van een beheerst en duurzaam beloningsbeleid met inachtneming van de wettelijke voorschriften (Pensioenwet, Besluit uitvoering Pensioenwet, de Code Pensioenfondsen en de Verordening (EU) 2019/2088). Het beloningsbeleid is van toepassing op leden van fondsorganen, de externe adviseurs die voor een langere tijd aan een van de fondsorganen zijn verbonden en op uitbestedingsrelaties. Het beloningsbeleid wordt via een samenvatting op hoofdlijnen openbaar gemaakt op de website van het fonds. Daarnaast worden de beloningen gepubliceerd in het jaarverslag onder paragraaf 7.5.4.
42. De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	Ja	De hoogte van de vastgestelde beloning is conform de zwaarte van de functie en is niet variabel (niet afhankelijk van de realisatie van vooraf gedefinieerde doelen).

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
43. Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatiegerelateerde beloningen. Prestatiegerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning. Ze zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het fonds.	Ja	Het bestuur en leden van fondsorganen kennen geen prestatiegerichte beloningen.
44. Het bestuur voorkomt dat door een te hoge beloning van de leden van het intern toezicht een financieel belang een kritische opstelling in de weg staat.	Ja	De hoogte van de vastgestelde beloning is conform de zwaarte van de functie en is niet variabel (niet afhankelijk van de realisatie van vooraf gedefinieerde doelen) en kan geen belemmering zijn voor een kritische opstelling.
45. Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie-of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	Ja	Bestuurders en andere leden van fondsorganen hebben geen arbeidsovereenkomst met het fonds en ontvangen geen ontslagvergoeding.
7 Toezicht houden en inspraak waarborgen		
46. Intern toezicht draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering.	Ja	De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in diverse fondsdocumenten waaronder de statuten en het Reglement raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit onafhankelijke derden en rapporteert jaarlijks onafhankelijk aan het bestuur over de gedane bevindingen en monitort tussentijds de voortgang. De leden van de raad van toezicht hebben toegang tot de bestuurs- en commissiestukken en wonen als toehoorder bestuurs- en commissievergaderingen bij. Periodiek overlegt de raad van toezicht met het dagelijks bestuur. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde.
47. Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja zie verslag raad van toezicht in het jaarverslag	De raad van toezicht betreft de naleving van deze Code bij de uitvoering van zijn taak. Dit is vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht. Daarnaast committeert de raad van toezicht zich aan de VITP Toezichtcode.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
48. Leden van het intern toezicht zijn betrokken bij het pensioenfonds en moeten zich zodanig onafhankelijk opstellen dat belangen tegenstellingen worden voorkomen. Ze hebben daarbij het vermogen en de durf om zich kritisch op te stellen richting het bestuur.	Ja	Dit is een van de selectiecriteria bij de werving en selectie van leden van de raad van toezicht. De reglementen en profielen van de leden zijn hierop ingericht. Bij in functie treden ondertekenen de leden van raad van toezicht een gedragscode en jaarlijks ondertekenen zij een verklaring over het naleven van de gedragsregels. De bevindingen hiervan worden door de compliance officer gerapporteerd in het jaarverslag.
49. De raad van toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) en de raad van toezicht komen ten minste tweemaal per kalenderjaar in vergadering bijeen, en zoveel meer als dit nodig is. Dit is vastgelegd in de statuten en het Reglement Raad van Toezicht. In de huidige praktijk vergaderen de raad van toezicht en het (dagelijks) bestuur ongeveer vijf maal per jaar. Daarnaast wonen leden van de raad van toezicht regelmatig bestuurs- en/of commissievergaderingen bij.
50. Het bestuur weegt de aanbevelingen van de raad van toezicht of visitatiecommissie zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	Ja	In het jaarverslag geeft het bestuur een reactie op de aanbevelingen van de raad van toezicht. Daarnaast worden alle aanbevelingen uit het jaarwerk (inclusief die van de raad van toezicht) opgenomen in een overzicht waarvan de voortgang door het bestuur wordt gemonitord. De voortgang met betrekking tot de aanbevelingen en de hierop gebaseerde acties bespreekt het (dagelijks) bestuur met de raad van toezicht in de periodieke vergaderingen.
51. Het BO voert zijn taak uit als 'goed huisvader' (m/v) voor alle belanghebbenden.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
52. Het BO zorgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
53. Het BO bewaakt of het bestuur de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement en het pensioenreglement juist uitvoert. Ook bewaakt het BO of het bestuur de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden evenwichtig afweegt.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.
54. Het BO onderneemt actie als het van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert.	Ja	Niet van toepassing. Het fonds heeft geen Belanghebbendenorgaan.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
55. Het bestuur gaat een dialoog aan met het VO dan wel het BO bij het afleggen van verantwoording.	Ja	Het bestuur (of het dagelijks bestuur namens het bestuur) vergadert minimaal twee keer per jaar met het VO. Het voltallige bestuur vergadert rond de vaststelling van het jaarverslag met het VO. Huidige praktijk is dat het dagelijks bestuur ca. 6 keer per jaar vergadert met het VO. Bestuursbesluiten worden hierbij besproken alsmede voornemens voor de toekomst. Specifieke thema's worden door commissievoorzitters toegelicht. Het verantwoordingsorgaan geeft in het jaarverslag een oordeel over het handelen van het bestuur. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur hierop zijn opgenomen in het jaarverslag.
56. Het bestuur draagt de accountant of actuaris die controle uitvoert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	Ja	Het is de vaste regel dat het bestuur of DPS separate opdrachten verstrekt. Daarbij wordt, vanuit gedragscode en de DSM business code of conduct, voorgeschreven dat dit geen belangenverstrengeling mag opleveren. Indien er sprake is van andere werkzaamheden dan controle, wordt een afzonderlijke opdracht verstrekt. Voorbeeld is de invulling van de sleutelfunctiehouder actuariael, die bij de waarmerkend actuaris is belegd.
57. Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en VO of BO van de uitkomst op de hoogte.	Ja	De evaluatie van accountant en actuaris vindt jaarlijks plaats, waarbij de uitkomsten met betrokkenen worden besproken. Indien er bijzonderheden zijn worden de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan door of namens het bestuur hiervan op de hoogte gesteld. De accountant en waarmerkend actuaris worden jaarlijks door de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan uitgenodigd voor een gesprek.
8 Transparantie bevorderen		
58. Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (1.1)	De doelstelling en missie zijn in de ABTN vastgelegd. In paragraaf 1.1 van het jaarverslag wordt de doelstelling en missie van het pensioenfonds uiteengezet. De missie geeft hierbij aan wat PDN als pensioenfonds wilt bereiken en vervolgens wordt dit vertaald naar concretere strategische doelstellingen. In het verslag van het bestuur van het jaarverslag wordt vervolgens toegelicht door het bestuur in hoeverre het de gestelde doelen in het afgelopen jaar heeft bereikt. In paragraaf 5 van het jaarverslag worden de bijbehorende risico's verder toegelicht.

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
59. Het bestuur geeft inzicht in het beleid, de besluitvormingsprocedures, de besluiten en de realisatie van het beleid.	Ja	Het vastgestelde beleid is met de overwegingen, de te verwachten dan wel beoogde gevolgen vastgelegd in beleidsstukken. In de ABTN zijn de hoofdpunten van het beleid en de kerntaken van de diverse organen vastgelegd. Het verslag van de bestuursvergadering en/of de besluitenlijst wordt na vaststelling integraal gedeeld met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan. In het bestuursverslag legt het bestuur verantwoording af over de realisatie. De belangrijkste besluiten inclusief de realisatie van het beleid zijn hierin opgenomen.
60. Het bestuur vervult zijn taak op een transparante (open en toegankelijke) manier. Dat zorgt ervoor dat belanghebbenden inzicht kunnen krijgen in de informatie, overwegingen en argumenten die ten grondslag liggen aan besluiten en handelingen.	Ja	In het jaarverslag legt het bestuur verantwoording af aan de belanghebbenden over het gevoerde beleid en de resultaten hiervan. Het jaarverslag wordt jaarlijks gepubliceerd op het openbare deel van de website. Het bestuur verstrekt aan de andere fondsorganen voldoende documentatie om hun taak adequaat uit te voeren. Van de bestuursvergaderingen wordt een verslag (inclusief evenwichtige belangenafweging) en uitvoerige besluitenlijst opgemaakt en gedeeld met de raad van toezicht en verantwoordingsorgaan. De toezichthouder ontvangt gedetailleerde fondsinformatie via maand-, kwartaal- en jaarstaten en andere (periodieke) uitvragen.
61. Het bestuur legt gemotiveerd vast voor welke wijze van uitvoering is gekozen. Deze informatie is beschikbaar voor de belanghebbenden.	Ja	Het bestuur is transparant over de keuzes die ten grondslag liggen aan de uitbestedingen en de daaraan verbonden kosten. In het jaarverslag (paragraaf 3.2) worden de kosten per deelnemer toegelicht. Ook wordt daar de verhouding met de pensioenuitvoeringsorganisatie DPS toegelicht, onder meer vanuit risicoperspectief.
62. Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (zie duurzaamheidsverslag)	Verantwoord beleggen maakt deel uit van de investment beliefs die zijn vastgesteld door het bestuur en daarmee een integraal onderdeel van de beleggingsbeginselen. Het bestuur heeft een duurzaamheidsbeleid vastgesteld. In de verklaring inzake de beleggingsbeginselen (bijlage ABTN) is het standpunt over verantwoord beleggen opgenomen. Deze verklaring is online beschikbaar op de website evenals de brochure maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance. Over de resultaten op het gebied van verantwoord beleggen wordt tevens verslag uitgebracht in het jaarverslag onder een apart hoofdstuk "Duurzaamheidsverslag".

Normen uit de Code	Naleving 2021	Nadere toelichting en motivering
63. Het bestuur stelt beleid vast rond transparantie en communicatie. Het bestuur evalueert dit beleid periodiek en in ieder geval eens per drie jaar.	Ja	Het bestuur heeft een driejaarlijks Communicatiebeleidsplan (2021-2023) vastgesteld. In een jaarlijks Communicatie-actieplan zijn de communicatie activiteiten op korte termijn beschreven waarbij zowel landelijke ontwikkelingen op het gebied van pensioencommunicatie worden gevolgd alsook nadere invulling wordt gegeven aan het Communicatiebeleidsplan. De kernpunten van het communicatiebeleid zijn beschreven in paragraaf 2.5 van het jaarverslag.
64. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (1.5)	Het bestuur rapporteert in paragraaf 1.5 van het jaarverslag over de Code Pensioenfondsen, over de evaluatie van het functioneren van het bestuur en het integriteitsbeleid inclusief gedragscode. Tevens wordt de checklist Code Pensioenfondsen gedeeld met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht en integraal beoordeeld door de externe accountant. De checklist Code Pensioenfondsen is als bijlage opgenomen in het jaarverslag.
65. Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja Incl. rapportage in bestuursverslag (1.5)	Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenprocedure welke toegankelijk is via de website van het fonds. In paragraaf 1.5 Klachten en geschillen van het jaarverslag wordt gerapporteerd dat een klachten en geschillenregeling van toepassing is en hoeveel klachten en geschillen in het afgelopen jaar in behandeling zijn genomen.

*De blauw gekleurde normen worden verplicht opgenomen in het jaarverslag. De overige normen zijn ter informatie toegevoegd.

Stichting Pensioenfonds DSM Nederland
Het Overloon 1, 6411 TE Heerlen
Postbus 6500, 6401 JH Heerlen

T +31 (0) 45 578 81 00
KvK nr. 41070481

E info.PDN@dsm.com
I www.PDNpensioen.nl